

**T.C.
KIRKLARELİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ**

**FRANSIZ ASKERLERİ İÇİN TÜRKÇE EL KİTABI: *LE DROGMAN*
*TURC -METİN, İNCELEME-***

YASEMİN GÜVENİLİR

EYLÜL – 2022

T.C.
KIRKLARELİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

FRANSIZ ASKERLERİ İÇİN TÜRKÇE EL KİTABI: *LE DROGMAN*
TURC -METİN, İNCELEME-

YASEMİN GÜVENİLİR

TEZ DANIŞMANI
Dr. Öğr. Üyesi Halil İbrahim İSKENDER

EYLÜL – 2022

Tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde bizzat elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada özgün olmayan tüm kaynaklara eksiksiz atıf yapıldığını, aksinin ortaya çıkması durumunda her türlü yasal sonucu kabul ettiğimi beyan ediyorum.

Yasemin GÜVENİLİR

Eylül 2022

ÖZ

FRANSIZ ASKERLERİ İÇİN TÜRKÇE EL KİTABI: *LE DROGMAN*
TURC -METİN, İNCELEME-

GÜVENİLİR, Yasemin

Yüksek Lisans, Türk Dili ve Edebiyatı

Tez Yöneticisi: Dr. Öğr. Üyesi Halil İbrahim İSKENDER

Eylül – 2022

Bu tezde, akademisyen ve yazar Alexandre-Edmond Chodzko tarafından Türkçe üzerine Fransızca kaleme alınan *Le Drogman Turc* adlı dil rehberi ele alınmıştır. Bu eserle irtibatlı olarak 16. asırdan 19. asra dek Fransızca yazılmış diğer transkripsiyon metinleri, onlara dair makaleler, tezler, bildiriler ve kitaplardan bahsedilmiştir. Söz konusu eser altı bölümden meydana gelmektedir. İlk dört bölüm, sağlık, ekonomi, askerî hayat ve günlük hayat gibi konularda diyaloglar üzerinde bilgi verir. Son iki bölüm ise gramer ve söz varlığından bahseder. Eser, yabancı askerlerin Türkçe anlayabilmeleri ve konuşabilmeleri için hazırlanmıştır. Hâliyle, kolay ve kullanışlı olması hedeflenmiştir. Eserin müellifi, eserin tarihçesi, yazıldığı dönemin dil özellikleri, yer alan diyaloglar ve söz varlığı günümüz yabancılara Türkçe öğretimi çalışmalarına yol ve yön gösterici ipuçları sunmaktadır. Bu eserle beraber askerler için gerekli Türkçe bilgisinin de standartları oluşturulmaya başlanmıştır. Bu tezde, öncelikle bir transkripsiyon sistemi oluşturulmuş, Fransız alfabesi bağlamında kullanılan Latin harflerinin ses karşılıkları tespit edilmiş, metnin Fransızca kısımları Türkçeye tercüme edilmiş, ardından Latin harfli bu bütün Osmanlı Türkçesi metin kısımları belli bir yöntem dâhilinde tahlil edilmiştir. Diğer taraftan, eserden yola çıkılarak 19. asır Türkçesinin ses, şekil ve anlam özellikleri açılarından görünümü sunulmaya ve beraberinde bu eserde yer alan söz varlığı belirlenmeye çalışılmıştır.

Anahtar kelimeler: Transkripsiyon metinleri, Alexandre-Edmond Chodzko, *Le Drogman Turc*, Dil rehber kitabı.

ABSTRACT

A TURKISH BOOKLET FOR FRENCH SOLDIERS: *LE DROGMAN*

TURC -TEXT, ANALYSIS-

GÜVENİLİR, Yasemin

Master of Arts, Turkish Language and Literature

Thesis Supervisor: Asst. Prof. Halil İbrahim İSKENDER

September – 2022

In this thesis, a guidebook called *Le Drogman Turc*, written in French on Turkish by academician and writer Alexandre-Edmond Chodzko, is analyzed. In connection with this work, other transcription texts written in French from the 16th to the 19th centuries and articles, theses, papers and books on these texts are mentioned. The work in question consists of six chapters. The first four chapters provide information on the dialogues on topics such as health, economy, military life and daily life. The last two chapters are about grammar and vocabulary. The work has been prepared so that foreign soldiers can speak and understand Turkish. As such, it is aimed to be easy to understand and useful. The author of the work, the history of the work, the language characteristics of the period in which it was written, the dialogues and the vocabulary offer guidance and guiding clues to the studies of teaching Turkish to today's foreigners. With this work, the standards of Turkish knowledge required for soldiers began to be established. In this thesis, first of all, a transcription system is created, the Turkish sound equivalents of the letters are determined, the parts in French are translated into Turkish and then all Latin letter Ottoman Turkish text parts are analyzed within a certain method. On the other hand, by evaluating the work at issue, a picture of 19th century Turkish in terms of its phonology, morphology and semantics is presented and the common Turkish vocabulary of that period is determined.

Keywords: Transcription texts, Alexandre Edmond-Chodzko, *Le Drogman Turc*, Language guidebook.

ÖN SÖZ

Türkçe dünyada en geniş coğrafyada konuşulan dillerden biridir ve etkisi de çok geniş bir sahada gözlemlenebilmektedir. Türklerle ilişkide bulunmuş milletler, onların dilini ve kültürünü tanımak için kendi kültür malzemeleriyle çeşitli kayıtlar tutmuşlardır. Bu kayıtlardan biri de transkripsiyon metinleridir. Transkripsiyon metinleri, hece temelli olan Arap alfabesi dışında ses temelli alfabelerle ve özellikle Latin harfleriyle yazılmış Türkçe malzemeler içeren eserler olup Avrupa ülkelerinde üretilmişlerdir.

Transkripsiyon metinleri, devrin söz varlığını aktarmaları ve konuşma dilini yansıtmaları bakımından önemlidir. Bu eserlerin ortaya çıkmasında Osmanlı Devleti veya farklı Türk halklarıyla irtibata geçmek isteyen Avrupa devletlerinin tercümanlarını yetiştirmek; Osmanlı Devleti veya farklı Türk halklarıyla askerî, siyasi ve diplomatik ilişkileri kolaylaştırmak; Türkçeyi ve Türk kültürünü tanımak gibi etkenler vardır. Bu metinler barındırdıkları malzemeler ve ele alınış biçimleriyle günümüz için bile yabancılara Türkçe öğretimi açısından ilginç metinlerdir.

Bu çalışmada, akademisyen ve yazar Alexandre-Edmond Chodzko tarafından Türkçe üzerine Fransızca kaleme alınan *Le Drogman Turc* adlı transkripsiyon metni ele alınmıştır. Bir dil rehber kitabı mahiyetinde olan bu 98 sayfalık kitapçık bir giriş bölümü ve takip eden altı bölümden oluşmaktadır. Tez, adı geçen metnin bir yöntem dâhilinde ayrıntılı bir tahlilini sunmaktadır.

Çalışmada bilgisiyle şahsıma yol gösteren, vaktinden, fikrinden fedakârlık edip desteğini hiç esirgemeyen kıymetli hocalarım Doç. Dr. Yakup YILMAZ'a ve Dr. Öğr. Üyesi Halil İbrahim İSKENDER'e teşekkürlerimi arz ederim.

Yasemin GÜVENİLİR

Eylül 2022, İstanbul

İÇİNDEKİLER

BEYAN	iii
ÖZ	v
ABSTRACT	vi
ÖN SÖZ	vii
İÇİNDEKİLER.....	ix
KISALTMALAR.....	xiii
İŞARETLER.....	xiv
GİRİŞ.....	1

1. BÖLÜM

TRANSKRİPSİYON METİNLERİ	7
1.1. Avrupa’da Türkçe üzerine çalışmalar.....	9
1.2. Transkripsiyon metinlerinin tarihçesi	15
1.3. Transkripsiyon metinleri üzerine çalışmalar	15

2. BÖLÜM

MÜELLİFİ VE LE DROGMAN TURC	19
2.1. Alexandre-Edmond Chodzko	19
2.2. <i>Le Drogman Turc</i> adlı eserin özellikleri.....	20

3. BÖLÜM

LE DROGMAN TURC’TE HAYAT BİLGİSİ VE DİYALOGLAR 27	
3.1. Doğu’da takip edilecek sağlık rejimi	29
3.2. Paralar	30
3.2.1. Gümüş sikkeler.....	30
3.2.2. Altın paralar	31
3.2.3. Kâğıt para	31
3.3. Sayılar	33
3.4. Haftanın günleri.....	35
3.5. Mevsimler ve zamanlar	35
3.6. Bir askere yararlı kelimeler	36
3.7. Diyaloglar	45
3.7.1. I. Diyalog.....	45
3.7.2. II. Diyalog	45

3.7.3. III. Diyalog	47
3.7.4. IV. Diyalog	48
3.7.5. V. Diyalog	49
3.7.6. VI. Diyalog	49
3.7.7. VII. Diyalog	51
3.8. Din	52
3.9. Konstantinopolis mahkemesi	53
3.10. İç mahkemenin büyük memurları	53
3.11. Diyaloglar	57
3.11.1. At kiralamak	57
3.11.2. Öğle yemeği yemek için	59
3.11.3. Tekne yolculuğu	59
3.11.4. Akşam yemeği	60
3.11.5. Türk nezaketi	61
4. BÖLÜM	
LE DROGMAN TURC'TE DİL BİLGİSİ	65
Durum çekimleri	65
Sıfatlar	66
4.1. Zamirler	67
İşaret zamirleri	67
Kişi zamirleri	68
İyelik zamirleri	70
Soru zamiri	71
Belirsiz zamirler	72
4.2. Fiiller	72
Şimdiki zaman	72
Belirli geçmiş zaman	73
Gelecek zaman	73
Emir kipi	74
4.3. Kip ve zaman ekleri	74
Geniş zaman	74
Şimdiki /geniş zamanın hikâyesi	74
Rivayet birleşik zaman	75

Belirsiz geçmiş zaman.....	75
Şart	75
ol- fiilinin birleşik zamanları.....	75
İstek kipi.....	75
Participes / parçalar	75
Zarf-fiiller.....	76
Olmak ve sahip olmak fiillerinin çekimi.....	76
Olmak.....	76
Geçmiş zaman	77
Geniş zaman	77
Emir.....	78
4.4 Sıfat-fiil	78
4.5. Zarf-fiil	79
4.6.Var-Yok Yapıları.....	79
Şimdiki zaman.....	79
Geçmiş zaman	79
Gelecek zaman	80
Şart	81
Emir.....	82
Sıfat-fiil	83
4.7. Edatlar	83
Ad gerektiren edatlar	83
Yaklaşma eki gerektiren edatlar.....	84
Ayrılma eki gerektiren edatlar.	84
4.8. Zarflar.....	85
Miktar zarfları	85
Soru ve cevap zarfları.....	86
Kullanılan diğer yaygın zarflar	86
Yer zarfları	87
Zaman zarfları	88
4.9. Bağlaçlar.....	89
4.10. Ünlemler	89

5. BÖLÜM

FRANSIZCA-TÜRKÇE LUGATÇE	91
[A].....	91
[B].....	96
[C].....	100
[D].....	107
[E].....	110
[F]	115
[G]	118
[H]	120
[I]	121
[J].....	122
[L].....	123
[M].....	125
[N].....	129
[O]	130
[P].....	131
[Q]	138
[R].....	138
[S]	141
[T].....	145
[U].....	148
[V].....	148
[Y].....	152
[Z].....	152
SONUÇ	153
KAYNAKÇA	155

KISALTMALAR

abl.	Ablatif
ak.	Akuzatif
d.	Datif
Fr.	Fransızca
g.	Genitif
İng.	İngilizce
İt.	İtalyanca
Mac.	Macarca
Möt.	Modern ölçünlü Türkçe
N.	Nominatif
Tür.	Türkçe
vb.	ve benzeri

İŞARETLER

- [] Eklenen ifadeler
- [] Sayfa numarası gösterir.
- <> Atılacak ifadeler
- < Günümüze dönük gelişme
- > Geçmişe dönük gelişme
- () Örneklerin sayfa numarasını gösterir.
- () Madde numarası gösterir.

GİRİŞ

Siyasi problemler bazı ülkeleri düşman yaparken bazı ülkeleri de yakınlaştırır, müttefik yapar. Kırım Harbi (1853-1856) de böyle savaşlardan biridir. Avrupa devletleri Rusya'ya karşı Osmanlı Devleti'nin yanında olunca, Türkçenin öğrenilmesi amacıyla çok sayıda rehber, gramer ve sözlük kaleme alınmış, askerî dil üzerine çok çeşitli eserler neşredilmiştir. Savaş esnasında ve sonrasında Türkçenin yabancılara öğretimi için çok verimli çalışmalar ortaya konmuştur.

Aslen Polonyalı bir akademisyen ve yazar olan Alexandre-Edmond Chodzko da bu verimli çalışmalardan kayda değer bir tanesini ortaya koyan velûd bir yazardır. *Le drogman turc* (1854) adıyla hazırladığı eser hem pratik hem de belli bir kesime, Kırım Harbi (1853-1856) için Türk askerlerinin yanında Ruslara karşı savaşmaya gelen çoğu Fransız asıllı ecnebi askerlere Türkçe öğretmek amaçlı hazırlanmış özel bir dil rehberi kitabıdır. İçinde konuşma rehberi, kısa ve toplu bir gramer ve sonda da Fransızca-Türkçe bir lügatçe yer almaktadır. Bu eserle beraber askerler için gerekli Türkçe bilgisinin standartlarının oluşmaya başladığını söylemek çok iddialı olmayacaktır. Bir transkripsiyon metni olarak değerlendirilen eserde bir askerın işine yarayabilecek hemen her dil unsuru mevcuttur.

19. asırda kaleme alınan transkripsiyon metinleri içerdikleri anlatılar, gramer bilgileri, diyaloglar ve sözlükler dikkate alındığında Türk dilinin tarihi için çok değerli malzemeler barındırmaktadır. Bu malzemeleri günümüz dil araştırmacılarının değerlendirmesine sunmak amacıyla bu metinler üzerine çeşitli incelemeler yapılmıştır. Bu tezde de aynı amaç güdülmektedir.

Bu tezde, *Le drogman Turc*'te yer alan Fransızca açıklamalar Türkçeye çevrilmiş, Fransız alfabesine göre yazılan Latin harfli Türkçe kısımlar bir yöntem dâhilinde bugünkü Türk alfabesine uyacak şekilde tekrar yazılmış, Osmanlı Türkçesi cümleler tahlil edilip günümüz Türkçesine aktarılmıştır. Ardından eserden yola çıkarak 19. asır Türkçesinin ses, şekil ve anlam özellikleri açılarından görünümü ortaya konmaya ve eserin söz varlığı belirlenmeye çalışılmıştır.

Le drogman Turc'te Türkçe sesleri yansıtmak için kullanılan transkripsiyon sistemi 2.2'de ortaya konmuş, harflerin veya harf birliklerinin temsil ettiği Türkçe ses karşılıkları tespit edilmiştir. Bu çalışmada, eserdeki bütün kelimeler ve cümleler aşağıdaki düzene göre yazıya geçirilmiştir:

karavul (möt. karakol) [< *qaravoul* sentinelle] (16)

Köşeli ayraç içinde eserdeki imlâ yer alır. Burada eğik yazılan biçim olan *qaravoul* yazarın Türkçede işittiği kelimeyi kendi yöntemiyle imlaya aktardığı şekil, normal yazılan “sentinelle” ise kelimenin Fransızcadaki karşılığıdır. Köşeli ayraçtan sonra gelen sayı bahsi edilen kelime, ibare veya cümlenin yer aldığı sayfayı gösterir. Koyu yazılan ilk kısım, kelimenin Osmanlı Türkçesindeki (Arap harfli) imlasını yansıtmaktadır. Fakat tezde Osmanlı Türkçesi metinlerin Latinize edilmesinde kullanılan ve bugünkü Türk alfabesinde yer almayan transkripsiyon harflerine yer verilmemiştir. Mesela, bu örnekte *k* harfinin altına nokta konulmamıştır. Eğer Osmanlı Türkçesindeki kelimedede bugün herhangi bir ses, şekil veya anlam değişikliği söz konusuysa, ayraç içerisinde modern ölçünlü Türkçenin kısaltması olan *möt* yazılıp sonrasında bugünkü şekil yazılmaktadır. Bu örnekte *karavul* kelimesi bugün *karakol* şeklinde olduğundan, ikinci şekil ayraç içerisinde belirtilmiştir. Böyle bir değişiklik olmasaydı bu ayraç hiç açılmayacaktı. Nitekim lügatçedeki maddelerin çoğu sadece üç şekilden ibarettir.

Eser, halkın konuşma dili esas alınarak hazırlanmıştır. Bunu gösteren de kelimelerin telaffuzudur:

hezretleri hazretleri [< *hezretleri* sa majeste] (15)

yayanler piyadeler [< *iaianler* tantassins] (15)

Eserde düzleşme ve yuvarlaklaşma gerçekleşmemiş kelimeler de bulunmaktadır:

alay topı (möt. alay topu) [< *alai topi* piece de campagne] (15) [16]

kaçkun (möt. kaçkın) [< *qatchqounn* deseteur] (16)

kapu (möt. kapı) [< *qapou* porte] (16) [17]

Her ne ki iktiza ederse getirün bize [*< Herne ki iqtiza ederse guetouronn bize*]

göz eyleyün gözetleyin [*< guioz eileiounn faites attention*] (19)

En yakun köy uzak mıdır buradan? [*< enn iaqounn kieui ouzaqmy dyr bounndann est-ce loin d'ici au plus prochain village?*] (22)

Eserde eski biçimlerini koruyan kelimeler de mevcuttur:

karavul (möt. karakol) [*< qaravoul sentinelle*] (16)

cebehane (möt. cephane) [*< djebbekhane arsenal*] (17)

ahor (möt. ahır) [*< akhor ecurie*] (17)

ardın (möt. geri) [*< ardin en arriere*] (19)

Görüyor musun bu alay alay adamları yeşil giyinmiş, keler gibi? Bu Moskovun yayan askeridir. Çok metindirler ireli geliyorlar. [*< Guiorormicenn bou alai alai adamleri iechil gueienmicb keler guibi? Bou Moskovyn iaian askeriy dyr. Tchoq metîn dyrler ireli gueliorler.*] (27)

Eserde sedasızlaşmamış ve yumuşak hâli korunan kelimeler de vardır:

duz (möt. tuz) [*< touz sel*] (18)

süd (möt. süt) [*< sud lait*] (18)

Eserde sedalılışmamış ve sert hâli korunan kelimeler de vardır:

o kadar çapuk yür[ü]me (möt. o kadar hızlı yürüme) [*< o qadar tchapouk iourme n'allez pas si vite*] (19)

Eserde verilen örneklerden anlaşıldığına göre yazar Türkçenin istemine ve tamlama kurallarına çok da hâkim değildir. Bazı örneklerde bu eksiklik ciddi biçimde anlaşılmaktadır:

Bu köyün ne kadar yerlisi var? Yerlisinin ne kadar Osmanlıdır, ne kadar Hristiyandır. [*< Bou kieuin ne qadar ierlici vardyr? İerlicinin ne qadar osmanli dyr, ne qadar Kristiann dyr Combien d'habitandts compte ce village? Combien d'habitants turcs, et combien de chretiens?*] (22)

Cümleler devrik nitelikli görünmektedir. Bunun sebebi yazarının kendi dilinin cümle yapısını esas alması veya askerî konuşma kuralları gereği fiil

merkezli bir cümle kurgusundan dolayı birleşik cümlelerin yüklemelerinin başa alınması olabilir.

Görüyorum korkuyorsun bu düşmanın atlılarından, alay alay nizam ile ileri geliyorlar, deniz dalgalarından benziyor bu Moskov'un nizam atlılarıdır. [*Guioriorum qorqaiorsen bou ducbmanyn atlılerinden, alai alai nizamili ileri gueliorler; deniz dalghalarindenn benziyor bou moskovyn nizamm atlılar dyr.*] (29)

Yazarının Türkçe sıfat fiilli cümlelere vakıf olmadığını göstermektedir:

Sol tarafında olan<i> alay</i> mızraklı alaydır. [*Soll tarafında ulany alai dyr mızraqly alai dyr.*] (30)

Askerî amaçlı hazırlanan eserde çok uzun cümleler yoktur. Öyle ki emir kipleriyle hazırlanmış örnek cümleler ağırlık bakımından dikkat çekmektedir. Hatta Fransız subaylara Türk erlerle iletişim kurma amaçlı hazırlandığı anlaşılmaktadır. Muhtemelen bu yüzden eserdeki diyaloglarda yer yer üsttenci bir üslup hakimdir. Eserde Rumeli ağız özellikleri özellikle çokluk eklerinin kullanımında kendisini göstermektedir:

Bu hep atlıların atlıleri fenadır, çünkü terbiyet olmamışlar, daima ahurde bağla[n]mış, binilmemiş bir derece tembeldirler, bir saat ilgar etmeye takatleri yoktur. [*Bou hep atlıların atlıleri fena dyr; tchounnki terbiett olmamichler, daima akhourde baghlamich, binilmemich bir deredje tembel dyrler bir saatt ilghar etmeie taqetleri ioq tyr.*] (30)

Eğer bizim atlılerimiz bozulusa hepleri esir olurlar atlıler kaçmazlar. [*Eier bizim atlılerimiz boziliriça, hepleri ecir oladjaklar atlıler qatchmazlar.*] (31)

Yazar şimdiki zaman, bilinen geçmiş zaman, gelecek zaman ve emir kiplerinin sıradan bir konuşma için yeterli olacağını belirtir. Bu da eserin asker hayatında en gerekli dil unsurlarının öğretimi için hazırlandığını gösterir.

Bazı millet adlarının günümüzdekinden farklı kullanıldığı görülür:

Çekli [*Tchehllu Boheme*] (36)

Hırvatlı [*Kyrvatli Croate*] (36)

Talyan (möt. İtalyan) [*Taliann İtalien*] (36)

Bazı ülke adlarının günümüzdekinden farklı kullanıldığı görülür:

Yeni Dünya [< *Ieni-Dunia* Amerique] (37)

İngilistan (möt. İngiltere) [< *Inglistann* Angleterre] (37)

Talya (möt. İtalya) [< *Talia* Italie] (37) **[38]**

Aşağıda tezin birinci bölümünde transkripsiyon metinleri konusu irdelenmiştir. İkinci bölüm tezin konusunu teşkil eden *Le drogman Turc* ve müellifi hakkında genel bilgi vermektedir. Tezin diğer üç bölümü, üçüncü, dördüncü ve beşinci bölümler eser metnini ve metnin yukarıda aktarılan yöntemle tahlilini sunmaktadır. Bu üç bölümdeki notlar ve dipnotlar *Le drogman Turc* yazarına aittir. Bu yönüyle bu üç bölümün doğrudan metni yansıttığı söylenebilir.

1. BÖLÜM

TRANSKRİPSİYON METİNLERİ

Ses temelli alfabelerle yazılan ve ilk olarak Codex Cumanicus ile ortaya çıkan transkripsiyon metinleri, Türkiye Cumhuriyeti devletinin 1353 sayılı, Türk Harflerinin Kabul ve Tatbiki Hakkında Kanun'un kabul edildiği 1/11/1928 tarihine kadar yazılanları kapsar (Yılmaz & Aksoy, 2019, s. 82-93). Bu bölümde transkripsiyon harfli metinlerden ve bu metinler üzerine çalışmalardan bahsedilecektir. Ancak öncesinde kısaca yazılı Türkçenin tarihine ve sonra Avrupa'da Türkçe üzerine çalışmalara değinilecektir.

Ergin, bir anlaşma aracı olması, bu aracın kendince kurallarının bulunması, gelişiminin tabii hâliyle gerçekleşmesi ve canlılığını sürekli güncellemesi özelliklerini dikkate alarak dili şöyle tanımlamıştır:

Dil, insanlar arasında anlaşmayı sağlayan tabii bir vasıta, kendisine mahsus kanunları olan ve ancak bu kanunlar çerçevesinde gelişen canlı bir varlık, temeli bilinmeyen zamanlarda atılmış bir gizli antlaşmalar sistemi, seslerden örülmüş içtimaî bir müessesedir. (Ergin, 2013, s. 3)

Bu tanım çerçevesinde dillerin, insanların kendi aralarındaki anlaşma aracı olma özelliği, onlara çok sayıda ürün geliştirme alanı sunmaktadır. Bu alanlardan belki de en bilindik olanı kitaplardır. Kitaplar, insanların bilgiyi eskiden günümüze en yaygın biçimde aktarma nesnesi hüviyetinde olup bu niteliklerini hâlâ devam ettirmektedir. Dillerin kayıtlı olduğu en değerli vasıta olarak kitaplar, aynı zamanda eserin yazıldığı dönemin dil özelliklerinin de kayıt altına alındığı malzemelerdir.

Türkçenin ilk eserlerinden günümüze, bünyesinde görülen ses ve biçim değişiklikleri, söz varlığının yerli ve yabancı unsurlarının değişkenliği, söz dizimi özelliklerinin farklı dillerden etkilenip çeşitlenmesi gibi hususlar kayıt altına alınmış dil malzemelerinden izlenebilmekte ve incelenebilmektedir. Türkçenin kayıt işlemini çoklukla Türkler yapmıştır ancak bazen başka milletlerden araştırmacılar da Türkçe bilmeye ihtiyaç duyulduğu için Türkçenin kaydını tutmuşlardır. Yazıtlardan günümüze bu kayıt işlemleri aralıksız sürmüştür ve herhâlde Türkçe var olduğu müddetçe de sürecektir.

Türkçenin en eski vesikası MS 687-692 yıllarına ait olan Çoyrın yazıtından (Akar, 2016, s. 39) günümüze dek yazılı eser olarak elde bulunan metin çeşitliliği her dilde görülmez. Bu metinler yabancılar tarafından da kayda geçirilmiştir.

Türkler, tarih sahnesinde dünya coğrafyasında eski kıtanın hemen her yerinde kendilerini göstermiş, dilleri bu eski kıtanın her tarafında konuşulmuş, yazıya geçirilmiştir. Batıya gitmeyi, yönelmeyi kendileri için temel ülkü edinen Türkler, yabancı milletler ve dillerle karşılaştıkça dillerinin de yabancılar tarafından öğrenilmesi ihtiyacı doğmuştur. Bu ihtiyaç çerçevesinde yabancı milletler, öncelikle Araplar, Türklerin dilini ve kültürünü öğrenmek için çok sayıda eser ortaya koymuş, hatta İslam dininin şeri delillerinden kabul edilen hadislerde bile Türklerin dilini öğrenmeye yönelik teşvik ifadeleri yer almıştır. Bu ifadeler ve teşvikler doğrultusunda Türkçeye ve Türklere Araplar arasında özel bir ilgi ortaya çıkmış, bunun sonucunda da Türkçe dil bilgisi kitapları, sözlükler hazırlanmıştır. Bu tür eserlerin ilki yine Doğu Türkistanlı bir Türk olan Kâşgarlı Mahmûd'un *Dîvânu Lugâti't-Türk* adlı eşsiz eseridir.

Türk dilinin asli konuşurları Avrupa'nın Güneydoğu kısımlarından bir yanda Kafkaslardan öte yanda Anadolu'dan geçen bir hatla Hazar'da birleşen ve yeni bir açılmayla kuzeyinde Uralları içine alarak Lena kıyılarına, güneyinde İran'ı içine alarak Doğu Türkistan ve Gansu bölgelerine kadar uzanıp Moğolistan ve Güneydoğu Sibirya'dan yukarılara çıkarak Lena'yla birleşen bir coğrafyada yayılmış durumdadır (Özönder, 2002, s. 203-210). Bu kadar geniş coğrafyada yaşayan Türkler, bazı milletlerin ittifak kurma talepleri, bazılarının kendi dinlerini Türkler arasında yayma düşünce ve eylemleri, bazılarının ticaret yapma talepleri ile pek çok farklı dil konuşan muhtelif milletlerle ilişki kurmuşlar, bu milletler Türkçe öğrenmeyi zaruret olarak görmeye başlamışlardır.

Türklerin, Avrupa'da ve Karadeniz'in kuzeyinde yaşayan kısmı olan Kıpçak Türklerine yönelik olarak misyoner ve tüccar Avrupalıların kayda geçirdikleri en önemli eser *Codex Cumanicus*'tur. Bu esere bakılarak Avrupalıların Türkçe öğrenme sebepleri arasında ilk olarak misyonerlik,

ardından da ticaret olduğu anlaşılır. Kuzeyden gelen Kıpçak Türklerinin yanında, Osmanlı fetihleriyle Anadolu'dan Balkanlar'a, oradan Avrupa içlerine geçen Oğuz Türklerinin de gelmesiyle Avrupa devletleri için Türkçe çok önemli bir dil hâline gelmiştir. Osmanlı Devleti'nin Avrupa'da en etkili ve güçlü bir devlet olmasıyla, Türkçenin öğrenilme gerekçeleri de çeşitlenmiş bulunmaktadır (Yılmaz & Toktar, 2017):

1. Osmanlı Devleti veya farklı Türk halklarıyla irtibata geçmek isteyen Avrupa devletlerinin tercümanlarını yetiştirmek.

2. Osmanlı Devleti veya farklı Türk halklarıyla ticari faaliyet içinde bulunan Avrupalı tüccarlara yardımcı olabilmek.

3. Osmanlı Devleti veya farklı Türk halklarının arasında Hristiyanlığı yayması için yetiştirilen misyonerlere Türkçeyi kısa zamanda ve kolayca öğretmek.

4. Osmanlı Devleti veya farklı Türk halklarıyla askerî, siyasi ve diplomatik ilişkileri kolaylaştırmak.

5. Osmanlı Devleti veya farklı Türk halklarıyla irtibata geçmek için kullandıkları Hristiyan ve Musevi tercümanların hilelerinden, aldatmalarından kurtulmak.

6. Sınırları dâhilinde Türk halkları bulunan ülkelerde (Rusya gibi), Türk halklarıyla irtibatları kolaylaştırmak ve sağlamlaştırmak.

7. Tamamen ilmî kaygılarla Türkçeyi ve Türk kültürünü tanımak.

1.1. Avrupa'da Türkçe üzerine çalışmalar

Türklerin Çinlilerle başlayan ilişkileri beraberinde dil ve dil ürünlerine de yansımıştır. Yazıda oldukça eski ve ileri olan Çinliler çevre milletlerin kültür ve dillerini de etkilemiştir. Kitabelerin taşta kazınması işleminde bile Türkler Çinli ustalardan yardım almışlardır.

Asya'dan Batı taraflarına yürüyen Türkler, karşılaştıkları her milletin kültür ve dilinden çeşitli unsurlar almakla beraber muhatap milletlerin ihtiyacı olan dil ve kültür ürünlerini de onlar Türklerden almışlardır.

Karşılıklı gerçekleşen bu dilsel ve kültürel alışveriş zaman içinde dil öğrenmeyi de gerekli kılmıştır.

İslam'la karşılaşan Türkler yeni din, dil ve dünyanın gereklerini kendi uhdelerine de almayı bilmişler, bu anlamda gecikmeden yeni harfleri benimseyip yeni dinlerine uygun yeni bir kültürel yapı oluşturmuşlardır. Yeni yurtlarında yeni milletlerle bir arada yaşamaya başlamışlar ve yeni ülkenin yeni ve daimî hâkimleri yine Türkler olmuşlardır.

İslam coğrafyasında ortaya Türk ve Türkçe gerçekliği çıkmıştır. Bu gerçeklik 14. asırdan sonra kendisini Avrupa'da göstermiş, yine gecikmeksizin yeni yurdun yeni hâkimi pozisyonunu elde etmişlerdir.

Avrupa devletleri Türk ve Türkçe gerçekliğiyle yaşamayı öğrenmiş, onların dillerini öğrenmenin kendi menfaatleri açısından uygun olacağı kanaatini geliştirmişlerdir.

Avrupa devletleri, Osmanlı Devleti'yle askerî, siyasi, diplomatik, dinî ve ekonomik ilişkiler kurmanın önemini anlayınca, Türkçe öğretiminin yolları aranmış; dil oğlanları mektebi, stajyer öğrencilerin İstanbul'da eğitim görmeleri, çeşitli gramer, rehber ve sözlüklerin yazılması gibi çalışmalar ortaya çıkmıştır.

Bilhassa gramer, rehber ve sözlüklerin yazılmasında dikkat çeken nokta, Türkçenin Arap yazısıyla değil de Latin yazısıyla kayda geçirilmesidir. Bu durum onlara bir kolaylık sağlamakla beraber Türk dili için de devrin söyleyiş ve ağız özelliklerini yansıtması bakımından ayrı bir önem arz eder.

Osmanlı Devleti muhataplığında, Avrupa devletlerinde Türkçe öğrenme faaliyeti İtalyanlarla başlamıştır. Osmanlı Devleti'nin Avrupa ile ticaretini, ilk olarak Floransa, Venedik gibi İtalyan şehir devletleri ile kurması, ilk Türkçe öğrenme kılavuzunun ve gramerinin de İtalyanlar tarafından yazılmasına ortam hazırlamıştır. 17. yüzyılın ilk yarısında transkripsiyon metinlerinin ağırlıklı olarak İtalyanların yazdığı görülür (Yağmur, 2014, s. 174).

Venedik Cumhuriyeti, doğu dillerini ve özellikle de Türkçeyi bilen tercümanlar yetiştirmek amacıyla 1551 yılında İstanbul'daki elçiliğin

bünyesinde ilk Dil Oğlanları Okulu'nu kurmuştur. Doğu dilleri dil oğlanları okullarının kurulmasının maksadı, Osmanlı İmparatorluğu'nda görev yapacak görevlilerin Türkçe öğrenimini devlet eliyle sağlamaktır (Biçer, 2017, s. 174).

Fransa'da, Türk dilinin öğretimi, ilk kez Fransız devlet adamı Colbert tarafından başlatılır. Colbert'in kurduğu Dil Oğlanları Okulu'na, küçük yaştaki çocuklar tercüman olmak üzere, İstanbul'a gönderilmiş ve burada Türkçe öğrenmeleri hedeflenmiştir. Fransa'da Türk diliyle ilgili ilk çalışmayı yapan kişi doğu ülkelerini gezmiş, oranın halkını tanımış olan Poster'dir. Türk milleti ve dili üzerindeki incelemelerini 1575'te Paris'te yazdığı *Des Histories Oriente/as et Principalement des Turks* adlı kitabında yayımlamıştır (Biçer, 2017, s. 178).

Türkçe öğretmek amacıyla yazılmış müstakil kitapların ilki Andrea Dv Ryer'in 1630 yılında Paris'te basılan ve Türkçenin isim ve fiil çekimlerini gösterdiği *Rvdimenta Grammatices Language Turcicae (Türk Dilinin Esasları)* adlı küçük hacimli Türkçe grameridir (Yağmur'dan aktaran Biçer, 2017, s. 179).

Fransızlar 1669'da İstanbul'da Dil Oğlanları Okulu'nu açarak çeviri çalışmalarını Osmanlı ülkesinden sistemli olarak yürütmeye başlamışlardır. Osmanlı İmparatorluğu ile hem ticari hem siyasi ilişkileri olan batılı ülkeler çeviri faaliyetini daha yoğun olarak yapmışlardır (Coşkun, 2014).

Fransızların Türkçe öğrenmesi için yabancı yazarların yanında Türk yazarlar da bazı kitaplar yazmıştır. Türkçe öğretimi kitabı yazan bir isim Selim Gürcü'dür. 1892'de hazırladığı *Elifbâ-yı Osmanî* adlı alfabe kitabından hem Türkçe öğrenmek isteyen Fransız hem de Fransızca öğrenmek isteyen Türk rahatlıkla yararlanabilir (Biçer, 2017, s. 180).

Fransızlara Türkçenin öğretimini amaçlayan bazı eserler şunlardır:

P. Bernard de Paris. (1667). *P. Pierre d'Albeville: Grammaire Turque*. Paris.

Galland, A. (1672-73). *Fransız Tercümesi ile Türkî lügat*. Konstantinopel.

- Galland, A. (1695). *Vocabularium turcico-latinum*.
- Galland, A. (1678). *Herbelot de Molainville: La Bibliotheque orientale ou dictionnaire universal contenant generalement tout ce qui regarde la connaissance des peuples del'Orient*. Paris.
- Delacroix, J. (1679). *Dictionnaire turc-français*. Konstantinopel.
- Fiennes, J. B. (1689). *Dictionnaire turc-français*. Konstantinopel.
- Antoine Arcere de l'Orienteiro. (1699). *Dictionnaire Française-Turc*. Paris.
- Zephyre. (1711). *Manuel de la Langue Turque (Türk Dilinin El Kitabı)*. İstanbul.
- Holdermann, J. B. (1730). *Grammaire Turque*.
- Gablitsl, R. (1776). *Turetskaya Grammatika*. St. Petersburg.
- Preindl, J. (1787). *Vocabulaire de la langue turque*. Schleswig.
- Viguer, P. F. (1790). *Elements de la langue turque*. İstanbul.
- Jaubert, A. (1823). *Elements de la Grammaire Turque*. Paris.
- Bianchi, T. X. (1831). *Vocabulaire Français-Turc*. Paris.
- Hindoglou, A. (1831). *Dictionnaire abrégé turc-français*. Viyana.
- Jaubert, A. (1833). *Elements de la Grammaire Turque*. Paris.
- Hindoglou, A. (1834). *Grammaire Theorique et Pratique de la Langue Turke*. Paris.
- Kieffer, J. D.; Bianchi, T. X. (1835-37). *Dictionnaire Turc-Français*. Paris.
- Schroeder, G. (1835). *Grammaire Turque*. Leipsig.
- Letellier, V. (1838). *Vocabulaire Oriental, Français-Italien, Arabe, Turc et Grec*. Paris.
- Hindoglou, A. (1838). *Dictionnaire abrégé turc-français*. Viyana.

Bianchi, T. X. (1839). *Le Guide de la Conversation en Français et en Turc*. Paris.

Handjeri, P. A. (1840-41). *Dictionnaire français-arabe-persan et turc*. Moskova.

Medigi, M. (1844). *Grammaire polyglotte contenant les princ. Venedik*.

Redhouse, S. J. (1846). *Grammaire Raisonnee de la language Ottomane*. Paris.

Pfizmaier, A. (1847). *Grammaire Turque*. Viyana.

Kieffer, J. D. Bianchi, T. X. (1850). *Dictionnaire Turc-Français-I.C.* Paris.

Bianchi, T. X. (1852). *Guide de la conversation en France et en Turc*. Paris.

Albert, L. (1853). *Turkisch Grammatik Tr-Fr-Ing-Alm*. Leipzig.

Duprat, B. (1854). *Le Drogman Turc donnant les mots et les phrases*. Paris.

Dietrici, F. (1854). *Chrestomathe Ottomane preceder de tableaux et suiver d'un glossaire turc-français*. Berlin.

Timoni, A. (1854). *Guide de la conversation Français-Turc*. Paris.

Catergian, P. S. (1855). *Guide de conversation turc-français-allemand*. Viyana.

Viotte, C. (1856). *Grammaire turque courte et facile*. Paris.

Dubeux, L. (1856). *Elements de la Grammaire Turque*. Paris.

Mallouf, N. (1856). *Dictionnaire Française-Turc 2. B*. Paris.

Huart, C. (1861). *Grammaire Elementaire de la Langue Turque*. Paris.

Mallouf, N. (1862). *Grammaire Elementaire de la Langue Turque*. Paris.

Atuf, M. (1868). *Dictionnaire Français, Turc et Italien*. Constantinople.

Nedjib. (1870). *Grammaire Elementaire de la Langue Turque*. Constantinople.

Charrel, L. (1873). *Etudes Philologique sur la Langue Turque*. Constantinople.

Barbier de Meynard, A. C. (1881). *Dictionnaire turc-français-kitabu'd-durai'l-ummaniya fi lugati'l-usmaniya-1.C*. Paris.

Terzian, T. H. (1882). *Recueil de Mots-Français, Turcs, Grecs et Armeniens*. Constantinople.

Fraschery, Ch. Samy-Bey. (1883). *Kamus-i Firansavi-Dictionnaire turc-français*. Constantinople.

M. Dal, Medico. (1885-1888). *Methode Theorique et Pratique Pour L'enseignements de la Langue Turque*. İstanbul.

Barbier de Meynard, A. C. (1886). *Dictionnaire turc-français-kitabu'd-durai'l-ummaniya fi lugati'l-usmaniya-2.C*. Paris.

Youssouf, R. (1888). *1-2-Dictionnaire turc-français en caractères latins*. Constantinople.

Tinghir, Antç B./ Sinapian, K. (1891). *Dictionnaire français-turc des termes techniques des sciences, des lettres et des arts*. Konstantinopel.

Youssouf, J. R. (1892). *Grammaire Complete de la Langue Ottomane*. İstanbul.

Ş. Sami. (1905). *Kamus-ı Fransevi-4. B*. İstanbul.

FEL. (1907). *Grammaire complète de la langue turque*. Constantinople.

Kelekian, Diran. (1911). *Dictionnaire turc-français*. Constantinople.

Bedros Efendi Kerestedjian. (1912). *Dictionnaire étymologique de la langue turque*. Londra.

Deny, J. (1921). *Grammaire de la Langue Turque*. Paris.

Devedjian, K. (1926). *Peche et pecheries en Turquie*. Konstantinopel.

P. J., Sinan. (1854). *La Lanque Turque parlee en quatre leçon ou manuel de conversation suivi d'un vocabulaire Français-Turc*. İstanbul.

Mallouf, N. (1860). *Rehber-i elsine-yi selâse: Fransevî ve İngilizî ve Türkî*.

İtalyanlarla başlayıp Fransızlarla gelişen Türkçe öğretimi, Polonyalılarla, İngilizlerle, Almanlarla, Macarlarla ve başka Avrupa milletleriyle sürmüştür.

1.2. Transkripsiyon metinlerinin tarihçesi

Transkripsiyon metinleri, ses temelli alfabelerle, büyük çoğunlukla da Latin alfabesiyle yazılmış Türkçe malzemeler olup Avrupa ülkelerinde kaleme alınmış eserlerdir. Hazai, transkripsiyon anıtı ifadesi kullandığı bu tür eserlere Arap alfabesi dışında yazılmış Türkçe eserler (Hazai, 2012, s. 30) demektedir. Transkripsiyon metinleri barındırdıkları malzemeler ve bunların ele alınış biçimleriyle yabancılara Türkçe öğretimi açısından örnek metinlerdir (Bekar, 2019, s. 1-13).

Transkripsiyon metinleri, devrin yazı dilini aktardığı kadar konuşma dilini yansıtması bakımından da önemlidir. Hatta kimi metinlerin bazı yerlerinde yazı dili, bazı yerlerinde ise konuşma dili görülmektedir. Böyle olunca tam olarak güvenilip devrin dilini anlamaya çalışmak zahmetli ve yanıltıcı olabilmektedir. Yine de kayda geçmiş ve orijinal sesletimlerin anlaşılabilirliği bakımından nitelikli eserler mevcuttur. Hasılı transkripsiyon metinleri şeklinde ifade edilen ve yazıldığı dönem Türkçesinin bir fotoğrafı sayılan bu eserler, kelimelerin telaffuzu, imlası, ağızlardaki biçimi gibi pek çok noktada Türk dili çalışmalarında değerli kaynaklardan kabul edilmiştir.

1.3. Transkripsiyon metinleri üzerine çalışmalar

1.3.1. Makaleler

Bekar, B. (2016). 1788 Yılında J. M. Korabinsky tarafından yazılmış türkçe gramer kitabı. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*(7), 20-34.

Bekar, B. (2017). A. Wahrungund'un Praktische Handbuch Der Osmanisch-Türkischen Sprache adlı eserindeki Türk atasözleri. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*(9), 1-14.

Bekar, B. (2018). 1789 yılında askerî personel için yazılmış Almanca-Türkçe transkripsiyon metni. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*(12), 19-34.

Bekar, B. (2019). Transkripsiyon metinlerinde Türk atasözleri. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*(Ö5), 1-13.

Coşkun, O. (2014). Grammaire Turque à l'usage des Français et Anglais Kitabında Hedef Dillere Aktarılan Deyim ve Kalıpların Çeviride Eşdeğerlilik (équivalence) ve Yöntemine Göre Tahlili. *Hacettepe Üniversitesi Yabancı Dil Olarak Türkçe Araştırmaları Dergisi*(1), 19-40.

Gümüskılıç, M. (2000). Viguiet ve Elements de la Langue Turque Adlı Eseri. *İlmi Araştırmalar*(10), 39-64.

Kartallıoğlu, Y. (2010). Çeviri yazılı Metinlerde Türkçenin Ünlüleri. *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*(27), 85-112.

Ölmez, M. (2013). Stanisław Stachowski, Lexique turc dans le Vocabulaire de P. F. Viguiet (1790). *FSM İlmi Araştırmalar İnsan ve Toplum Bilimleri Dergisi*(1), 391-394.

Yağmur, Ö. (2014). Erken Dönem Türkçe Transkripsiyon Metinleri ve Bunların Dil Araştırmaları Açısından Önemi. *FSM İlmi Araştırmalar İnsan ve Toplum Bilimleri Dergisi*(4), 201-217.

Yılmaz, Y. (2018). 18. ve 19. Asırda Fransızca Hazırlanmış Transkripsiyon Anıtlarında Okuma Metinlerinin Özellikleri. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi* (Ö4), 86-92.

Yılmaz, Y. (2019). Transkripsiyon metinlerinde çok dilli eserler: Sözlükler, gramer kitapları, rehberler. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi* (Ö6), 79-95.

Yılmaz, Y., & Aksoy, C. (2019). Besse'nin Grammaire Turque'ü ve eserindeki idyotizmler. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*(Ö5), 83-93.

Yılmaz, Y., & Özevren, M. (2017). P. A. Jaubert'in Elements de la grammaire turke'ündeki Atasözleri. *RumeliDe Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*(9), 31-68.

Yılmaz, Y., & Toktar, S. (2017). Transkripsiyon anıtlarına göre yabancıların Türkçe öğrenme gerekçeleri. *VII. Uluslararası Eğitimde Araştırmalar Kongresi* (s. 1). Çanakkale: ULEAD.

1.3.2 Tezler

Demirci, O. (2015). *Preindl'in Türkçe Grameri - inceleme, sözlük*. Kırklareli Üniversitesi: (Yüksek Lisans Tezi).

Gümüşkılıç, M. (1992). *Viguiet'in "Elemens de la Langue Turque (Türk Dilinin Unsurları)" adlı eserinin ses uyumları bakımından incelenmesi*. İstanbul Üniversitesi: (Yüksek Lisans Tezi).

Özevren, M. S. (2018). *Amédée Jaubert'in Elements de la Grammaire Turke'ü*. Kırklareli Üniversitesi: (Yüksek Lisans Tezi).

Özkurt, E. (2019). *William Burckhardt Barker'ın Gramer ve Sözlüklü Türk Dili Okuma Kitabı(İnceleme – sözlük)*. Kırklareli Üniversitesi: (Yüksek Lisans Tezi).

Uygur, K. (2019). *Charles Boyd'un Türk tercümanı veya Türk dilinin yeni grameri*. Kırklareli Üniversitesi: (Yüksek Lisans Tezi).

Yağmur, Ö. (2013). *Latin harfli çeviri yazılı metinlerde Türkçe söz dizimi (16.-19. yüzyıllar)*. İstanbul Üniversitesi: (Doktora Tezi).

Yıldız, H. (2019). *Thomas Vaughan'ın A Grammer of the Turkish Language adlı eseri-İnceleme, gramer, söz varlığı*. Kırklareli Üniversitesi: (Yüksek Lisans Tezi).

1.3.3 Kitaplar

Hazai, G. (2012). *Türkiye Türkçesinin Dünü ve Bugünü: Türk Dili Araştırmalarına Kısa Bir Giriş*. Ankara: Türk Dil Kurumu.

Karaahmetoğlu, A. (2015). *Fono Fransızca Standart Sözlük*. İstanbul: FONO.

Kırım Harbi (1853-1856) askerî amaçlı pek çok transkripsiyon metninin yazılmasına ortam hazırlamıştır. Alexandre Edmond Chodzko'nun yazdığı le *drogman turk* de Kırım Harbi (1853-1856) esnasında hazırlanan metinlerden biridir.

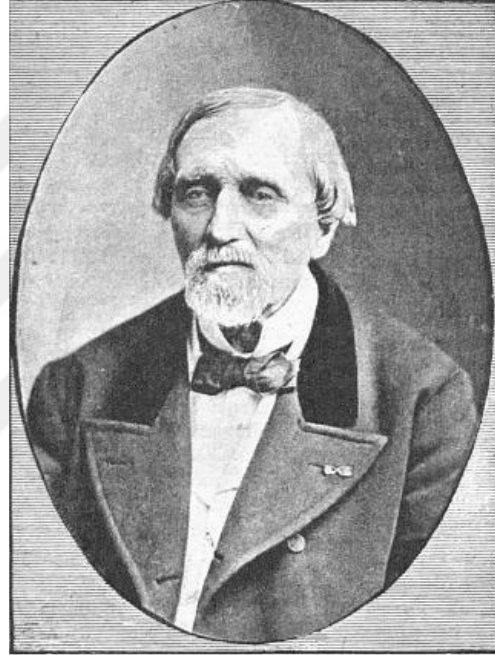
2. BÖLÜM

MÜELLİFİ VE LE DROGMAN TURC

2.1. Alexandre-Edmond Chodzko

Aslen Polonyalı bir akademisyen ve yazar olan Alexandre-Edmond Chodzko, Litvanya asıllı köklü bir ailenin velûd bir üyesi olarak 11 Haziran 1804 tarihinde Rusya yönetimi altındaki Polonya'nın Krzywiczze şehrinde doğdu (Léger, 1892, s. 491).

Fars folkloru alanında çalışan ilk Avrupalı akademisyenlerden biri olarak 1820 ve 1823 arasında Polonya'daki Doğu dilleri ve edebiyatlarının ana merkezi olan Vilna Üniversitesi'nde eğitim gördü. 1823 yılında, gizli bir öğrenci yurtseverleri derneği olan Philarets Topluluğuna üyeliğinden dolayı tutuklandıktan sonra St. Petersburg'a gitti ve orada Doğu Dilleri Enstitüsüne, sonra Rus Hariciyesi hizmetine girdi ve İran'a tercüman olarak gönderildi (Calmard, 2020).

Aslında çok da iyi bir şair olan Chodzko, Fars dili ve edebiyatı çalışmalarına yönelmiş ve şiir yazmayı bırakmıştır. 1847'de İsviçre'de Helena Jundzill ile evlenmiştir. Fars dili ve edebiyatı, folkloru üzerine çok sayıda çalışması bulunan Chodzko'nun bazı eserleri şunlardır:

Specimens of the popular poetry of Persia as found in the adventures and improvisations of Kurroglou (1842, 1843)

Grammaire persane (1852).

Le Théâtre persan (Paris, 1845).

Le Ghilan (1851).

Le Khoragan et son héros populaire (1852)

Le Decati (1853).

Le Drogman turc (1854).

Bu yayınların dışında Chodzko'nun Slav dili ve edebiyatına dair de pek çok çalışması bulunmaktadır (Léger, 1892, s. 494). 1861'de Legion d'Honneur ödülüne layık görülen Chodzko Fransa'da Noisy-le-Sec'te 19 Aralık 1891 tarihinde vefat etmiştir (Léger, 1892, s. 491).

2.2. *Le Drogman Turc* adlı eserin özellikleri

Türkçenin Avrupa devletlerinde öğretilmesi, bu dilin çeşitli amaçlar için kullanılması, üzerine çeşitli eserler kaleme alınması 16. ve 20. asır arasında çokça görülen bir durumdur. Transkripsiyon metinleri de denen bu tür eserler üzerine çalışmalar son zamanlarda yaygınlaşmıştır. Alexandre-Edmond Chodzko tarafından kaleme alınmış olan bu eser pratik, kullanışlı ve sıklığı yüksek kelimelerden oluşan sözlüğüyle dikkat çekmektedir. Yazıldığı tarih ve ön sözde geçen ifadelerle göre bu eserin hedef kitlesi Osmanlı Devleti'yle ittifak hâlinde Rusya'ya karşı savaşmak için Kırım Harbi'ne (1853-1856) katılan Fransız askerler olarak görülmektedir. Dolayısıyla gramer bilgileri kısa tutulmuş, çok detaya girilmemiş, anlaşılacak kadar örnekle yetinilmiştir. Verilen diyaloglarda geçen kelimeler ve kurulan cümleler bir askerin işini görecektir, ona yardımcı olacak, Türklerle iletişim kurdurabilecek yapı ve örneklerden seçilmiştir. Konuşma dili esas alınmış olmakla beraber yazı dili unsurlarından izler de görülmektedir. Bu alt bölümde, metnin şekil özellikleri verilecektir.

Dış Kapak: Siyah ve kırmızı renklerden oluşan bir ciltten oluşur.

I. sayfada *Le Drogman Turc* başlığı altında eserin yazılış amacını belirten 'konuşmak için çok gerekli kelime ve deyimler' açıklaması mevcut olup hemen altında Latince *Vade mecum* şeklinde *El Kitabı* anlamında bir

kayıt geçer. Eserin hedef kitlesi olarak Fransa'nın Doğu Orduları belirlenmiş ve onlara gerekli olduğu ifade edilmiştir. Bu ifadenin altında eserin müellifi kısa adıyla yazılmış: A. Ch. Bu adın açılımı da Alexander Chodzko şeklindedir. Müellif adının altında eserde yer alan malzemelerin niteliği hakkında bilgi verilmiştir. Bu bilgiye göre eserde Türkçe öğretirken sağlık rehberi, para, diyaloglar, söz varlığı ve gramer özeti sunulmuştur. Eser içeriği bilgisinden sonra yayın yeri olarak Paris, yayın evi veya yayıncı olarak da Benjamin Duprat geçer. Duprat'nın yayın yeri Enstitü Kitapçısı ve Kraliyet Kütüphanesi şeklinde, adres de Cloitre-St-Benoit Sokağı 7 numara'dır. Adresin altında da yayın tarihi olarak 1854 kayıtlıdır.

II. Sayfa boştur.

III. ve IV. sayfalarda Benjamin Duprat'nın eserin içeriği, kimler için hazırlandığı, nasıl kullanılacağı konusunda bilgilerin yer aldığı bir ön söz bulunmaktadır. Bu önsöz Nisan 1854 tarihini taşır.

V. Sayfada içindekiler kısmı vardır. Bu kısım altı bölümden ibarettir. İlk önce Doğuda hayatta kalmak için takip edilecek sağlık rehberi başlığı; ikinci bölümde Osmanlı İmparatorluğu'nun paraları, üçüncü bölümde dini kavramlar, mahkeme terimleri, millet, şehir ve bölge adları; dördüncü bölümde atlarla ilgili kavramlar, kahvaltı kavram ve kelimeleri, sandal keyfine dair kavram ve kelimeler, akşam yemeği, Türk nezaketine dair ilişki sözler; beşinci bölümde Osmanlı Türkçesi gramerinin kısa bir özeti; altıncı bölümde Fransızca-Türkçe kısa sözlük yer alır.

VI. sayfa boştur.

Eserin geniş içeriği hakkında şu bilgileri vermek gerekir:

7-8. sayfa **1. Bölüm**'de on dört madde hâlinde *Doğuda takip edilecek sağlık rejimi* başlıklı metin yer alır. Bu metinde zamana bağlı olarak sağlıklı kalmak için güdülmesi gereken program, uyulması gerek kurallar sıralanmıştır.

9-20. sayfa **2. Bölüm**'de Osmanlı İmparatorluğu'nda kullanılan para çeşitleri diğer devletleri paralarıyla kıyaslı biçimde verilmiştir. Buna göre ilk olarak gümüş paralar, sonra altın paralar ve ardından da kağıt paraların adları verilmiştir. Beraberinde alışverişte kullanılan kavram ve kelimeler de yer alır. 13. sayfada farklı basamaklarıyla ve türleriyle sayılar bulunur. 14. sayfada pazardan başlamak üzere haftanın günleri yer alır. Yine aynı sayfada mevsim adları ve diğer zaman kavramları verilmiştir. 15. sayfadan 20. sayfaya kadar bir askere faydalı olabilecek kelimeler listesi sıralanmıştır. Bu kelimeler arasında binek hayvanlarına, silahlara ve çeşitli fiillere yer verilmiştir.

21-38. sayfa **3. Bölüm**'de yedi kısım hâlinde çeşitli konuşma parçaları verilmiştir. 21-33. sayfalar arasında 1. kısımda tanışma, 2. kısımda ticaret, 3. kısımda sipariş, 4. kısımda düşman askerleri, 5. kısımda savaş teknikleri, 6. kısımda askerî teçhizat, 7. kısımda zafer hakkında kavram, kelime ve diyaloglar sunulmuştur. 34. sayfada dini kavramlar ve kelimeler; İstanbul mahkemelerinde kullanılan kavram ve kelimeler, 35. sayfada bazı millet adları; 36-38. sayfada bazı şehir ve bölge adları verilmiş, bazen bunların ayrıntısına da inilmiştir.

39-49. sayfa **4. Bölüm**'de çeşitli konuların ele alındığı ve söz varlığını zenginleştirmek amaçlı hazırlanmış diyaloglar verilmiştir. 39-42. sayfada at kiralama konusu üzerine; 42-43 sabah kahvaltısı üzerine; 43-44. sayfada sandal keyfi üzerine; 44-46. sayfada akşam yemeği üzerine; 46-49. sayfada Türk nezaket ve medeniyeti üzerine ifadeler yer almaktadır.

50. sayfa boştur.

51-70. sayfa **5. Bölüm**'de Osmanlı Türkçesinin kısa özeti yer alır. Bu özet kapsamında *Osmanlı* kavramı üzerine kısa bir açıklama verilmiş ve devamında 51. sayfada durum ekleri, 52. sayfada sıfatlar, 53-56. sayfada zamirler, 56-58. sayfada fiiller ve çekimleri, 59-63. sayfada *olmak* ve *imek* fiilleri, 63. sayfada sıfat-fiiller, 64-66. sayfada takılar, 66-70. sayfada zarflar, 70. sayfada bağlaçlar, 70. sayfada ünlemler yer almaktadır.

71-96. sayfa **6. Bölüm**'de sözlük yer almaktadır. Bu sözlük Fransızca-Türkçe sırayla düzenlenmiş olup toplam 1571 Fransızca madde başı kelime yer almaktadır.

A 71. sayfada 130 kelime, B 73. sayfada 91 kelime, C 75. sayfada 182 kelime, D 77. sayfada 139 kelime, E 79. Sayfada 119 kelime, F 81. sayfada 84 kelime, G 82. sayfada 32 kelime, H 83. sayfada 30 kelime, I 84. sayfada 24 kelime, J 84. sayfada 18 kelime, L 84. sayfada 55 kelime, M 85. sayfada 103 kelime, N 87. sayfada 28 kelime, O 87. sayfada 36 kelime, P 88. sayfada 153 kelime, Q 90. sayfada 9 kelime, R 91. sayfada 72 kelime, S 92. sayfada 94 kelime, T 93. sayfada 78 kelime, U 95. sayfada 10 kelime, V 95. sayfada 78 kelime, Y 96. sayfada 1 kelime, Z 96. sayfada 5 kelimedenden ibarettir.

2.2.1. Eserdeki transkripsiyon sistemi

Eserdeki transkripsiyon sistemi şöyledir:

Türkçe ses	Transkripsiyon	Türkçe okunuş örneği	Transkripsiyonlu yazım örneği
A	a	bazar	bazar
B	b	batak	battaq
C	dj	cevab	djevab
Ç	tch	çıkmaq	tchyqmaq
D	d	defter	defter
	dh	olduğu	oldhoughy
E	ie	sevilmek	sevilmich
F	f	şerif	cherif
g (ince)	g	gülle	gullé
g (kalın)	gh	gayr	ghair
ğ (kalın)	gh	boğaz	boghaz

ğ (ince) İnce ğ sesi yerine i işaretçisiyle y sesi karşılık olmuştur.

h	h	zehir	zehir
h	ch	bari	barich
H	kh	tahta	takhta
I	y	mezarlık	mezarlyq
i, ı	ui, i	sevgili	sevguili
J			
K	k, c	keçi	ketchi
Q	q	kazanmak	qazannımaq
L	l	çömlek	tchemlek
	ll	kaldı	qalldy
M	m	mimar	mimar
N	n	nakl etmek	naql etmek
O	o	doldurmak	doldourmaq
ö	ue	gömlek	guemlek
	io	köpek	kiopek
	e	çömlek	tchemlek
P	p	pahalı	pahalı
R	r	rahat	rahatt
S	s	sağlık	saghlyq
	c	deniz yalısı	deniz ialici
	ç	hisab	hiçab
Ş	ch	şamata	chamata
T	t	batak	bataq
U	ou	bolluk	bollouq

Ü	u	mühür	muhur
V	v	deve	deve
Y	ı, i,	yanmak	ıanmaq
Z	z	ezmek	ezmek

2.2.2. Eserin gramer özellikleri

Eserin gramer özeti 51. sayfadan itibaren başlamakta ve 70. sayfada bitmektedir. Gramer özetinde yer alan konular arasında hâl eklerinin çekimi (51. s.), sıfatlar (52. s.), zamirler (53. s.), fiiller (56. s.), sıfat-fiiller (63. s.), takılar (64. s.), zarflar (66. s.), bağlaçlar (70. s.), ünlemler (70. s.) bulunmaktadır.

2.2.2.1. Ses bilgisi özellikleri

+sXz, +CA eki takı olarak ele alınmıştır: Düzlük-yuvarlaklık uyumunun bazı eklerde tam uygulanmadığı görülmektedir: *Suyı- suyn* (52. S.) *getürmek- guetürmek* (72. s.) *yaşlu- iachlu* (71. s.) Eklerdeki düzlük-yuvarlaklık uyumu çoklukla gerçekleşmiştir: *benim < benym, senin < senyn, bizim < bizym, sizin < syzyn* (54. s.) Bazı kelimelerde düzlük-yuvarlaklık uyumu tam olarak gerçekleşmemiştir: *içün < itchounn* (52. s.) *kapu < qapou* (?). Bazı kelimelerdeki geniş ünlülük kendini göstermektedir: *eyi* (52. s.)

Bazı kelimelerin arkayık biçimleri de yer almaktadır: *ıraq < iraq* (69. s.) *haçan < hatchann* (70. s.) *kangı < qanghi* (56. s.) *neçebir < netchebir* (67. s.) Arapça kökenli damak ünsüzü ile biten belli kelimelerden sonra ön ünlü gelmesi kural bu eserde görülmemektedir: *Saatım < saattym* (55. s.)

Şimdiki zaman çekiminde günümüzde görülen ünlü daralmasına eserde rastlanmamaktadır: *bakayorum < baqaiorum* (56. s.) *bakayorsun < kaqaiorsen* (56. s.).

-imek fiilinin hikâye çekimi sonu yuvarlak ünlülü kelimelerde gelince /u/ sesine dönüşmüştür: *yokudı- ioqoudy* (61. s.). Bazı sıfat-fiil eklerinde

düzlük yuvarlaklık uyumuna direnç görülmektedir: *vurulmuş olduğu* < *vouroulmich oldhoughy* (63. s.). Bazı kelimelerdeki düzlük-yuvarlaklık uyumu gerçekleşmiştir: *kendi* (63. s.)

2.2.2.2. Şekil bilgisi özellikleri

İsimleri çeşitli münasebetler için çeşitli hâllere, durumlara sokan bu eklerle hâl ekleri denir (Ergin, 2008, s. 226). İsim hâl eklerinin çekiminde yalın, ilgi, yaklaşma, belirtme ve ayrılma hâl ekleri çekimli olarak örneklerle verilmiştir.

Örnekler:

N. *oglan* < *oghlann*

Gen. *oglanın* < *oghlanyın*

Dat. *oglana* < *oghlana*

Acc. *oglanı* < *oghlany*

Abl. *oglandan* < *oghlanndann*

Fiillerin çekiminde şimdiki zaman (56. s.), görülen geçmiş zaman (56. s.), gelecek zaman (57. s.), emir (57. s.) verilmiştir. Aslında sık kullanılan kipler sunulmuş denebilir. Buna ilaveten birleşik zamanlı fiil çekimleri (57-58. s.), de kayda geçirilmiş, örnekler eklenmiştir.

Fiillimsilerden sıfat-fiiller, zarf-fiiller (58. s.), *imek* ve *olmak* fiilinin hâl, hikâye, istikbal, emir (59. s.), sıfat-fiil ve zarf-fiil çekimi verilmiştir. Türkçenin sık kullanılan ikili yapısı *var* ve *yok* kelimelerinin kullanımı (60-62. s.) da çeşitli örneklerle zenginleştirilerek verilmiştir. Kelime türleri örnek kullanımlarla okuyucuya sunulmuş, gerektiğinde açıklamalarla genişletilmiştir.

3. BÖLÜM

LE DROGMAN TURC'TE HAYAT BİLGİSİ VE DİYALOGLAR

Bu bölümde, *Le drogman Turc*'teki gündelik hayata dair pratik bilgilerin ve yine gündelik hayattan alınan diyalogların verildiği ilk dört bölümün transkripsiyon harflerine aktarımı ve Fransızca kısımların Türkçeye tercüme sunulacaktır.

[I] İç kapakta yer alan veriler şöyledir:

Le drogman Turc

*Donnant Les Mots et les Phrases les plus necessaires pour la
Conversation* Konuşma İçin En Gerekli Sözler ve İfadeler

Vade mecum El kitabı

Indispensable a l'Armee D'Orient Doğu Ordusu için vazgeçilmez.

Par A. CH.

*Regime sanitaire. Monnaies. Dialogues. Vocabulaire. Abrege de
Gramaire* Sıhhi rejim. Para birimleri. Diyaloglar. Kelime bilgisi. Gramer
özeti

Paris

*Benjamin Duprat, Libraire de L'Institut et de la Bibliotheque Imperiale,
Itc. Rue du Cloitre-St-Benoit, 7.* Benjamin Duprat, Enstitü ve İmparatorluk
Kütüphanesi Kitapçısı, Itc. Rue du Cloitre-St-Benoit, 7.

1854

[II] Bu sayfa boş bırakılmıştır. Kütüphane kaşesi yer almaktadır.

[III] Bu bölümde ön söz mahiyetinde bir metin bulunmaktadır:

“Bu küçük kitaptaki her şey günlük ve pratiktir. Fransa'nın Türkiye'ye gönderdiği kişiler, kabine üyelerinin bilgisi hakkında iddiada bulunamaz. Muzaffer olduklarında, istedikleri takdirde kazandıkları barışın boş zamanlarını kullanabilirler, gramerin ve Osmanlı dilinin inceliklerini

inceleyebilirler; fakat bugün önemli olan, işgal edeceğimiz ülkenin sakinleriyle sözlü iletişim kurmak; az ya da çok uzun süreli kalmayı gerektiren tüm işlemlerde kolaylıkla yaşamak, yaşam için gerekli olan şeyleri elde etmek, bir emir taşımak, bir rota istemek vb. Bu hedefe ulaşmak için, annelerin çocuklarıyla birlikte uyguladıkları, önümüzde bulunan nesneleri isimlendirmekten ve fikirleri ifade eden cümleleri öğrenmekten oluşan doğal yönteme yaklaşmanın bugün gerekli olduğunu düşündük. Bu nedenle herhangi bir bilimsel üslubu bıraktık ve zaman kaybetmeden, [IV] Yabancı bir alfabeyi deşifre etmek için Türkçe kelimeleri Avrupa harflerine aktardık. Bu süreçte okuyucuyu değerini açıkladığımız Osmanlı sikkeleri ile tanıştırıyoruz; sonra sayı isimlerini, haftanın günlerini, mevsimleri ve bir askere faydalı tüm kelimeleri veriyoruz. Biraz dikkat ederek, tüm Türkçe kelimelerin doğrusal bir çeviri eşliğinde bilindik diyaloglarımız, dilbilgisi ve kelime hazinesinde konuların süresiz olarak ne değiştireceğini bulacağız. Diyaloglar, kolayca anlaşılabilir kadar doğru bir şekilde konuşma metnidir. Son olarak, eserimiz, Doğu'da sağlığı korumak için henüz bilim tarafından kutsanan kuralları vermeseydi, ondan beklemeye hak ettiğimiz tüm hizmetleri sunamazdı.

Bu eser, askerlerimizi kendimizi anavatan toprağından uzakta bulduğumuz gurbette korusun. Adalet zaferinin sebebini oluşturmak için dayanacakları görkemli yorgunluğun ortasında onlara rahatlama getirsin.”

B.D.

[V] İçindekiler Tablosu

Doğuda takip edilecek sağlık rejimi

Osmanlı İmparatorluğunda kullanılan para çeşitleri

Sayılar

Haftanın günleri

Mevsimler ve zaman kavramı

Bir asker için yararlı olacak kelimeler

Görüşmeler

Dini kavramlar

İstanbul mahkemesi

Bazı ulusların isimleri

Bazı şehir ve yerlerin isimleri

Diyaloglar-

At kiralamak

Öğle yemeği

Tekne yolculuğu

Akşam yemeği yemek

Türk nezaketi ve medeniyeti

Osmanlı Türkçesinin kısa özeti

Fransızca- Türkçe kelime hazinesi

[VI]

Boş sayfa [7]

3.1. Doğu'da takip edilecek sağlık rejimi

1. Sabahları aç karnına yürüyüşe başlamayın. Dörtte bir bardak brendi (içki) ile en az bir parça ekmek almalısınız.

2. Gündüz ve gece pazen (pamuk) yelek giymek iyidir.

3. Asıl şey başınızı ve midenizi sıcak tutmaktır.

4. İşten, kavgadan veya yorucu bir yürüyüşten sonra, terli hissettiğiniz sürece kıyafetlerinizi çıkarmamaya dikkat etmelisiniz.

5. Sıcak havalarda akan suda yıkanmak tehlikelidir. Tüm şehirlerde ve neredeyse tüm köylerde bulunan hamamlarda ılık su banyosu yapmak daha iyidir.

6. Büyük miktarlarda tatlı su içmek de tehlikelidir. Suyu birkaç damla brendi, şarap veya sirke koymaya dikkat edin.

7. Başınızı çıplak olarak asla güneşe maruz bırakmayın.

8. Sadece çok az sığır eti yiyin ve hiç domuz eti veya hatta tavşan yemeyin. Et söz konusu olduğunda, en iyi şey koyun etidir. Kolayca tavuk ve koyun bulabilirsiniz.

9. Gün batımından sonra, gün içerisinde olduğundan daha sıcak olmanız gerekir: Ceketinizi giymenin zamanı geldi. [8]

10. Geceleri yeryüzünde asla çıplak uyumayın; deniz veya bataklıkların yakınıdaysanız, bir battaniyenin veya çantanın¹ kıvrımlarına sarılmak yeterli değildir; ayrıca alnınızı ve gözlerinizi de örtmeniz gerekir. Gecelerin çiyler ve sisler çöküyor.

11. Hasta olduğunuzu hissetmeye başlar başlamaz ve genellikle fiziksel rahatsızlık hissettiğinizde, emetik veya müshil almayı geciktirmeyin.

12. Avrupa Türkiyesinde en sık görülen hastalıklar dizanteri ve aralıklı ateştir. Mide tafta sakızı giyerek ve pirinç ve pirinç suyu alarak dizanteriyi kendimiz iyileştiririz.

13. Aralıklı ateşlere karşı kinin sülfat kullanılır.

14. Doğu ülkelerinde eczane bulunmamaktadır. Herkes, küçük bir kutu müshil hapi ve küçük bir kinin sülfat şişesi içeren taşınabilir eczanelerini taşıyabilir ve taşınmalıdır. [9]

Osmanlı İmparatorluğu'nun Paraları

Para 'parça', Osmanlı İmparatorluğu'nun para sisteminin temelini oluşturan, bilinen tüm para birimlerinin en küçüğü ve en hafif olan bir madalyonun adıdır. Bir *para* bir *kuruştan* daha az değerlidir; 40 para 27 sent değerinde bir kuruş yapar.

Bakır madeni para yoktur, ancak şunlar vardır:

3.2. Paralar

3.2.1. Gümüş sikkeler

onluk (möt. onluk)[< *onlic* 10 paras] (9)

yirmilik [< *irmilic* 20 paras] (9)

¹ çuval

Guruş (möt. kuruş) [< *Grouche* 1 piastre ou 40 paras] (9)

beşlik [< *bechlic* 5 grouches ou piastres] (9)

on guruş (möt. on kuruş) [< *Ongrouche* 10 piastre] (9)

yirmi guruş (möt. yirmi kuruş) [< *Iirmigrouche* 20 piastre] (9)

3.2.2. Altın paralar

yirmilik [< *Iirmilic* 20 piastres] (9)

ellilik [< *Ellilic* 50 piastres] (9)

yüzlük [< *Iouzlic* 100 piastres] (9)

N. B. Türkiye'de daha önce Sultan Abdülmecit tahta geçince basılan altın ve gümüş sikkeler [10] az çok saf bir kaliteye sahipti, ama her zaman temsil ettikleri değer in altındaydı. Bu egemen para, altın ve gümüş sikkelerinin nominal değerinin, içsel değerleriyle gerçek bir ilişkiye sahip olacağı şekilde basıldı. Hiçbir şey onları Avrupa türleriyle değiştirerek kaybedilmez. Sultan Abdülmecid'in zamanında basılan altın ve gümüş mecediyelerden sikkeler isteyin.

3.2.3. Kâğıt para

Yine, diğer yararlı reformların ortasında, ulusal hazine bonolarının kullanımını ilk kez sunan sultandı. Bunlar kaime olarak bilinir¹. Hükümet % 6 öder. 250 kuruş ve üzeri kâğıtların hamiline yılda 0/0 faiz; değeri 250 kuruşun altında olan kayme sahipleri faydalanmıyor. Beş tür kayme vardır:

10 kuruş ve 50 kuruştan kârsız.

250 kuruş, 500 kuruş ve 1.000 kuruş, 6 s keyfi. 0/0, hamiline ödenecek.

İlk olarak 1845'te tanıtıldı, sonra dolaşımdan çekildi ve 1849'da yeniden basıldı, kaimeler o zamandan beri resmi olarak garanti edildi ve önemli ölçüde [11] hazine tarafından ödendi. Ancak Konstantinopolis dışında gerçek bir rotaları yoktur; genel olarak Osmanlı İmparatorluğu'nun illerinin sakinleri ve özellikle köylüler, bono almazlar, Onlar Hollanda, Fransa ve İngiltere'den gelen, ülkenin bütün şehirlerinin çarşılarında gişeleri bulunan

¹ Güçlü, sağlam anlamında Arapça *kaim* sözcüğünden gelir.

sarraflarda veya bankerlerde Türk mallarıyla takas edilen altınları tercih ederler.

Burada para birimlerinin görelî değerini karşılaştırarak. Türk para birimlerine Fransız para birimlerinden, ofis rehberi tarafından oluşturulan değerlendirmeyi takip ettik..

Kuruşların değeri, darp edildikleri hükümete göre değeri farklı olan çeşitli para birimlerine uyarlandı. Dolaşımda tüm ülkelerin birçok para biriminin olduğu da eklenmelidir; ama bugün sadece bir çeşit kuruş var.

Son zamanlarda bir 5 franka 22 kuruş verildi

1 frank 4,5 kuruş

1 İngiliz sterlini 120 kuruş

1 Rus rublesi 18 kuruş

1 Amerikan doları 22 kuruş

1 Polonya loncaları (florisi) 13 kuruş 1/3 para

1 Avusturya dukatı 51 kuruş [12]

Şimdi Türkçe saymayı öğrenelim:

onlık (möt. onluk) [< *onlic* 10 paras] (9)

ver bana [< *ver bana* donne-moi] (12)

al bunı (möt. al bunu) [< *all bouni* prends-le] (12)

saymak [< *saimaq* compter] (12)

say [< *sai* compte] (12)

sayma [< *saima* ne compte pas!] (12)

satmak [< *satmaq* vendre] (12)

sat [< *satt* vends!] (12)

satma [< *satma* ne vends pas!] (12)

satın almak [< *satynallmaq* acheter] (12)

pahalı (möt. pahalı) [< *pahalu* cher] (12)

ucuz [*< oudjouz bon marche*] (12) [13]

aldatmak [*< aldatmaq tromper*] (13)

aldanma [*< aldanma tromperie*] (13)

aldayış [*< aldaich tromperie*] (13)

aldadıcı [*< aldadydji trompeur*] (13)

yalancı [*< ialanthi faux*] (13)

aldanmış [*< aldannmich trompete*] (13)

ben [*< ben moi*] (13)

sen [*< sen toi*] (13)

o [*< o lui, elle*] (13)

biz [*< biz nous*] (13)

siz [*< siz vous*] (13)

onlar [*< onlar, onler eux, elles*] (13)

3.3. Sayılar

bir [*< bir*] (13)

iki [*< iki*] (13)

üç [*< eutch*] (13)

dört [*< deurtt*] (13)

beş [*< bech*] (13)

altı [*< alty*] (13)

yedi [*< iedi*] (13)

sekiz [*< sekiz*] (13)

dokuz [*< doqouz*] (13)

on [*< onn*] (13)

on bir [*< onnbir*] (13)

on iki [*< oniki*] (13)

yirmi [*< iirmi*] (13)
yirmi üç [*< iirmieutch*] (13)
yirmi dört [*< iirmi deurtt*] (13)
otuz [*< outouz*] (13)
otuz beş [*< outouz bech*] (13)
otuz altı [*< outouz alty*] (13)
kırk [*< qyrq*] (13)
kırk yedi [*< qyrq eidi*] (13)
kırk sekiz [*< qyrq sekiz*] (13)
elli [*< elli*] (13)
elli dokuz [*< elli doqouz*] (13)
altmış [*< altmich*] (13)
altmış bir [*< altmich bir*] (13)
yetmiş [*< ietmich*] (13)
yetmiş üç [*< ietchmich eutch*] (13)
seksen [*< seksen*] (13)
seksen sekiz [*< seksen sekiz*] (13)
doksan [*< doqsann*] (13)
doksan dokuz [*< doqsann doqouz*] (13)
yüz on bir [*< iouz onn bir*] (13)
yüz yirmi [*< iouz iirmi*] (13)
iki yüz [*< iki iouz*] (13)
iki yüz seksen dokuz [*< iki iouz seksen doqouz*] (13)
üç yüz [*< eutch iouz*] (13)
bin [*< bin*] (13)
milyon [*< million*] (13)

bir miyon [< *bir milliounn*] (13)

on beş bin atlı [< *15.000 cavaliers*] (13)¹

birinci [< *birindji premier*] (13)

ikinci [< *ikindji second*] (13) [14]

on dördüncü [< *onn deurdindji quatorzieme*] (14)

bin sekiz yüz elli beşinci [< *bin sekiz iouz elli bechindji mille-huit-cent-cinquante-cinquieme*] (14)

birer [< *birer un a un*] (14)

ikişer [< *ikicher deux a deux*] (14)

üçer [< *eutcher trois a trois*] (14)

dörder [< *deurter quatre a quatre*] (14)

beşer [< *becher cinq a cinq*] (14)

onar [< *oner dix a dix*] (14)

3.4. Haftanın günleri

bazâr gün (möt. pazar günü) [< *bazâr gunn dimanche*] (14)

bazartesi (möt. pazartesi) [< *bazâr erteci lundî*] (14)

Sali gün (möt. salı) [< *sali gunn mardi*] (14)

çarşembe (möt. çarşamba) [< *tcharchembe mercredi*] (14)

perşembe [< *perchembe jeudi*] (14)

cuma [< *djouma vendredi*] (14)

cumartesi [< *djouma erteci samedi*] (14)

3.5. Mevsimler ve zamanlar

ilk behar (möt. ilkbahar) [< *ilk behar le printemps*] (14)

behar (möt. ilkbahar) [< *behar le printemps*] (14)

yaz [< *iaz l'ete*] (14)

¹ Kişi ve sayılabilen nesnelere, kendilerini çoğul olarak değil, daima tekil olarak ifade eder.

kasım [< *qacym* l'automne] (14)

son behar (möt. sonbahar) [< *sonn behar* l'automne] (14)

kış [< *qych* l'hiver] (14)

il (möt. yıl) [< *il* l'an] (14)

ay [< *ai* le mois] (14)

hafta [< *hafta* le semaine] (14)

gün [< *gunn* le jour] (14)

saat [< *saatt* l'heure] (14) [15]

sabah [< *sabahh* le matin] (15)

öğle [< *euile* le midi] (15)

akşam [< *akhcham* le soir] (15)

gece [< *guedje* le nuit] (15)

yarın gece [< *iarin guedje* le minuit] (15)

gece yarısı [< *guedje iarici* le minuit] (15)

vakit [< *vaqytt* le temps] (15)

eyi hava (möt. iyi hava) [< *ei hava* beau temps] (15)

fena hava (möt. kötü hava) [< *fena hava* mauvais temps] (15)

3.6. Bir askere yararlı kelimeler

Ceng divanı (möt. cenk divanı) [< *djeng divani* departement de la guerre] (15)

ceng (möt. cenk) [< *djeng* la guerre, l'expédition] (15)

sefer [< *sefer* la guerre, l'expédition] (15)

barışık [< *barichiq* la paix] (15)

askerî [< *askeri* soldat] (15)

cengci (möt. cenkçi) [< *djenktchi* soldat] (15)

ehli mansıb (möt. memur) [< *ehli-mancyb* officier] (15)

zabit (möt. subay) [*< zabitt officier*] (15)

imperator (möt. imparator) [*< imperatour empereur*] (15)

sultan [*< sultann sultan*] (15)

hünkâr (möt. hünkâr) [*< hounkiar sultan*] (15)

padişah [*< padichah sultan*] (15)

kral [*< qral roi*] (15)

hezretleri (möt. hazretleri) [*< hezretleri sa majeste*] (15)

serasker (möt. komutan) [*< seraskier general en chef*] (15)

asker [*< askier armee*] (15)

nizam [*< nizam armee reguliere*] (15)

yayan asker (möt. piyade) [*< iaian askier infanterie*] (15)

yayanler (möt. piyadeler) [*< iaianler tantassins*] (15)

top [*< top conon*] (15)

toplar [*< toplar artillerie*] (15)

topçu [*< topychi artilleur*] (15)

alay topı (möt. alay topu) [*< alai topi piece de campagne*] (15) [16]

gumbra (möt. bomba) [*< goumbra bombe*] (16)

gumbracı (möt. bombacı) [*< goumbradji bombardier*] (16)

gülle (möt. top mermisi) [*< gulle boulet*] (16)

kurşun [*< qourchoun plomb*] (16)

fıtil [*< fıtil meche*] (16)

barut [*< baroutt poudre*] (16)

tüfeng (möt. tüfek) [*< tufeng fusil*] (16)

çakmak taşı [*< tchaqmaq tachi pierre e fusil*] (16)

tabanca [*< tapandja pistolet*] (16)

sancak [*< sandjaq etendard*] (16)

bayrak [< *bairaq* drapeau] (16)

kılıç [< *qylydj* sabre] (16)

meç (möt. kılıç) [< *metch* epee, rapiere] (16)

çadır [< *tchiadyr* tente] (16)

çadır vurmak (möt. çadır kurmak) [< *tchiadyr vourmaq* dresser une tente] (16)

ordu [< *ordou* camp] (16)

ordu-yı humayun (möt. saltanat ordusu) [< *ordoui houmaiounn* camp du sultan, et aussi quartier general] (16)

karavul (möt. karakol) [< *qaravoul* sentinelle] (16)

bekçi [< *qaravoul sentinelle*] (16)

düşman [< *duchmann* l'ennemi] (16)

esir [< *iecir* prisonnier] (16)

tutsak [< *iecir prisonnier*] (16)

zindan [< *zindann* prison] (16)

hapis [< *zindann prison*] (16)

kaçkun (möt. kaçkın) [< *qatchqounn* deseteur] (16)

firari [< *ferari* deserteur] (16)

casus [< *djaçouss* espion] (16)

kale [< *qale* forteresse] (16)

hisar [< *hiçar* forteresse] (16)

gülle [< *qoull* tour] (16)

muhafız [< *muhafiz* commandant de forteresse] (16)

kapu (möt. kapı) [< *qapou* porte] (16) [17]

duvar [< *duvar* muraille] (17)

tersane [< *terç-khane* arsenal] (17)

cebehane (möt. cephane) [*< djebbekhane arsenal*] (17)

mahzen [*< mahzenn magasin*] (17)

mağaza [*< maghaza magasin*] (17)

zahire [*< zakhire provisions*] (17)

peksimet [*< paqcimatt biscuits*] (17)

yemekler [*< iemekleri veya iemedjek vivres*] (17)

nazir (möt. bakan) [*< nazir commissaire*] (17)

vekil [*< vekil commissaire*] (17)

kadı [*< qady juge*] (17)

müsellim (möt. sancak yöneticisi) [*< mucellim juge*] (17)

araba [*< araba voiture*] (17)

arabaya binmek [*< arabaia binmek monter en voiture*] (17)

arabacı [*< arabadji voiturier*] (17)

tekerlek [*< tekiek roue*] (17)

beygir [*< beguir cheval hongre*] (17)

at [*< att cheval entier*] (17)

eyer [*< eier selle*] (17)

çaprak [*< tchiapraq housse*] (17)

üzengi [*< ouzengui etriers*] (17)

rikab (möt. rikap) [*< rikiab etriers*] (17)

mahmuz [*< mahmouz eperons*] (17)

gem [*< guiem bride*] (17)

nal [*< naal fer de cheval*] (17)

nallamak [*< nallamaq ferrer un cheval*] (17)

nal vurmak [*< naal vourmak ferrer un cheval*] (17)

nalband (möt. nalbant) [*< nalbend marechal ferrant*] (17)

katır [< *qatyr* mulet] (17)
eşek [< *echek* ane] (17)
merkeb (möt. merkep) [< *merkeb* ane] (17)
ahor (möt. ahır) [< *akhor* ecurie] (17)
arpa [< *arpa* orge] (17)
otlak [< *otlouq* foin] (17)
kuru ot [< *qoyron ott* foin] (17)
saman [< *samann* paille] (17) [18]
çuval [< *tchuvall* sac] (18)
un [< *ounn* farine] (18)
ekmek [< *ekmek* pain] (18)
et [< *ett* viande] (18)
su [< *sou* eau] (18)
süd (möt. süt) [< *sud* lait] (18)
duz (möt. tuz) [< *touz* sel] (18)
ateş [< *atech* feu] (18)
odun [< *odounn* bois a bruler] (18)
vurmak [< *vourmaq* fuir] (18)
yemek [< *iemek* manger] (18)
içmek [< *itchmek* boire] (18)
uyumak [< *oioumaq* dormir] (18)
yatmak [< *iatmaq* coucher] (18)
kalkmak [< *qalqmaq* se lever] (18)
yaşamak [< *ichamaq* vivre] (18)
ölmek [< *eulmek* mourir] (18)
sağ olmak [< *sagh olmaq* se porter bien] (18)

sağlık [< *saghlyq sante*] (18)

hastalık [< *khastalyq maladie*] (18)

yara [< *iara blessure*] (18)

feth (möt. fetih) [< *faitkh victorie*] (18)

zafer [< *zafer victorie*] (18)

nusret [< *nousrett victorie*] (18)

Yüz araba ve iki yüz öküz ve beş yüz katır ve üç yüz deve ihtiyacımız var [< *Iouz araba ve iki iouz oqouz ve bech iouz qatyr ve eutch iouz deve ehtiadjimyz var*] (18) [19]

Her ne ki iktiza ederse getirün bize [< *Herne ki iqtiza ederse guetouronn bize*] (19)

Padişah bin yaşa [< *Padichahh bin iacha!*] (19)

Ben geliyorum [< *ben gueliorum je viens*] (19)

Ben gidiyorum [< *ben guediorum he m'en vas*] (19)

Yukarı çık [< *ioqari tchiq montez, montez en haut*] (19)

Aşağı in [< *in, achagha in descends, descendez en bas*] (19)

İleri gel [< *ileri guel avancez*] (19)

İleri dur [< *ileri dour avancez*] (19)

Dur orda [< *dour orda halte, restez la*] (19)

çekil [< *tchekil retirez-vaus*] (19)

geri çekil [< *gueri tchekil retirez-vaus*] (19)

haydi git [< *haide guitt allez-vous-en*] (19)

git şuradan [< *guitt chouradan allez-vous-en*] (19)

bekle azacık [< *bekle azadjik attends un peu*] (19)

o kadarçapuk yür[ü]me (möt. o kadar hızlı yürüme) [< *o qadar tchapouk iourme n'allez pas si vite*] (19)

dokunma bana [< *doqunnma bana ne me touchez pas*] (19)

ben burada eyiyim (möt. ben burada iyiyim) [< *ben bourada eiem je suis bien ici*] (19)

ateş hoş geliyor [< *atech khoch guelior il fait bon aures du feu*] (19)

tüfengi alın (möt. tüfeği alın) [< *tufengui allounn prenez le fusil*] (19)

göz eyleyün (möt. gözetleyin) [< *guioz eileiounn faites attention*] (19)

ileri [< *ileri en avant*] (19)

ardın (möt. geri) [< *ardin en arriere*] (19)

sol tarafına [< *soll tarafına a gauche*] (19)

sağ tarafına [< *sagh tarafına a droite*] (19)

sapa [< *sape en biais*] (19) [20]

yavaş [< *Iavach doucement*] (20)

çabuk [< *tchiapouk vite*] (20)

pek eyi (möt. pekiyi) [< *pek ei tres-bien*] (20)

pek fena [< *pek fena tres-mauvais*] (20)

bir daha [< *bir daha encore une fois*] (20)

hep beraber [< *hep beraber tous a la fois*] (20)

şuna Türkçe nasıl derler [< *chouna turktche naçyl derler comment appelez-vous cela en turc?*] (20)

hani terceman (möt. hani tercüman) [< *hani terdjimann? Ou est l'interprete*] (20)

işte [< *Ichte le voilla*] (20)

şamata etmeyin [< *chamata etmeien ne faites pas de bruit*] (20)

çek kılıcı [< *tchek qylydji tirez le sabre*] (20)

koy yerine [< *qoi ierine remettez-le a sa place*] (20)

yıldız tarafı [< *Ildyz tarafy nord*] (20)

şimal (möt. kuzey) [< *chemal nord*] (20)

kara yel tarafi [< *qara iel tarafy* nord-ouest] (20)

poyraz tarafi [< *poiraz tarafy* nord-est] (20)

kıbli [< *qybly* sud] (20)

Batı lodos [< *baty lodoç* sud-ouest] (20)

Gün doğusu [< *gunn doghouci* est] (20)

şark (möt. doğu) [< *charq* est] (20)

batı [< *baty* ouest] (20)

magrib (möt. maghreb) [< *maghreb* ouest] (20)

gemi [< *guemi* vaisseau] (20)

kayık [< *qaiq* bateau] (20)

vapur [< *vapour* batiment a vapeur] (20) [21]

3.7. Diyaloglar

3.7.1. I. Diyalog

Bre bre, buraya gel [*< bre bre bouraia guel ohe, la-bas viens ici*] (21)

Bana bak yoldaş [*< bana baq ioldach dis donc camarade*] (21)

Bak [h]ele, sabreyle, sana söyleyeceğim sözüm var [*< baqile sebreile sana sozymou, soileiedjeguim var attends, j'ai quel que chose a te dire*] (21)

Biliyorsunuz Fransa imparatoru adı nedir? [*< biliorsiniz Ferance Imperatouri ady ne dyr? Sais-tu comment s'appelle l'Empereur des Français?*] (21)

Onun adı üçüncü Napolyon hazretleridir [*< onyn ady eutchindji Napoliounn hazretlery dyr. Son nom est sa majeste Napoleon III.*] (21)

Fransa devleti her bir devletlerden ziyade askeri var [*< Ferance devleti her bir devletlerden ziade askeri var. L'empire français peut mettre sur pied plus de troupes que tout autre pays.*] (21)

Fransız imparatoru emzadesini size imdad göndermiş onun adı [22] şahzade Napolyon'dur. Bir feriklik askere kumanda ediyor [*< Ferance imperatouri emdje-zadecini size imdad guindermich onyn ady chahhzade Napoliounn dyr; bir feryqlyq askere komanda edior L'empereur des Français a envoye pour vous aider son cousin qui s'appelle le prince Napolleon; il commande une divisionde l'armee.*] (21-22)

3.7.2. II. Diyalog

Kulak aç [*< qoulaq aç ecoute-moi*] (22) [22]

En yakun köy uzak mıdır buradan? [*< enn iaqounn kieui ouzaqmy dyr bounndann est-ce loin d'ici au plus prochain village?*] (22)

Onun adı ne oluyor [*< onyn ady ne olior? Comments s'appellet-il?*] (22)

Bu köyün ne kadar yerlisi var? Yerlisinin ne kadar Osmanlıdır, ne kadar Hristiyandır. [*< Bou kieuin ne qadar ierlici vardyr? İerlicinin ne*

qadar osmanli dyr, ne qadar Kristiann dyr Combien d'habitants compte ce village? Combien d'habitants turcs, et combien de chretiens?] (22)

Beni köy ka[h]yasına götürün [*< beni kieui kiaiaine gueutouroun* Conduis-moi chez le maire du village] (22)

Selam aleyküm ka[h]ya [*< salamm aleikumm kiaia* je vous salue, maire!] (22)

Ne kadar atınız var köyde? Ne kadar at, [23] katır, merkeb, araba bu köyde bulunuyor? [*< Ne qadar atynyz var kieuide? Ne qadar att, qatyr, merkeb¹, araba bou kieuide boulounior?* Combien de chevaux avaz-vous dans le village? Combien de chevaux, de mulets, d'anes, de chariots, y s-t-il dans ce village?] (22-23)

Yol kurak mıdır? [*< Ioll qouraq my-dyr?* Le chemin est-il sec?] (23) [23]

Dağ var mıdır? Çay, orman, köpri var mıdır geçmeye [*< Dagh var-my dyr? Tchai, ormann, kiopri, var-my dyr guechmeie?* Y a-t-il des montagnes, des forets, des riviere, des ponts a traverser?] (23)

Biliyorsunuz bizim büyük ordumuz nerededir? [*< biliorsiniz bizymm bouiouq ordoumuz nerede dyr?* Savez-vous ou est le quartier general de notre armee?] (23)

Ne kadar öküz, inek, koyun verebiliyorsunuz? [*< ne qadar oqouz, inek, qoiounn, vere biliorsiniz?* Combien pouvez-vous nous fournir de boeufs, de vaches, de moutons?] (23)

Kaç kile pirincimiz, boğda[yı]mız, arpamız verebiliyorsunuz? [*< qatch kile pirindjimiz, boghdamyz, arpamyz vere biliorsiniz?* Combien de bois seaux de ri, de froment, d'orge, pouvez vous nous fournir?] (23)

Kurı ot, saman var mıdır burda? [*< qouri ott, samann varmydyr bourda?* Avez-vous du foin? De la paille?² (23) [24]

¹ Kaba Türkçede merkeb, at dışındaki her türlü yük hayvanı için söylenir: Eşek yerine merkeb demek daha kibar olur.

² Doğuda atlara saman yerine ezilmiş saman, yulaf yerine arpa verilir.

Burada olan seraskerinizin adı ne oluyor? [*< bourda olann seraskierinizyn ady ne olior? Comment s'appelle le general qui commande ici votre armce?]* (24)

Kaç saatlik yolda[y]ız İstanbul'dan, Edirne'den, Tuna Çay'[m]dan? [*< Qatch saatlyq iolde iz Stamboldann, Edernedenn, Tounat-chaidann? A combien d'hcures de chemin sommes- nous d'ici de Constantinople, d'Andrinople, du Danube?]* (24)

3.7.3. III. Diyalog

Ben devlet mektupları getiriyorum? [*< ben devlett maktoublari gueutyriorum? Je suis porteur de depeches.]* (24)

Bana bir adam bul bu mektubu bizim seraskerimize sizin paşanıza götürsün, İstanbul'a götürsün? [*< Bana bir adem boll bou maktoubi bizymm seraskierimyze, sizyn pachanyze gueutoursoun, Slambola gueutoursoun? Trouve-moi quel- qu'un pour porter cette lettre a notre general en chef, a votre pacha, a Constantinople.]* (24)

Çay geçmeye bir kayık bulunuz bana. [*< Tchaî guetchmeie bir qaiq bollynyz bana. Trouve-moi un ba teau pour traverser la la riviere.]* (24)

Köprü yap[m]aya bana usta fa'ale bul. [*< Kiopri iapaia itchlounn bana ousta faala boll. Trouve-moi des ou vriers pour construire le pont.* (24)

Bir ekmekçi bulun bana [*< bir ekmektchi bollyn bana. Trouve-moi quelqu'un pour nous cuire du pain.]* (24) [25]

Bir furun yapacak usta bina bul bana [*< Bir fourounn iapadjaq ousta benna boll bana. Trouve-nous un ma çon pour construire un four.]* (25)

Hepsine peşin akça vereyim. [*< Hapecine pechinn aqtcha vereiem. Je payerai tout ar- gent comptant..]* (25)

Akşam olmasa benim zabitim size paranızı verecek. Napolyon hazretleri her bir aldığınız şeyin parasını nakden vermeye emr buyurmuş idi. [*< Aqtcham olmaça benym zabitym size paranyzy veredjek; Napoliounn hazratleri her bir aldoughynyzy chein paracini naqdenn vermeie amr boiourmichidi.]* (25)

Biliyor mısın İngiliz gemileri nerededir? [*< Biliormisin İngiliz guemileri nerede dyr?*] (25)

Görünmüş mi deniz üzerinde? [*< Guiorenmichmi deniz üzerinde?*] (25)

Tuna Çay[ı] boğazına girmişler midir? [*< Touna-tchai boghazine guirmichler-my dyr?*] (25)

Kırım'dan hiç haberi gelmiş mi? [*< Krimdenn hitch khaberi guelmich my?*] (25)

Haber aldınız mı Kırımdan? [*< Khaber aldynyzmi Krimdenn?*] (25)

Kırım'dan gelen Tatar'ı gördünüz mü? Ne haber getirmiş mi? [*< Krîmdenn guelenn tatar guiordenyz-my? Ne khaber guetourmich-mi?*] (25-26) [26]

İngiliz Fransızların müttefikasıdır. İkisinin askeri padişahın imdadına gelmiş. [*< Ingliz Ferencizyn muttefiqacı dyr ikincinyñ askeri padychahyn ymdadine guelmich.*] (26)

3.7.4. IV. Diyalog

Bana bak [*< bana baq.*] (26)

Uzaktan olan atlıları görüyor musun? [*< Ozaqtenn olann atlileri guioriormicen?*] (26)

Küçük atlara binmişler, uzun mızrakları var. Bunlar asker değil, Kazak'dırlar, rahatsız olmayınız. Kazak askeri heman kaçanlara hücum eder. Kaçanlar üstüne varıyorlar. Düşmanları dayanırsa onlar kaçıyorlar. Kazaklar çok çağır[ır] bağır[ır] ama cenge girmez. Her ne olursa onlardan ihtiyat etmek lazımdır zira perişan ve ardına çeken ve nizamsız giden askere varıyorlar [*< Kutchuk atlar binmichler, ouzounn myzraqları var. Bounnlar asker deil, qzzaq dyrler, rahattsyz olmaienyz. Qazzaq askeri hemann qatchannlara hudjoumm eider. Qatchanlar oustine variorlar. Duchmanleri deianırça onlar qatchiorlar. Qazzaq tchoq tchaghyrbaghyr amma djengue guirmez. Her ne olourça onlardenn ehhtiatt*

lazım dyr zira perichann ve ardine tcheken ve nizammsyz guedenn askere variorlar.] (26-27) [27]

3.7.5. V. Diyalog

Kulak aç! [*< qoulaq aç!]* (27)

Görüyor musun bu alay alay adamları yeşil giyinmiş, keler gibi? Bu Moskovun yayan askeridir. Çok metindirler ireli geliyorlar. [*< Guioriormicenn bou alai alai adamlari iechil gueienmicb keler guibi? Bou Moskovyn iaiann askeri dyr. Tchoq metîn dyrler ireli gueliorler.] (27)*

Kendi zabitlerine itaatleri var [*< Kendou zabitlerine etaatleri var.] (27)*

Top sesinden korkmıyorlar. [*< Top secindenn qorqmaiorlar.] (27)* [28]

Kurşundan kolay kaçmıyorlar lakin süngüye deyenmiyorlar. [*< qourchounndann qollaî qatchmaiorlar lakin sonnie deiennmeiorler.] (28)*

Moskov yayan askerine süngüynen hücum etmek gerekir. [*< Moskov iaiann askerine sonnie innen hudjournm etmek guerek dyr.] (28)*

Süngüye deyenmek vaktinde gerek tüfenk atılmaz. [*< Sonnie deiennmek vaqtînde guerek tufeng atylmasyz.] (28)*

Birinci Napolyon daima böyle onlara hücum etmeyi emrediyordu. Lehli de daima böyle eyliyorlar. Düşman gözünün beyazları fark etmekden evvel atmamak gerekir. [*< Birindji Napolionn, daima boile hudjourn onlara etmeie emr eileiordy. Lehli de daima boile eiliorler. Duchmann guieuzynnyn beiazleri farq etmekdenn evvel atmamaq guerek dyr.] (28)*

Böyle yapmaktan sonra, düşmanı kaçırmak kolaydır. Bunda şüphe yoktur [*< Boile iapmaqtann sonra, duchmani qatchdyрмаq qollaî dyr. Bounnda chubhe ioqtrv.] (28) [29]*

3.7.6. VI. Diyalog

Bana bak. [*< bana baq. Dis donc.] (29)*

Görüyorum korkuyorsun bu düşmanın atlarından, alay alay nizam ile ileri geliyorlar, deniz dalgalarından benziyor bu Moskov'un nizam atlarıdır. [*< Guioriorum qorqaiorsen bou ducbmanyn atlilerinden, alai alai nizamili ileri gueliorler; deniz dalghalarindenn benzior bou moskovyn nizamm atlilar dyr.*] (29)

Birinci zırhlı alaydır. [*< birindjici zirekli alai dyr.*] (29)

İkinci alayın dargun (dragon) adıdır, zırhları yok, uzun tüfekleri var ve daha meçleri var. [*< İkındji Alain dargounn ady dyr, zirekleri ioq, ouzounn tufengleri var ve daha metchellri var.*] (29)

Sağ olan huzardır (hafif süvari) alay, zırhları yok, bir kılıçdan ve bir çift tabancadan ibaretdir. [*< Sagh olann houzar dyr alai, zirekleri ioq tufengleri de ioq bir qylydjenn ve bir djift tabandjgenn ybarett dyr.*] (29) [30]

Sol tarafında olan<ı> alay<dır> mızraklı alaydır. [*< Soll tarafında ulany alai dyr mizraqly alai dyr.*] (30)

Bu hep atlıların atları fenadır, çünkü terbiyet olmamışlar, daima ahurde bağla[n]mış, binilmemiş bir derece tembeldirler, bir saat ilgar etmeye takatleri yoktur. [*< Bou hep atlilerin atleri fena dyr; tchounnki terbiett olmamichler, daima akhourde baghlamich, binilmemich bir deredje tembel dyrler bir saatt ilghar etmeie taqetleri ioq tyr.*] (30)

Şimdi bu kadar uzak yerden gelmişler ve bir derece yorulmuşlar, dolaşma etmeye liyakatleri yok. [*< Chimdi bou qadar ouzaq ierdenn guelmichler ve bir deredje iorulmichler dolachma etmeie leiaqetleri ioq.*] (30)

Atın yemine mamur olan Moskov zabitleri hırsızlığa alışmışlar, kendi padişahların[ın] parası[nı] uğruluyorlar. [*< Atyn iemine maamour olann Moskov zabitleri khysyzygha alychmichlar kendou padychahleryn paraci oughrouliorlar.*] (30) [31]

Atların yem samanına-e bakmazlar. [*< Atleryn iem samanine¹ baqmazlar.*] (31)

Eğer bizim atlilerimiz bozulurisa hepleri esir olurlar atler kaçmazlar. [*< Eier bizim atlilerimiz boziliriça, hepleri ecir oladjaklar atler qatchmazlar.*] (31)

Ama eğer, Allah etmesin, biz bozulursak bizi kovalamazlar atleri fena. [*< Amma eier Allah etmecin biz bozylyrsaq bizi qovalamazlar atleri fena.*] (31)

Bir Osmanlı atlisi atine eyi baklıdıtığı halde bir Moskov atlisini kolaylık ile galip olur lakin kaçtırmakten sonra. [*< Bir osmanli atlici atine ei baqlydyghi halde, bir moskov atlicini qolailyq ile ghalyb olour lakin qatchtyrmaqtenn sonra.*] (31)

Moskov topçuları eyi nişana atmazlar topleri ses vermeden ibaret bir şeydir; Moskov toplerin seslerine bakma. [*< Moskov toptchileri ei nichana atmazlar topleri seç vermeden ybaret bir chei dyr; moskov toplerin seslerine baqma.*] (31) [32]

F<e>rengistan'ın marifetlü ve mahir topçuleri kıyas etmişler büyük cengin yerinde, yirmi top at[ı]lırısıa biri isabet eder. [*< Ferenguistanyn mariferlu ve mahhir toptchileri qyass etnichler bouiouq djenguyn ierinde iirmi top atliriça biri yçabett eder.*] (32)

3.7.7. VII. Diyalog

Kardaş bana bak. [*< Qardach bana baq.*] (32)

Biz galib olduk feth ettik. [*< Byz ghalib oldyq fatkh ettyk.*] (32)

Moskov askeri kaçtı. [*< Moskov askeri qatchty.*] (32)

Kesme bu adamı silahını bırakmış, aman istiyor, yesir et, lakin fena muamele etme, incitme, fakirdir. [*< Kiesme bou ademi sylaheni braqmych; amman istior; iacir ett, lakin fena momile etme, indjitme, faqyr dyr.*] (32) [33]

¹ yem, yemek fiilinden gelir.

Firansa imperatoru Napolyon naçar esirlere aman vermek buyurmuş sizin padişahınızın emri de böyledir. [*< Ferance imperatouri Napoliounn natchar ecirlere amann vermek bouiormich sizyn padychahynyzyn emri de boile dyr.*] (33)

Moskov askeri hepsi Moskov ahalilerden veya adamlarından değildir. [*< Moskov askieri hepeçi Moskov ahalilerden ou bien ademlerindenn deildyr.*] (33)

Bir Moskovi esir etmekten sonra, önden sorunuz eğer Lehli ise yoksa Tatar ya Kazak ise yahud Sırb ise yoksa Bulgar ise yahud Eflak ise bunlar hiç birisi Moskovdan sayılmaz bizim dostumuzdur. [*< Bir moskovi ecir etmekten sonra, ondenn soreiniz eier Lehli ice ioqsa Teter ia Qazzaq ice iakhoud Syrb ice, İoqça Bolgar ice, iakhoud İflaq ice bounlar hitch birici Moskovdenn sailmazbyzym dostymyz dyr.*] (33)

Onı incitme onı terciman başı yanına gönderiniz. Osmanlı Kazakların alayına yazdırsın. [*< Oni indjitme oni terdjimnn bachi ianine guenderiniz. Osmanli Qazzaqlaryn alaine iazdyrçounn*] (33) [34]

3.8. Din

Allah [*< allah dieu*] (34)

Tanrı [*< tanri dieu*] (34)

Din, [*< din religion*] (34)

Mezheb [*< mezhheb religion*] (34)

Ruh [*< rouhh l'esprit*] (34)

Can [*< djann l'ame*] (34)

Gök [*< guieuk ou guiei.ciel*] (34)

Cehennem [*< djehennum enfer*] (34)

Melaik[e] [*< melaik ange*] (34)

Şeytan [*< cheitann diable*] (34)

Ebedlik [*< ebedlik eternite*] (34)

Hristiyanos [*< kristianoç ou mecihhi*] (34)

Mesihi [< *mecihi*] (34)

İslam [< *islam* islamisme] (34)

Müsülman [< *muçulman* mohometan] (34)

Putperest [< *putperest* idolatre] (34)

3.9. Konstantinopolis mahkemesi

Sultan [< *sultann* sultan] (34)

Padişah [< *padichahh* sultan] (34)

Hünkar [< *khounkier* sultan] (34)

3.10. İç mahkemenin büyük memurları

Has oda başı [< *khas-oda-bachi*] (34)

Silahdar [< *silihhdar*] (34)

Dülbenddar [< *dullbenndar*] (34)

Rikabdar [< *rikiabdar*] (34)

Çamaşır başı [< *tchamachir-bachi*] (34) [35]

Berber başı [< *berber-bachi* barbier en chef] (35)

İbrikdar [< *ibiriqdar*] (35)

Peşkir başı [< *pechkirdji-bachi*] (35)

Şerbetçi başı [< *cherbetchi-bachi*] (35)

Sofracı başı [< *sofradji-bachi*] (35)

Tırnakçı başı [< *tarnaqtchi-bachi*] (35)

Şikarcı başı [< *chikiartchi*] (35)

Çaşnigir başı [< *tchaneguir-bachi*] (35)

Muhasibçi başı [< *muhhaçibtchi-bachi*] (35)

Tezkireci başı [< *teckiretchi-bachi*] (35)

Tırnakçı başı [< *tyrnaqtchi-bachi*] (35)

Dış Mahkemenin Büyük Memurları.

Kapı ağası [*< qapou-agmaçi Aşağ*] (35)

Anahıarcı oğlan [*< anakhtar oghlann*] (35)

Peşkırcı oğlan [*< pechkir oghlann*] (35)

Şerbetçi oğlan [*< cherbett oghlann*] (35)

İbriqçi oğlan [*< ibriq oghlann lavabolarla ilgilenir, vb.*] (35)

Sadırazam [*< sadri aazem ministre*] (35)

Reis efendi [*< reiss efendi minstre des affaires atrangeres.*] (35)

Bazı milletlerin isimleri.

İngiliz [*< İngliz Anglais*] (35) [36]

Beđli Avusturyalı [*< Betckli Autrichien*] (36)

Arab [*< Arab Arabe*] (36)

Ermeni [*< Ermeni Armanien*] (36)

Çekli [*< Tchehhlu Boheme*] (36)

Bosnalı [*< Bochnalu Bosnien*] (36)

Bulgar [*< Bolgar Bulgare*] (36)

İstanbulu [*< İstanbullu Constantinopolitain*] (36)

Hırvatlı [*< Kyrvatli Croate*] (36)

Kazak [*< Qazzaq Cosaque*] (36)

Fıransız [*< Feranciz Français*] (36)

Rum [*< Roum Grec*] (36)

Rumi [*< Roumi Grec*] (36)

Urum (möt. Rum) [*< Ouroum Grec*] (36)

Macar [*< Madjar Hongrois*] (36)

Talyan (möt. İtalyan) [*< Taliann İtalien*] (36)

Yahudi [*< Yahhoudi, Tchifutt Juif*] (36)

Lehli [*< Lehhl, lehhi Polonais*] (36)

Acemi [*< Adjemi Persan*] (36)

Moskov [*< Moskov Russe*] (36)

Sırb [*< Syrb Servien*] (36)

Türk [*< Turk Tartare*] (36)

Osmanlı [*< Osmanli Turc*] (36)

Bazı şehir ve yerleşim yerlerinin isimleri.

Edirne [*< Ederne Andrinople*] (36)

Nemse vilayeti [*< Nemse vilaieti Allemagne*] (36)

İskenderiye [*< Iskenderie Alexandrie*] (36)

Cezayir [*< Djezair Alger*] (36)

Arnavutluk [*< Arnaoutlyq Albanie*] (36) [37]

Haleb [*< Haleb Alep*] (37)

İskenderun [*< Iskenderounn Alexandrette*] (37)

Yeni Dünya [*< Ieni-Dunia Amerique*] (37)

İngilistan [*< Inglistann Angleterre*] (37)

Ankara [*< Engouru Angora*] (37)

Ermenistan [*< Ermenistann Armenie*] (37)

Maşrık Doğu, Asya [*< Michryq Asie*] (37)

Beç (möt. Avusturya) [*< betch Autriche*] (37)

Bagdat [*< Baghdad Bagdad*] (37)

Belgrad [*< Beligrad Belgrade*] (37)

Budin (möt. Budapeşte) [*< Boudin Bude*] (37)

Boğaz [*< Boghaz Canal de Costantinople*] (37)

Çin ü Maçin [*< Tchinoumatchin Chine*] (37)

Kıbrıs [*< Kybriz Chypre*] (37)

Kırım [*< Krim Crimee*] (37)

Hırvat [*< Kyrvatt Croatie*] (37)

İstanbul veya **Kostantin** [*< Stanboll, Qounnstantinie Constantinople*]
(37)

Boğaz hisarları [*< Boghaz hiçarleri Dardanelles*] (37)

Mısır [*< Mycyr Egypte*] (37)

Fransa [*< Ferañça France*] (37)

Gelibolu [*< Gueloboli Gallipoli*] (37)

Ceneviz [*< Djenevriz Genes*] (37)

Gürcistan [*< Gourdjistann Georgie*] (37)

Macaristan [*< Madjar vilaieti Hongrie*] (37)

Kudüs-i şerif [*< Qoudsi-cherif Jerusalem*] (37)

Talya (möt. İtalya) [*< Talia Italie*] (37) **[38]**

Hindistan [*< Hinsdoustan Inde*] (38)

Marakeş [*< Marokech Maroc*] (38)

Kabe [*< Qaabe Mecque*] (38)

Ak deniz [*< Aq deniz Mer Mediterranee*] (38)

Kara deniz [*< Qara deniz Mer Noire*] (38)

Mora [*< Mora Moree*] (38)

Bogdan (möt. Moldova) [*< Boghdann Moldavie*] (38)

Malta [*< Maltiz Malte*] (38)

Acemistan [*< Adjemistann ou Adjem Perse*] (38)

Leh [*< Lehh Pologne*] (38)

Dobra Venedik Ragusa [*< Dobra Venedyq Raguse*] (38)

Moskov vilayeti [*< Moskov vilaieti Russie*] (38)

Rus [*< Rous Russie*] (38)

Urus (möt. Rus) [*< Ouros Russie*] (38)

Silistre [*< Silistre Silistrie*] (38)

Sırb, Sırb vilayeti [*< Syrb ou Syrv vilaieti Servie*] (38)

Selanik [*< Selaniq Salonique*] (38)

Trabzon [*< Terabiizann Trebizonde*] (38)

Tunus [*< Touniz Tunis*] (38)

Venedik [*< Venedyq Venise*] (38)

Beç (möt. Viyana) [*< Betch Vienne*] (38) [39]

3.11. Diyaloglar

3.11.1. At kiralamak

Ey çocuk [*< Ey tchoudjouq*] (39)

Bonjur efendim [*< Bouiour efendym*] (39)

Atını kiraya verir misin? [*< Atini kiraia verirmecin?*] (39)

Ne söylediniz? [*< Ne soileiediniz?*] (39)

Söylediğimi anlamaz mısın? [*< Soiledyimi anlamazmycin?*] (39)

Bilmem ne söylüyorsunuz? [*< Bilmem ne soileiorciniz*] (39)

Lakırdınızı anlamıyorum. [*< Laqyrdynize anlamaiorem.*] (39)

Ben Rumca bir lakırdı bilmem, Türkçe söylerseniz anlarım. [*< Ben roumdje bir laqyrdy bilmem, turktche soilersiniz anlarem.*] (39)

Sorayorum sana atını kiraya verir misin? [*< Soraioroum sana atini kiraia verirmecin.*] (39)

Nereye gideceksiniz. [*< Nereie guedijeksiniz.*] (39) [40]

İstanbul'u dolaşmak isterim. [*< Stamboli dolachmaq isterim*] (40)

Akşama kadar mı dolaşacaksınız. [*< Akhchama qadarmy dolachadjaqçeniz.*] (40)

Hay hay. [*< Hai hai.*] (40)

Ne kadardır kirası? [*< Ne qadar dyr kiraieci?*] (40)

Otuz kuruş. [*< Otouz ghourouch.*] (40)

Pek çok. [*< Pek tchoq.*] (40)

Yirmi kuruş vereyim. [*< Iirmi ghourouch vereiem.*] (40)

Yirmi beş kuruş alır mısın? [*< Iirmi bech ghourouch alarmacin?*] (40)

Hakka bilmem ne diyeyim el vermez bana. [*< Haqqa bilmem ne dieim el vermez bana*] (40)

Çocuk gel getir hayvanı. [*< Tchoudjouq guel guetur haivani.*] (40)

Kolanine ve gemine bir iyi baktın mı? [*< Qolanine ve guiemme bir ei baqtynmi?*] (40) [41]

Hiç vesvese etme ağam. [*< Hitch vesvece etme agham.*] (41)

Akşam gel atını al filan handan. [*< Akhcham guel atini all filann khanndann.*] (41)

Pek iyi lakin şimdi ver. [*< Pek ei; lakin chimdi ver.*] (41)

Hayır, akşam handa veririm. [*< Khair, akhcham khannda vererim.*] (41)

Ağam pek geciktiniz. [*< Agham, pek guedjikdiniz.*] (41)

Çocuk sen beni aldattın. [*< Tchoudjouq sen beni aldattyn.*] (41)

Nasıl efendim? [*< Nacyl efenndym?*] (41)

Bu at huyludur, yürümeye mecali yoktur. [*< Bou att khouilu dyr, iouroumeie medjali ioqtour.*] (41)

Hay ağam, ben atımı size zor ile vermedim. [*< Hai agham, ben atimi size zor ile vermedym.*] (41)

Kolanı da kırık, eyeri de düştü. [*< Qolany de qyryq, eieri de douchty.*] (41)

Yuları da fenadır. [*< Ioulari de fena dyr.*] (41)

Al paranı. [*< All parany.*] (41) [42]

Efendim daha para isterim. [*< Efenndym daha para isterim.*] (42)

Sen istersin ama ben bir akça artık vermem. [*< Sen istersen amma ben bir aqtcha artyq vermem.*] (42)

3.11.2. Öğle yemeği yemek için

Aşçı, yeyeceğimiz bir şeycik hazır eyle [*< Achtchi¹ ieiedjeguimiz bir cheidjik hazir eile.*] (42)

Ne vereyim sultanlarım? Bir eyi kahve veriyorum. Türlü türlü meyve ve bir safi eyi şarap. [*< Ne vereim sultanlarim? Bir ei qahhve veriorum? Turlu turlu meive? ve bir safi ei cherab?*] (42)

Pek eyi kebab da var mı? [*< Pek ei, kiebab de varmi?.*] (42)

Evet sultanlarım, hem güzel hem eyi. [*< Evvett sultanlarim, hem güzel hem ei.*] (42)

Kahvathya bir şey var mı? [*< Qahlvealtyia bir chei var mi?*] (42)

Börekten yok [mu]dur? Bir dostumuz bizimle kahvaltı edecek. [*< Beurektenn ioqtour? Bir dostumuz bizimile qahhvealty ededjek.*] (42-43)
[43]

Her ne istediğiniz hazırdır efendim. [*< Herne istediguniz hazir dyr, efendym.*] (43)

Şarab[ı] buza koy, bıçakları getirin, kadehleri yayka, tez ol. [*< Cherab bouza qoi, bitchaqleri gueturoun, qadahbleri iiaiq, tez oll.*] (43)

3.11.3. Tekne yolculuğu

Mazur buyur bu gün çok işim var. [*< Maazour bouiour bou gunn tchoq ichim var.*] (43)

Olur. [*< Olour.*] (43)

Olmaz. [*< olmaz.*] (43)

Çünkü böyle buyursanız size yoldaş olurum. [*< Tchiounki boile bouiourciniz size ioldach olourum.*] (43)

Kayık tutulun mu? (tuttun mu) [*< Qaiqy toutoulounmou ?*] (43)

¹ *Achtchi* kelimesi kelimesine ‘çorbayı yapan’ anlamına gelir.

Bir iyi kayak tuttum. [*< Bir ei qaiq touttoun.>*] (43)

Kaçta tutun? [*< Qatcha touttoun?>*] (43)

Elli paraya tuttum. [*< Elli paraia touttoun.>*] (43) [44]

Hayde beraber gidelim. [*< Haide beraber guedelim.>*] (44)

Kayığa girelim. [*< Qaigha guirelim.>*] (44)

Ha canım, tez, gayretile [*< Ha djanym, tez, ghairatile.>*] (44)

Burada inelim ve bir bostanda bir lokma şey yeriz. [*< Bourada enelim ve bir bostanda bir loqme chei ieieriz.>*] (44)

Çeşmeye geldik. [*< Tchechmeie gueldik.>*] (44)

Ne dersiniz, güzel yer değil mi? [*< Ne diersiniz güzel ier deilmi?>*] (44)

3.11.4. Akşam yemeği

Taam hazır mı? [*< Taam hazir mi ?>*] (44)

Canım teklifsiz oturalım şu börekler pek eyidirler ancak biraz ziyadece pişmişdirler [*< Djanym teklifsyz outouralyın chou beurekler pek ei dyrler andjaq bir az ziadetche pichmich dyrler.>*] (44)

Bakalım şarap iyi midir? [*< Baqalym cherab ei midyr?>*] (44) [45]

Şarap ver bana [*< Cherab ver bana.>*] (45)

Şarap nedir? [*< Cherab nedje dyr?>*] (45)

Bir dane iplik ve sucukları getir. [*< Bir dane iblyq ve soudjoqlari guetour.>*] (45)

Niye yemezsiniz? [*< Neie iemeciniz?>*] (45)

Yedim, bestir. [*< Iedym, bestyr.>*] (45)

Gitsem gerek. [*< Guetsem guerek.>*] (45)

Bana bir kadeh su getir. [*< Bana bir qadehh sou guetour.>*] (45)

Bre bre! Hizmetkâr. [*< Bre! bre ! khizmetkiar.>*] (45)

Beni bir kimse isterse söylesin yarın gelsün. [*< Beni birkimce isterse soilecin iarin guelsoun.>*] (45)

Hayde beraber gidelim. [*< Haide beraber guedelim.*] (45)

Nereye gidiyorsunuz? [*< Nereie guediorsiniz?*] (45)

Seyre gidiyoruz. [*< Seire guediorouz.*] (45)

Geceniz hayr ola. [*< Guedjeniz khair ola.*] (45)

Yarınki gün sana hayır ola. [*< Iarinki gunn; sana khair ola.*] (45) [46]

Oğlan taam için [adam] başına kaç guruş alırsın? [*< Oghlann taam itchin bachina qatch grouch alaioarcin?*] (46)

On guruş. [*< Onn grouch.*] (46)

İşte hakkınız. [*< Ichte haqqyny.*] (46)

Burada yatacak değil misiniz? [*< Bourada iatadjaq deilmiciniz?*] (46)

Han sahibi, ben gidiyorum. [*< Khann-sahhibi, ben guedioroum.*] (46)

Allah'a ismarladık. [*< Allaha ismarladyq.*] (46)

Bir yol gösterici ver bana. [*< Bir ioll gusteridji ver bana.*] (46)

3.11.5. Türk nezaketi

Selamun aleyküm. [*< Selam aleikum!*] (46)

Oğlan bir çubuk doldur bir de kahve getir efendimize. [*< Oghlann bir tchubouq doldour birde qahhve guetour efenndimize.*] (46)

Aman kedrem eyleyin, sizler sultanım, umur ve maslahat sahibi kişisiniz. [*< Amann kierem eileienn sizler sultanym umour ve maslahhatt sahhibi kichi siniz.*] (46) [47]

Eğer münasip görürseniz çubuk ve kahve bakiye kalsun. [*< Eier munacib guiorersiniz tchubouq ve qahhve baqyia qalsoun.*] (47)

Estağfurullah bendenize en mühim maslahatı ancak siz efendim ile bir tatlıca konuşmaktır [*< Istaghfuroullah benndenize enn muhimm maslahhati andjaq siz efenndim ile bir tatlydja qonouchmaq dyr.*] (47)

Hemen çubukları yakalım bağçede havzın başında biraz ahbaplık edelim. [*< Hemann tchubouqlari iaghalim baghtchede hevzin bachinda bir az ahbbabliq edelim.*] (47)

Pek güzel buyurduğunuz gibi olsun. [*< Pek güzel bouiourdoughounouz guibi olsoun.*] (47)

Hoş geldin, vaktiniz hayır ola çelebim. [*< Khoch gueldyn, vaqтынiz khair ola tchelebim.*] (47)

Biraz otur biraz söyleyelim. [*< Bir az otour, bir az soileleim.*] (47)

Ne haber var? [*< Ne khaber var?*] (47)

İyi haber. Sizlerin hatrınızı sormağa geldim. [*<Ei kbaber. Sizlerin khatryr sormagha gueldym.*] (47-48) [48]

İşittim, hazretiniz iki öte ay mabeyninde bunda değil idiniz. [*< Ichittym hazrettiniz iki euteh ai mabeininde bounda deilidyniz.*] (48)

Hiç yolda birbirimize rastgelmemi[şi]z ve fakirhaneye teşrif buyurmadınız. [*< Hitch iollda biri birimize rast guelmemiz, ve faqyr-khaneie techrif bouiourmadiniz*] (48)

Beli sultanım, dediğiniz gibidir, iki buçuk aydan beri İskenderiye’de idim, henüz dünkü vapur ile bu tarafa dâhil oldum. [*< Beli sultanyım dediiniz guibi dyr, iki butchouq aidann-beri İskenderiede idym, henouz dounnki vapor-ile bou tarafa dakhyl oldoum*] (48)

İnşallah gidip-gelmekte yolculuğunuz asan ve rahat olmuştur. [*< Innchaallah guedoub-guelmekte iolldjyloughounouz açann ve rahatt olmichdour*] (48)

Beli efendim, hamdolsun Rabbi’ye, hiçbir kederimiz ya tehlikemiz olmadı. [*< Beli efenndym, hamd olsoun rabbia hitch bir kiederimiz ia tehhlieke-myz ollmadi.*] (48-49) [49]

Vapur İskenderiye’den buraya kaç günde yetişebilir? [*< Vapor Iskenderiedenn bouraia qatch gunnde ietiche-bilir?*] (49)

Âdeti beş gündür. [*< Adetty bech gunn dyr.*] (49)

Şimdiki hal bize destur, sizden doymak olmaz, Allah’a ısmarladık. [*< Chimdiki-hal bize destour sizdenn doymaq ollmaz, Allaha ismarladyq.*] (49)

Destur sizindir. Devlet ve ikbal ile sultanım. [*< Destour sizin dyr. Devlett ve iqbal-ile sultanym.*] (49)

Geceniz hayr ola. [*< Guedjeniz khair olla.*] (49)

Hoşça kalın veya var sağlık ile. [*< Khochtche qallyn ou bien var saghlygh-ile.*] (49)

Ömrünüz çok ola. [*< Umarunouz tchoq olla.*] (49) **[50]** Boş sayfa **[51]**

4. BÖLÜM

LE DROGMAN TURC'TE DİL BİLGİSİ

İstanbul Türkleri kendilerine Osmanlı adını verirler; *Türki* onların dilinde “şarkı” anlamına gelir. Bu yüzden onlara Osmanlı denmesi gerekir; Osmanlıca konuşurlar.

Osmanlı dilinin grameri çok basittir: Belirlilik yok, cinsiyet yok, sadece tek çekim.

Durum çekimleri

Tekil

- oğlan** [< *oghlann* le garçon.] (51)
oğlanın [< *oglanyn* du garçon.] (51)
oğlana [< *oghlana* ou garçon.] (51)
oğlanı [< *oghlany* le garçon.] (51)
oğlandan [< *oghlanndann* du garçon.] (51)

kız [< *qyz* la fille] (51)

kızın [< *qyzyn* de la fille.] (51)

kıza [< *qyza* a la fille.] (51)

kızı [< *qyzy* la fille.] (51)

kızdan [< *qyzdenn* de le fille.] (51)

Çoğul

- oğlanlar** [< *oghlannlar* les garçons.] (51)
oğlanların [< *oghlannlaryn* des garçons.] (51)
oğlanlara [< *oghlannlara* aux garçons.] (51)
oğlanları [< *oghlannlary* les garçons.] (51)
oğlanlardan [< *oghlannlardann* des garçons.] (51)
kızlar [< *qyzylar* les filles.] (51)

kızların [< *qyzlaryn* les filles.] (51)

kızlara [< *qyzlara* aux filles.] (51)

kızları [< *qyzlary* les filles.] (51)

kızlardan [< *qyzlardenn* des filles.] (51)

İsim sesli harfle bitiyorsa, örneğin **oda** oda [< *oda* chambre]; **sirke** sirke [< *sirke* vinaigre]; **kutı** kutu [< *qouti* boîte]; **[52] kapu** kapı [< *qapou* porte], vb.; **n** harfini tekilin belirtme ve ilgi durumunda ekliyoruz. Bu nedenle, **odanın** odanın [< *odany* de la chambre]; **sirkenin** sirkenin [< *sirkenyn* du vinaigre]; **kutunun** kutunun [< *qutinyn* dela boîte]; **kapunun** kapının [< *qapounyn* de la porte]; ve belirtme durumu **odanı** odayı [< *odany*], **sirkeni** sirkeyi [< *sirkeny*], **kutını** kutuyu [< *qoutiny*] ve **kapunı** kapıyı [< *qapouny*]. Diğer bütün haller tekil, istisnasız çoğul haller ise az önce öğlann ve kıyz kelimelerinde gördüğümüz gibi reddedilir.

Su [< *sou*] ismi bu genel kuralın istisnasıdır; şunu söylemek gerekir: **suvun** [< *sououn*], **suva**, **souia** [< *soua*, *souia*] veya **suvi** [< *souy*], **sudan** [< *soudan*], **sular** [< *soular*], **suların** [< *soularyn*], **sulara** [< *soulara*], **sulardan** [< *soulardann*].

Tüm bu sonlar bazen küçük değişikliklere uğrar, bu nedenle diyoruz ki:

Genitif (ilgi hâli) *in, in, un*

Datif (yaklaşma hâli) *a, e*

Akkuzatif (belirtme hâli) *i, ı, u*

Ablatif (ayrılma hâli) *dan, den*

Ancak bu telaffuz incelikleri kolayca fark edilir ve biraz pratikle sonunda yanılmazsınız.

Sıfatlar

Osmanlıca sıfatlar asla azalmaz; her zaman isimlerinin önüne yerleştirilmelidirler, örneğin:

Tekil

Eyi aga [< *ei agha* bon maire] (52)

Güzel karının [*< güzel qarynyn de la jolie femme*] (52) [53]

Büyük eve [*< bouiouq eve a la grande maison*] (53)

Fena günü [*< fena guni le mauvais jour*] (53)

Çoğul

Uzun mızraklar [*< ouzounn myzraqlar les longues piques*] (53)

Kırmızı çiçeklerin [*< qyrmyz tchitcheeklerin des fleurs rouges, etc.*] (53)

Kıyaslama derecelerine gelince, sıfata "daha, tekrar"¹ kelimesinin eklenmesiyle mukayeseli; *iaqounn kieui en yakın köy*, *daha iaqounn kieui en yakın köy*, *içinde iaqounn kieui the, en yakın köy*.

4.1. Zamirler

İşaret zamirleri

İşaret zamirleri aşağıdaki gibi karşılanır:

şu [*< chou*] (53)

işbu [*< ichbou*] (53)

bu [*< bou*] (53)

bunun [*< bounoun*] (53)

buna [*< bouna*] (53)

bunu [*< bouni*] (53)

bundan [*< boundann*] (53)

bunlar [*< bounlar*] (53)

bunların [*< bounlaryn*] (53)

o, ol [*< ol*] (53)

onun [*< onyn*] (53)

ona [*< ona*] (53)

onu [*< oni*] (53)

¹ *Bunu malin, uncomparable*, vb. kelimelerde olduğu gibi telaffuz edin.

ondan [*< ondenn*] (53)

onlar [*< onlar*] (53)

onların [*< onlaryn*] (53)

onlara [*< onlara*] (53)

onları [*< onlary*] (53)

onlardan [*< onlardenn*] (53)

kendi [*< kiendi*] (53)

kendi [*< kiendi*] (53)

kendinin [*< kiendinin*] (53)

kendine [*< kiendine*] (53)

kendini [*< kiendini*] (53)

kendinden [*< kiendindenn*] (53)

kendileri [*< kiendiler*] (53) [54]

kendilerin [*< kiendilerin*] (54)

kendilere [*< kiendilere*] (54)

kendileri [*< kiendileri*] (54)

kendilerinden [*< kiendilerdenn*] (54)

Kişi zamirleri

ben [*< ben moi*] (54)

benim [*< benim de moi*] (54)

bana [*< bana a moi*] (54)

beni [*< beni me*] (54)

benden [*< benden de moi*] (54)

sen [*< sen toi*] (54)

senin [*< senyn de toi*] (54)

sana [*< sana a toi*] (54)

seni [*< seni te*] (54)

senden [*< sendenn de toi*] (54)

onu [*< onn, ol lui*] (54)

onun [*< onyn de lui*] (54)

ona [*< ona a lui*] (54)

onu [*< oni le*] (54)

ondan [*< onndenn de lui*] (54)

1. ve 2. kişinin çoğulu düzensizdir.

biz [*< biz nous*] (54)

bizim [*< bizym de nous*] (54)

bize [*< bize a nous*] (54)

bizi [*< bizi nous*] (54)

bizden [*< bizdenn lede nous*] (54)

siz, sizler [*< siz, sizler vous*] (54)

sizin [*< sizyn de vous*] (54)

size [*< size a vous*] (54)

sizi [*< sizi vous*] (54)

sizden [*< sizdenn de vous*] (54)

onlar [*< onlar eux*] (54)

onların [*< onlaryn d'eux*] (54)

onlara [*< onlara a eux*] (54)

onları [*< onlari eux*] (54)

onlardan [*< onlardenn d'eux*] (54)

İyelik zamirleri

İyelik zamirleri çok kullanılır. Fransızca *benim, senin, bizim, sizin* ve *ki* zamirleri, yani Fransızcada *babam, ceketim, evleriniz* vb. gibi yalnızca isimle birlikte kullanılan zamirlerdir.

İyelik zamirleri şahıs zamirlerinden geliştirilir:

benim [*< benym le mien*] (54)

bizim [*< bizym les notres*] (54)

senin [*< senyn le tien*] (54)

sizin [*< sizin les votres*] (54)

onun [*< onyn le sien*] (54)

onların [*< onlaryn le leur*] (54)

İyelik zamirleri, sonlarına gelen eklere göre çekim durumlarını oluşturur, örneğin:

saat [*< saatt montre*] (54)

el [*< el main*] (54)

baş [*< bach tete, on fait*] (54) **[55]**

Tekil

saatım [*< saattym ma montre*] (55)

saatımın [*< saatymyn de ma montre*] (55)

saatıma [*< saatyma a ma montre*] (55)

saatımı [*< saatymi ma montre*] (55)

saatımden [*< saatymdenn de ma montre*] (55)

elin [*< elin ta main*] (55)

elinin [*< elinyn de ta main*] (55)

eline [*< eline a ta main*] (55)

elini [*< elini ta main*] (55)

elinden [< *elindenn* de la main] (55)

başı [< *bachly¹* sa tete] (55)

başın [< *bachyn* de sa tete] (55)

başına [< *bachine* a sa tete] (55)

başı [< *bachy* sa tete] (55)

başından [< *bachinden* de sa tete] (55)

Çoğul

saatlarımız (möt. saatlerimiz)[< *saatlarymyz*] (55)

saatlarımızın (möt. saatlerimizin)[< *saatlarymyzyn*] (55)

elleriniz [< *ellerinyz* tes mains] (55)

ellerinizin [< *ellerinyzyn* de tes mains] (55)

başleri (möt. başları)[< *bachleri* leurs tetes] (55)

Bir şeyin sahipliğini daha iyi belirtmek için, isme aynı anda hem izole zamirler hem de bağlaç zamirleri eşlik eder;

Bu pleonazma sıklıkla rastlanır:

Benim saatım (möt. benim saatim)[< *benym saatym* la mienne ma montre] (55)

Senin elin [< *senyn elin* la tienne ta main] (55)

Onun başı [< *onyn bachy* la sienne sa tete] (55)

başleri (möt. başları)[< *bachleri* leurs tetes] (55)

Soru zamiri

Türklerin tek bir soru zamiri vardır: k

kim [< *kim* qui] (55) [56]

ne [< *ne* que] (56)

hangi [< *hanghi* lequel] (56)

¹ Bir ismin son harfi sesli olduğunda, ona bir +sI eklenir. Örneğin: ana > anası, anne > annesi; oda > odası vb.

hangisi [*< hanghici laquelle*] (56)

Belirsiz zamirler

Her kim [*< her kim her kim*] (56)

Her bir, her kes [*< her bir, her keç, chacun, chacune tout, toute*] (56)

Kes, kimesne [*< keç, kimesne quelque, quelqu'un*] (56)

4.2. Fiiller

Fiillerin mastarı, *bulmak, sevmek, izlemek, görmek* vb. gibi sondaki *mak* veya *mek*'lerle şekillenir.

Bu son *mak* veya *mek*'i çıkarırsak, gramercilerin fiilin kökü dediği şeyi, yani fiilin tüm çekim biçimlerinde değişmez kalan bu yapıyı buluruz:

bulmak [*< bollmaq trouver*] (56)

sevmek [*< sevmek aimer*] (56)

bakmak [*< baqmaq regarder*] (56)

görmek [*< guiormek voir*] (56)

Şimdiki zaman

bakıyorum [*< baqaiorum je regarde*] (56)

bakıyorsun [*< baqaiorsen tu regardes*] (56)

bakıyor [*< baqaior regarder*] (56)

bakıyoruz [*< baqaioryz nous regardons*] (56)

bakıyorsunuz [*< baqaiorsenyz vous regardez*] (56)

bakıyorlar [*< baqaiorlar regarder*] (56)

seviyorum [*< seveiorum j'aime*] (56)

seviyorsun [*< seveiorsen ju aimes*] (56)

seviyor [*< seveior il aime*] (56)

seviyoruz [*< seveioryz nous aimons*] (56)

seviyorsunuz [*< seveiorsenyz vous aimez*] (56)

seviyorlar [*< seveiorler ils aiment*] (56)

Belirli geçmiş zaman

baktım [*< baqтым je regardai*] (56)

baktın [*< baqтыу tu regardas*] (56)

baktı [*< baqты il regarda*] (56)

baktık [*< baqтық nous regardenmes*] (56)

baktınız [*< baqtynyз vous regardates*] (57)

baktılar [*< baqтылар ils regarderent*] (57)

sevdim [*< sevdym j'aimai*] (56)

sevdim [*< sevdyn tu aimas*] (56)

sevdi [*< sevdy il aima*] (56)

sevдик [*< sevdik nous aimames*] (56) [57]

sevdimiz [*< sevdiniz vous aimates*] (57)

sevдилer [*< sevdiler ils aimerent*] (57)

Gelecek zaman

bakacağım [*< baqadjayem je regarderai*] (57)

bakacaksın [*< baqadjaqsen tu regarderas*] (57)

bakacak [*< baqasjaq il regardera*] (57)

bakacağız [*< bacadjayz nous regarderons*] (57)

bakacaksınız [*< baqadjnqsynyz vous regarderez*] (57)

bakacaklar [*< baqsounlar ils regarderont*] (57)

seveceğim [*< sevedjeiem j'aimerai*] (57)

seveceksin [*< sevedjeksen tu aimeras*] (57)

sevecek [*< sevedjek ai aimera*] (57)

seveceğiz [*< sevedjeiz nous aimerons*] (57)

seveceksiniz [*< sevedjeksiniz vous aimerez*] (57)

sevecekler [< *sevedjekler* ils aimeront] (57)

Emir kipi

bak [< *baq* regarde] (57)

baksun (möt. baksın) [< *baqsounn* qu'il regarde] (57)

bakalım [< *baqalym* regardons] (57)

bakınız [< *baqaçinyz* regardez] (57)

baksunlar (möt. baksınlar) [< *baqsounlar* qu'ils regardent] (57)

sev [< *sev* aime] (57)

sevsin [< *sevsenn* qu'il aime] (57)

sevelim [< *sevelim* aimons] (57)

seviniz [< *seveciniz* aimez] (57)

sevsünler (möt. sevsinler) [< *sevsounler* qu'ils aiment] (57)

Bu üç zaman kipi, sıradan bir konuşmanın ihtiyaçları için yeterli olabilir. Belirli bir fiilin kökünü alın, onu şimdiki, geçmiş ve gelecek zamanlara göre yukarıda belirtilen sonlarla takip edin ve anlaşılacaksınız.

Diğer tüm zamanları bilmek zahmetine katlanmak isteyenler için, Osmanlı çekimlerinin birden fazla olması nedeniyle ekliyoruz:

4.3. Kip ve zaman ekleri

Geniş zaman

bakarım [< *baqarem* he regarde] (57)

severim [< *severem* j'aime] (57)

Şimdiki /geniş zamanın hikâyesi

bakıyordum, bakardım [< *baqaiordym, baqardym* je regardais] (57)

seviyordum, severdim [< *seveiordim, severdim* j'aimais] (57)

bakıyordum, bakardım [< *baqmychem, baqmych, severdim* j'aimais] (57)

seviyordum, severdim [< *seveiordim, severdim* j'aimais] (57)

Rivayet birleşik zaman

Bakmışım bakmışım, bakmış, bakmış [< *baqmychem, baqmych* j'ai regarde] (58)

Sevmişim sevmişim, sevmiş, sevmiş [< *sevimichem, sevmich*, j'ai aime] (58)

Belirsiz geçmiş zaman

bakmıştım [< *baqmychidym*, j'avais regarde] (58)

sevmiştim [< *sevmichidym*, j'avais aime] (58)

Şart

Bakıyorsam, bakıyorsan [< *baqaiorycem, baqaiorse* j'avais regarde] (58)

Seviyor isem, seviyorsam [< *seveioricem, seveiorsem* si j'avais aime] (58)

ol- fiilinin birleşik zamanları

Bakmış olurum [< *baqmych olourdum* je regarderais] (58)

Sevmiş olurum [< *sevmich olourdum* j'aimerais] (58)

İstek kipi

bakayım [< *baqaium*, que he regarde] (58)

seveyim [< *seveium*, que j'aime] (58)

Participes / parçalar

Şimdiki

bakan [< *baqann*, regardant] (58)

seven [< *seven*, aimant] (58)

bakar [< *baqar*, qui regarde] (58)

sever [< *sever*, qui aime] (58)

Geçmiş

baktık [< *baqyq*, regarde] (58)

sevdik [< *sevdik*, aime] (58)

bakmış [< *baqmych*, ce qu'il a regarde] (58)

sevmiş [< *sevmich*, ce qu'il a aime] (58)

Gelecek

bakacak [< *baqadjaq*, devant regarder] (58)

sevecek [< *sevedjek*, devant aimer] (58)

bakalı [< *baqaly*, devant regarder] (58)

seveli [< *sevely*, qui aimera] (58)

Tanımlanabilir ortaçlar çok sık anlamlı olarak kullanılır. *Drogman turc* diyaloglarında buna birkaç örnek vereceğiz. -

Zarf-fiiller

bakıp [< *baqaub*, regardant, regarde] (58)

sevip [< *sevup*, aimant, aime] (58)

bakarken [< *bakariken*, apres avoir regarde] (58)

severken [< *severikenn*, apres avoir aime] (58)

Olmak ve sahip olmak fiillerinin çekimi

Bu iki fiilin çekimi düzensizdir:

Olmak

benim [< *benem*¹, je suis] (59)

değilim [< *deilem*, je ne suis pas] (59)

sensin [< *sensen*, tu es] (59)

değilsin [< *deilsen*, tu n'es pas] (59)

odur [< *o dyr*, ıl est] (59)

¹ (I) Şahıs zamirleri, ben, sen, vb. tekil ve çoğul olarak, kişi bu zamirlerin temsil ettiği ismi ifade etmek istediğinde ortadan kalkar, örneğin: *faqyrem*, *ben fakirim*; *ademsen*, *sen bir erkeksin*; *qary dyr*, o bir kadın; olumsuzda, *faqyr deiliz*, *biz fakir değiliz*; *adem deilsiniz* erkek değilsiniz; *gary deildyrler*, *onlar kadın değil*. *Ben garyem* de diyebiliriz, ben kadını; *sen ademsen sen erkeksin* vs.

değil, değildir [*< deil, deil dyr Il n'est pas*] (59)

biz, siz [*< biz, siz nous sommes*] (59)

değiliz [*< deiliz, nous ne sommes pas*] (59)

sizsiniz [*< siz sizin, nous etes*] (59)

değilsiniz [*< deilsiniz, vous n'etes pas*] (59)

onlardır [*< onlar dyrler, Ils sont*] (59)

değildirler [*< deil dyrler, Ils ne sont pas*] (59)

Geçmiş zaman

benidim, bendim [*< ben idym je fus*] (59)

değilidim, değildim [*< deilidym tu ne fus pas*] (59)

senidin, sendin [*< sen idyn tu fus*] (59)

değilidin, değildin [*< deilidyn tu ne fus pas*] (59)

o idi, oydu [*< o idi Il fut*] (59)

değilidi, değildi [*< deilidi Il ne fut pas*] (59)

bizidik, bizdik [*< biz idyk nous fumes*] (59)

değilidik, değildik [*< deildyk nous ne fumes pas*] (59)

sizidiniz, sizdiniz [*< siz idynyz vous futes*] (59)

değilidiniz, değildiniz [*< deilidiniz vous ne ne futes pas*] (59)

onlaridiler, onlardılar [*< onlar idiler Ils furent*] (59)

değilidiler, değildiler [*< deilidiler Ils ne furent pas*] (59)

Geniş zaman

olurum [*< olurum je serai*] (59)

olmam [*< olmam je ne serai pas*] (59)

olursun [*< oloursen tu seras*] (59)

olmazsın [*< olmasen tu ne seras pas*] (59)

olur [*< olour Il sera*] (59)

olmaz [*< olmaz Il ne sera pas*] (59)

oluruz [*< olourouz vous serez*] (59)

olmayız [*< olmais nous ne serons pas*] (59)

olursunuz [*< oloursynyz vous serez*] (59)

olmazsınız [*< olmaçynyz vous ne serez pas*] (59)

olurlar [*< olourlar Ils seront*] (59)

olmazlar [*< olmazlar Ils ne seront pas*] (59)

Emir

ol [*< ol Ils sois-tu*] (59)

olma [*< olma ne sois pas*] (59)

olsun [*< olsoun qy'il soit*] (59)

olmasın [*< olmaiacen qu'il ne soit pas*] (59)

olayım [*< olaim soyons*] (59)

olmayalım [*< olmaialim ne soyons pas*] (59)

[60]

olunuz [*< olounouz soyez*] (60)

olmayınız [*< olmaiaçynyz ne soyez pas*] (60)

olsunlar [*< olsounlar qu'ils soient*] (60)

olmasınlar [*< olmaiaçounlar qu'ils ne soient pas*] (60)

olmayalım [*< olmaialim ne soyons pas*] (60)

olmayalım [*< olmaialim ne soyons pas*] (60)

olmayalım [*< olmaialim ne soyons pas*] (60)

olmayalım [*< olmaialim ne soyons pas*] (60)

4.4 Sifat-fiil

olan [*< olann etant*] (60)

olduk [*< oldouq ayant*] (60)

4.5. Zarf-fiil

iken [< *Ikenn* etant] (60)

olup [< *oloup* avoir] (60)

4.6.Var-Yok Yapıları

Osmanlıcada tam anlamıyla *sahip olmak* fiili yoktur; yerlerini *var* ve *yok* kelimeleri alır:

Şimdiki zaman

Etim var [< *etym var/vardyr* j'ai de la viande] (60)

Etin var [< *etyn var* tu as de la viande] (60)

Eti var [< *ety var* Il a de la viande] (60)

Etimiz var [< *etymyz var* nous avons de la viande] (60)

Etiniz var [< *etyniz var* vous avez de la viande] (60)

Etleri var [< *etleri var* Ils ont de la viande] (60)

Etim yok/yoktur [< *etym ioq/ ioqtour* je n'ai pas de la viande] (60)

Etin yok/yoktur [< *etyn ioq/ ioqtour* tu n'as pas de la viande] (60)

Eti yok/yoktur [< *ety ioq/ ioqtour* Il n'a pas de la viande] (60)

Etimiz yok/yoktur [< *etymyz ioq/ioqtour* nous n'avons pas de la viande] (60)

[61]

Etiniz yok/yoktur [< *etynyz ioqtour* vous n'avez pas de la viande] (61)

Etleri yok/yoktur [< *etleri ioqtour* Ils n'ont pas de la viande] (61)

Geçmiş zaman

Etim varidi (möt. etim vardı) [< *etym varidi* j'ai eu ou j'eus de la viande] (61)

Etin varidi (möt. etin vardı) [< *etyn varidi* tu eus de la viande] (61)

Eti varidi (möt. eti vardı) [< *eti varidi* Il eut de la viande] (61)

Etimiz varidi (möt. etimiz vardı) [< *nous eumes de la viande*] (61)

Etiniz varidi (möt. etiniz vardı) [*< etynyz varidi vous eutes de la viande*] (61)

Etleri varidi (möt. etleri vardı) [*< etleri varidi Ils eurent de la viande*] (61)

Etım yokudu (möt. etim yoktu) [*< etym ioqoudy Je n'eus pas de la viande*] (61)

Etin yokudu (möt. etin yoktu) [*< etym ioqoudy Je n'eus pas de la viande*] (61)

Eti yokudu (möt. eti yoktu) [*< etyn ioqoudy tu n'eus pas de la viande*] (61)

Etimiz yokudu (möt. etimiz yoktu) [*< ety ioqoudy nous n'eumes pas de la viande*] (61)

Etiniz yokudu (möt. etiniz yoktu) [*< etynyz ioqoudy vous n'eutes pas de la viande*] (61)

Etleri yokudu (möt. etleri yoktu) [*< etleri ioqoudy Ils n'eurent pas de la viande*] (61)

Gelecek zaman

Suyum olur/olacak [*< sououm olour/oladjaq j'aurai de l'eau*] (61)

Suyun olur/olacak [*< sououn olour/oladjaq tu anras de l'eau*] (61)

Suyu olur/olacak [*< soui olour/oladjaq Il aura de ll'eau*] (61)

Suyumuz olur/olacak [*< sououz olour/oladjaq nous aurons de l'eau*] (61)

Suyunuz olur/olacak [*< soulary olour/oladjaq vous aurez de l'eau*] (61)

Sulari olur/olacak [*< soulary olour/oladjaq Ils auront de l'eau*] (61)

suyum olmayacak [*< sououm olmaiadjaq je n'aurai pas de l'eau*] (61)

sunun olmayacak **suyun olmayacak** [*< sounoun olmaiadjaq tu n'auras pas de l' eau*] (61)

suyu olmayacak [< *soui olmaiadjaq* Il n'aura pas de l'eau pas de la l'eau] (61)

suyuz olmayacak (möt. *suyumuz olmayacak*) [< *sououz olmaiadjaq* nous n'aurons pas de l'eau] (61)

sunuz olmayacak (möt. *sulyunuz olmayacak*) [< *sounyz olmaiadjaq* vous n'aurez pas de l'eau] (61)

suları olmayacak [< *soulary olmaiadjaq* Ils n'auront pas de l'eau] (61)

Şart

Eğer çizmem olaydı (möt. *eğer çizmem olsaydı*) [< *eier tchizmem olaidy* si j'avais des bottes] (61)

Eğer çizmem olaydı (möt. *eğer çizmem olsaydı*) [< *eier tchizmem olaidy* si j'avais des bottes] (61)

Eğer çizmen olaydı (möt. *eğer çizmen olsaydı*) [< *eier tchizmenyn olaidy* si tu avais des bottes] (61)

Eğer çizmesi olaydı (möt. *eğer çizmesi olsaydı*) [< *eier tchizmeci olaidy* s'il avait des bottes] (61)

Eğer çizmemiz olaydı (möt. *eğer çizmemiz olsaydı*) [< *eier tchizmemyz olaidy* si nous avons des bottes] (61)

Eğer çizmeleri olaydı (möt. *eğer çizmeleri olsaydı*) [< *eier tchizmeler olaidy* s'ils avaient des bottes] (61)

[62]

Eğer çizmem olmaz idi (möt. *eğer çizmem olmasaydı*) [< *eier tchizmem olmazidi* si je n'avais pas des bottes] (62)

Eğer çizmen olmaz idi (möt. *eğer çizmen olmasaydı*) [< *eier tchizmenyn olmazidi* si tu n'avais pas des bottes] (62)

Eğer çizmesi olmaz idi (möt. *eğer çizmesi olmasaydı*) [< *eier tchizmeci olmazidi* s'il n'avait pas des bottes] (62)

Eğer çizmem olmaz idi (möt. *eğer çizmem olmasaydı*) [< *eier tchizmem olmazidi* si je n'avais pas des bottes] (62)

Eğer çizmemiz olmaz idi (möt. eğer çizmemiz olmasaydı) [< *eier tchizmemyz olmazidi* si vous n'aviez pas des bottes] (62)

Eğer çizmeleri olmaz idi (möt. eğer çizmeleri olmasaydı) [< *eier tchizmeleri olmazidi* s'ils n'avaient pas des bottes] (62)

Emir

Bir dostun olsun [< *bir dostyn olsoun* aie un ami] (62)

Bir dostu olsun [< *bir dosty olsoun* qu'il ait un ami] (62)

Bir dostumuz olsun [< *bir dostymyz olsoun* ayons des amis] (62)

Bir dostunuz olsun [< *bir dostynyz olsoun* ayez des amis] (62)

Bir dostları olsun [< *bir dostlary olsoun* ou'ils aient des amis] (62)

Bir dostun olmasun (möt. bir dostun olmasın) [< *bir dostyn olmaçoun* n'aie pas un ami] (62)

Bir dostu olmasun (möt. bir dostu olmasın) [< *bir dosty olmaçoun* qu'il n'ait pas un ami] (62)

Bir dostumuz olmasun (möt. bir dostumuz olmasın) [< *bir dostymyz olmaçoun* n'ayons pas des amis] (62)

Bir dostunuz olmasun (möt. bir dostunuz olmasın) [< *bir dostynyz olmaçoun* n'avez pas des amis] (62)

Bir dostları olmasun (möt. bir dostları olmasın) [< *bir dostlary olmaçoun* ou'ils n'aient pas des amis] (62)

Etken fiiller kökünden sonra il edatını alarak edilgen olur, bunu bir ünsüz takip ettiğinde örneğin *iazmak, yazmak, iazilmaq, yazılmak, iazilirsen*; ancak kök sesli harfle bitiyorsa, ona bir *n* eklenir; örneğin, *okumak > okunmak* vb.

Geçişli fiillerde köke -DIr DIR eklenerek ettirgen oluştururlar, eğer bu kök ünsüzle bitiyorsa, böyledir:

[63]

Sevmek > sevdirmek; ama kökün son harfi sesli ise ona *t* eklenir: *ağlamak, ağlatmak*.

Sıfat-fiil

Sıfat-fiiller, Osmanlı dilinde çok önemli bir rol oynamaktadır. Onlara pek çok isim olarak bakmalı ve onları isimlerle Fransızcaya çevirmeliyiz.

Örnekler: *sevdik*, beğenilmek, sevmek fiilinin geçmiş zaman sıfat-fiilidir ve aynı zamanda şahıs zamirleri eklenebilen bir isimdir; yani *sevdiğin* tercüme edilmelidir: *sevdiğiniz, olduğumuz, olacağınız, istediğin üzre olsun, yiyeceğimizi hazır eyle, İstanbul'a muhacire edecek, serasker vurulmuş olduğu gerçek mi, geldiğimin aslında budur, İstanbul'a vardığım yok*.

Bütün bu ifade biçimleri, yazıda olduğu kadar konuşmada da çokça yer alır ve Osmanlıcanın deyimlerinde de vardır.

[64]

4.7. Edatlar

Bizim gramerlerimizde edat denilen şeye Türkçede de edat denilir, çünkü bunlar asıl fiillerden her zaman sonra gelirler ve hiçbir zaman önce olmazlar.

Bu edatların kullanımı, konuşmaya başlayanlar için bazı zorluklara neden olur, çünkü kendisinden önce gelen ismin bazen isim, bazen datif, bazen de ablatif olarak konulmasını gerektirir:

Ad gerektiren edatlar

Şehirde [*< chehir-de dans la ville*] (64)

Elimden kaçtı [*< elimden qatchty il s'est enfui de ma main*] (64)

Anasından bir mektub gelmiş, (möt. annesinden bir mektup gelmiş) [*< bir maktoub anacidann ietichmich une lettre est parvenue de la sa mere*] (64)

Baba ile [*< baba ile avec le pere*] (64)

Bahtsız [*< bakht syz sans bonheur*] (64)

Allah için [< *allah itchounn* pour dieu] (64)

Ne için [< *ne ichtounn* pourquoi] (64)

Adem gibi [< *adem guibi* en homme] (64)

Bir hayvan gibi [< *bir haivann guibi* çömme un animal] (64)

Adetçe [< *adett-dje* selon la coutume] (64)

Son olarak, ad gerektiren edatların sayısı arasında soru ekini de saymalıyız.

[65]

Son olarak, ad gerektiren edatların arasında, aynı zamanda *mi* ve *mu* olarak telaffuz edilen ve kayıtsızca konuşmanın tüm bölümlerine eklenebilen *mi* soru edatını da saymalıyız. Örnek: *sen-mi sen? bou att-mi dyr ioqsa inek dyr, aq-my qyrmyzmy, tchoq-mou az mou, bir nerdubanymyz oladjaqmy? senyn bir khizmetinde laîqmi im?*

Yaklaşma eki gerektiren edatlar.

Buraya dek, [< *bouraia-dek* jusqu'ici] (65)

Bazara dek, (möt. pazara dek) [< *bazara-dek* jusqu'au bazar] (65)

Kır denize dek gidelim, [< *kir denize-dek guedelim* allons jusqu'au bord de la mer] (65)

Bana göre, [< *bana guiore* selon moi] (65)

İktizai vakte göre, [< *iqtyzai vaqt guiore* vu l'exigence du temps] (65)

Denize doğru, [< *denize doghrou* vers la mer] (65)

Saraya karşı, [< *saraia qarchi* en face du palais] (65)

Ayrılma eki gerektiren edatlar.

Sizden ötürü, [< *sizden uturu* pour vous] (65)

Kapıdan dışarı, [< *quapoudann dicheri* hors de la porte] (65)

[66]

Yemekten sonra [< *iemektenn sonra* apres avoir mange] (66)

Pencereden öte [< *pendjeredenn eute* de ce cote de la fenetre] (66)

Sudan içeri [< *soudann itcheri* dans l'eau] (66)

4.8. Zarflar

Osmanlıca zarfların çoğu zarf son ekli isimlerdir, örneğin: *babayane*, paternally (*baba*, babadan); *dostane*, arkadaş canlısı (*dosstan*, arkadaştan); *Lehçe* (leh, Polonya'dan), vb. veya zarf olarak kullanılan sıfatlar ve konuşmanın diğer bölümleri de şöyledir:

Miktar zarfları

Okumuş gibi [< *oqoumouch guibi* savamment] (66)

Güzel [< *guzel* joliment] (66)

akılane (möt. akıllıca) [< *aqline* avec precaution] (66)

eyi [< *ei bien*] (66)

fena [< *fena* mal] (66)

yürekten [< *iurektenn* volontiers] (66)

akıllılıkile (möt. akıllılıkla) [< *aqlyghile* prudement] (66)

buyrun gibi [< *bouiourounn* avec autorite] (66)

çok [< *tchoq* beaucoup] (66)

vafir [< *vafir* beaucoup] (66)

az/biraz [< *az/bir az* peu] (66)

azcık [< *azadjek* tant soit peu] (66)

ziyade [< *ziade* trop] (66)

[67]

daha [< *daha* encore] (67)

haktan ziyade [< *haqtann ziade* plus qu'il ne faut] (67)

daima [< *daima* toujours] (67)

gece gündüz [< *guedje gundouz* jour] (67)

erken [< *arkin* de bonheur] (67)

geç [*< getch tard*] (67)

neçebir (möt. kaçtır) [*< netchebir combien*] (67)

sonra [*< sonra apres*] (67)

en sonra [*< ennsorra finalement*] (67)

akıbet [*< aqybett finalement*] (67)

öğle [*< euile a midi*] (67)

asla [*< asla jamais*] (67)

apansız [*< apansyz a l'improviste*] (67)

Soru ve cevap zarfları

Niçün (möt. niçin) [*< nitchounn pourquoi?*] (67)

Ne şekil [*< nedjé, nechekil (litt. quelle forme)? Comment?*] (67)

Ne kadar [*< neqadar Combien (litt. quelle quantité)?*] (67)

Evet [*< évvett, béli Oui*] (67)

Belki [*< Belké Peut-être*] (67)

Zira [*< zira Parce que*] (67)

Gerçek [*< guertchek Certainement*] (67)

Şüphesiz [*< chubhhésiz Sans doute, indubitablement*] (67)

Hayır, yok, değil [*< khair, ioq, deil Non*] (67)

Kullanılan diğer yaygın zarflar

Evvel, ibtida (möt. İlk, önce) [*< evvel, ibtida Premièrement*] (68)

Şöyle ki [*< choiléki Tellement que*] (68)

Ne kadar, o kadar [*< neqadar, olqadar Autant que, plus et- plus-etmoins*] (68)

Yavaş [*< iavach Doucement*] (68)

Azar azar [*< azar azar peu á peu*] (68)

Birer birer [*< birer birer un á un*] (68)

İkişer ikişer [*<ikicher ikicher deux á deux*] (68)

Bari, en azından [*<barich du moins*] (68)

Hiç olmasa [*<hitch olmaça Au pis aller, du moins (litt. ne fût-ce rien)*]
(68)

İşte [*<ichté Voici*] (68)

Bak [*<baq voilà (litt. regarde!)*] (68)

Bir defa [*<bir dafa Une fois*] (68)

Yakın [*<iaqynn Presque (litt. prés)*] (68)

Az kaldı [*<az qalldy Presque (litt. peu resta, peu s'en faut)*] (68)

Yetecek kadar [*<ietichedjek qadar Suffisamment (litt. quantité de ce qui doit parvenir, juste autant qu'il faut)*] (68)

O kadar, bu kadar [*<olqadar, bouqadar Autant*] (68)

Hiç, hiçbir zerre [*< hitch, hitch bir zerré rien du tout (litt. rien, pas un atome)*] (68)

Yer zarfları

Nerede [*<neredé où?*] (68)

Burada [*<bourada ici (litt. dans cet endroit, dans ceci)*] (68)

Her yerde [*<herierdé Partout (litt. dans chaque endroit)*] (68)

Yukarı, yukarıda [*<ioqari, ioqarda en haut*] (68)

Aşağı, aşağıda [*<achagha, achaghda En bas*] (69)

Önünde [*<onoundé En avant*] (69)

İleri [*<illeri Auparavant*] (69)

Yakın [*<iaqynn Prés*] (69)

Ardında [*<ardinda Derrière*] (69)

Irak, uzak [*<iraaq, ouzaq loin*] (69)

Sağda [*<saghda á droite*] (69)

Solda [*<solda á gauche*] (69)

Üstünde, üzre, üzerinde [*<oustinde, uzré, uzerinde Dessus*] (69)

Altında [*<altında Dessous*] (69)

Zaman zarfları

Ne zaman, ne vakit [*<ne zemann, ne vaqt Quand? (litt. Quel temps)*]
(69)

Şimdi [*<chimdi á présent*] (69)

Bu arada [*<bou arada Dans l'instant même*] (69)

Tez, çabuk [*<tez, tchapouk Vite*] (69)

Çoktan [*<tchoqtann Depuis longtemps(litt. de trop)*] (69)

Dün [*<dounn Hier*] (69)

Öte gün [*<euté gunn Avant-hier (de ce côté-lâ du jour)*] (69)

Yarın [*<iarın Demain*] (69)

Bir gün [*<bir gunn Après-demain (litt. cet un jour lá)*] (69)

Günden güne [*<gunn de gunn De jour en jour (litt. ce jour et aussi le jour)*] (69)

Seyrek [*<seirek Rarement*] (69)

Bir daha [*<birdaha Derechef (litt. un encore)*] (69)

Aferin [*<aferin Bravement, bravo!*] (69)

Yoksa [*<ioqça Autrement, sinon (litt. si ce n'est pas)*] (70)

Böyle [*<boilé Ainsi*] (70)

Şöyle [*<choilé comme ça, pareillement*] (70)

Yalnız [*<ialeniz Seulement*] (70)

Yani [*<iaani c'est-à-dire*] (70)

Çünkü [*<tchounn ki Puisque, comme*] (70)

Başka [*<bachqa Séparément, autrement*] (70)

Başka türlü [*<bachqa turlu d'une autre façon, différemment*] (70)

Bile [*<bilé Conjointement*] (70)

4.9. Bağlaçlar

Ve [*<ve et*] (70)

Ne-ne [*<ne-ne ni-ni*] (70)

Eğer [*<eier Si*] (70)

Amma, lakin [*<amma, lakîn Mais, toutefois*] (70)

Hemen, tek [*<hemann, tek Seulement, sinon, soit*] (70)

İmdi (möt. şimdi) [*<imdi d'autant plus, ajoutez-y, et encore*] (70)

Haçan [*<hatchann Quand*] (70)

4.10. Ünlemler

Vay sana [*<vai sana Malheur á toi!*] (70)

Ey, bre, yahu [*<ei, bré, iahou Ohé, lá-bas, qui va lá!*] (70)

Elbette [*<albetté Mais oui, sans doute! Je le crois bien*] (70)

Haydi [*<haidé Courage! Allons!*] (70)

5. BÖLÜM

FRANSIZCA-TÜRKÇE LUGATÇE

[71]

[A]

Bırakmak [<*braqmaq* Abandonner] (71)

Yıkmak, bozmak [<*üiqmaq, bozmaq* Abattre] (71)

Arı [<*ari* Abeille] (71)

İptal etmek [<*ibtaletmek* Abolir] (71)

Bolluk, çokluk [<*bollouq, tchoqlyq* Abondance] (71)

Havlamak, ürmek [<*havlamaq, eurmek* Aboyer] (71)

Kısalatmak [<*qyçalatmaq* Abréger] (71)

Sığınık (möt. sığınak)[<*syghnich* Abri] (71)

Kayısı [<*qaiçy* Abricot] (71)

Yok olan [<*ioqolann* Absent] (71)

Yakışmaz (möt. saçma) [<*iaqechmaz* Absurde] (71)

Kabul etmek [<*qaboul etmek* Accepter] (71)

Birlik [<*birlik, birlik etmek* Accord, s'accorder] (71)

Alışmak [<*alychmaq* Accoutumer(s')] (71)

Şikâyet vermek [<*chikaiett vermek* Accuser] (71)

Alış [<*alych* Achat] (71)

Satın almak [<*satynalmaq* Acheter] (71)

Bitirmek [<*bitirmek* Achever] (71)

Pulat [<*poulad* Acier] (71)

Çelik [<*tchilik* Acier] (71)

Kazanmak [<*qazannmaq* Acquérir] (71)

Borçtan kurtulmak [<*bordjdann quourtoulmaq* Acquitter] (71)

İş, amel [*<ich, amel Action*] (71)

Acayip [*<adjaib Admirable*] (71)

Zina [*<zina Adultère*] (71)

Zani (möt. zina eden) [*<zani Adultère*] (71)

Kabil, meharetli (möt. marifetli, maharetli) [*<qabil, meharetli Adroit*]
(71)

Zaaf etmek, kuvvetsiz etmek (möt. zayıflamak, kuvvetsizleşmek)
[*<zaafetmek, qouvvetsetmek Affaibler*] (71)

İş [*<ich Affaire*] (71)

Aç [*<adj Affamé*] (71)

Kasvetli (möt. kederli) [*<qaçavetlu Affligé*] (71)

Yaşlu (möt. yaşlı) [*<iachlu Agé*] (71)

İşlemek [*<ichlemek Agir*] (71)

Kuzu [*<qouzcü, qouzi-éti Agneau, de l'agneau*] (71)

Kabul etmek [*<qaboul etmek Agréer*] (71)

Çift [*<tchift Agriculture*] (71)

Eksi, turşu (möt. ekşi, turşu) [*<ekchi, turchi Aigre*] (71)

İğne [*<iiné Aiguille*] (71)

Sivriltmek, bilemek [*<sivriltmek, bilemek Aiguiser*] (71)

Sarımsak [*<saremçaq Ail*] (71)

Kanat [*<qanad Aile*] (71)

Sevgili [*<sevguili Aimable*] (71)

Sevilmiş [*<sevimich Aimé*] (71)

[72]

Sevmek, hazzetmek [*<sevmek, hazzetmek Aimer*] (72)

İlk evlad [*<ilk evlad Aîné*] (72)

Böyle, şöyle [*<boilé, choilé Ainsi*] (72)
Hava [*<hâvâ Air*] (72)
Pirinç [*<pirindj Airain (de l')*] (72)
Rahat, keyif [*<rahatt, kief Aise*] (72)
Süd vermek (möt. süt vermek) [*<sud vermek Allaiter*] (72)
Gitmek, yayan gitmek [*<guitmek, iaian gitmek Aller*] (72)
Uzatmak [*<ouzatmaq Allonger*] (72)
Yakmak [*<iaqmaq Allumer*] (72)
Susuz [*<souçouz Altéré (ayantsoif)*] (72)
Kav [*<qâv Amadou*] (72)
Badem [*<bademm Amande*] (72)
Sevgülü [*<sevgulu Amant*] (72)
Elçi [*<eltchi Ambassadeur*] (72)
Can [*<djânn Ame*] (72)
Cereme [*<djerimé Amende*] (72)
Acı [*<adji Amer*] (72)
Dost [*<dost Ami*] (72)
Kapudan paşa [*<qapoudann bachi Amiral*] (72)
Dostlık [*<dostlyq Amitié*] (72)
Aşk, muhabbet [*<achq, muhabbett Amour*] (72)
Zevklü (möt. zevkli) [*<zevqlu Amusant*] (72)
Eğlenmek [*<eilenmek Amuser (s')*] (72)
Eski [*<eski Ancien*] (72)
Demir bırakmak [*<demir braqmaq Ancre*] (72)
Merkebe (möt. merkep) [*<echek, merkebe Ane*] (72)
Köşe, bucak [*<keuché, boudjaq Angle*] (72)

Hayvan [*<haivann Animal*] (72)

Halka, yüzük [*<khalqa, iouzouk Anneau*] (72)

Haber vermek [*<khaber vermek Annoncer*] (72)

Eczacı [*<ezadjy Apothicaire*] (72)

Galiba [*<ghaliba Apparemmment*] (72)

Görünüş [*<guiorunuch Apparence*] (72)

Çağırmaq [*<tchagyрмаq Appeler*] (72)

İştah [*<ictihâ Appétit*] (72)

Götürmek [*<gueturmek Apporter*] (72)

Hazırlamak [*<hazyrlamaq Apprêter*] (72)

Yaklaşdırmaq [*<iaqlachdurmaq Approcher*] (72)

Alışmış, alışık [*<alychmych, alychyq Apprivoisé*] (72)

Tahsin etmək (möt. onamak) [*<tahsinn-etmek Approuver*] (72)

Sonra [*<sonra Après*] (72)

Örümcek [*<eurumdjek Araignée*] (72)

Ağaç [*<aghadj Arbre*] (72)

Yay [*<iai Arc*] (72)

Mimar [*<mimar Architecte*] (72)

Defterhane (möt. arşiv) [*<defter khâné Archive*] (72)

Gümüş [*<gumuch Argent*] (72)

Para [*<para Argent*] (72)

Asker [*<askier Armée*] (72)

Yaralamak (möt. silahlandırmaq) [*<iaraqlamaq Armer*] (72)

Koparmak [*<qoparmaq, silahandourmaq Arracher*] (72)

Kalan [*<qalann Arrérages*] (72)

Alıkomak, durdurmaq [*<aliqomaq, dourmaq Arréter*] (72)

[73]

Art [*<ard Arrière*] (73)

Geliş [*<guelich Arrivée*] (73)

Yetişmek [*<ietichmek Arriver*] (73)

Sulamak [*<soulamaq Arroser (inonder)*] (73)

Sanat [*<sanaat Art (métier)*] (73)

Öldürmek [*<eldurmek Assassinier*] (73)

Oturmak, sofrada oturmak [*<outourmaq, sofrada outourmaq Asseoir (s') á table*] (73)

Bestir, yetişir (möt. tamam, yeter) [*<bestyr, ietichir Assez*] (73)

Tabak [*<tabaq Assiette (plat)*] (73)

İnandırmak [*<inandyрмаq Assurer*] (73)

Bağlamak, yakışmak [*<baghlamaq, iaqychmaq Attacher*] (73)

Üzerine düşmek [*<uzériné duchmek Attaquer*] (73)

Beklemek [*<beklemek Attendre*] (73)

Dikkatli [*<dyqqatlu Attentif*] (73)

Dikkat [*<dyqqatt Attention*] (73)

Aldatmak [*<aldatmaq Attraper*] (73)

Konak, han [*<qonaq, khann Auberge*] (73)

Cesaretli [*<djeçaretly Audacieux*] (73)

Öte [*<euté Au delá*] (73)

Bugün [*<bou gunn Aujourd'hui*] (73)

Yakın, yan, yanımda [*<iaqynn, iann, ianimda Auprés*] (73)

Bu kadar [*<bou qadar Autant*] (73)

Başka, gayrı [*<bachqa, ghaïr Autre*] (73)

Yoksa [*<ioqça Autrement*] (73)

Yutmak [*<ioutmaq Avaler*] (73)

İleri gitmek, ileri varmak [*<ileri guitmek, ileri varmaq Avancer (s')*]
(73)

İleri [*<ileri Avant(rég. abl.)*] (73)

Evvel, bundan evvel [*<évvel, boundan évvel Avant – avant cela*] (73)

Gelecek vakit [*<guéledjek vaqt Avenir*] (73)

Haber vermek [*<khaber vermek Avertir*] (73)

Kör [*<keur Aveugle*] (73)

İkrar etmek [*<yqrar etmek Avouer*] (73)

[B]

Ruba, esbap (möt. giysi, kıyafet) [*<rouba, esbap Bagage*] (73)

Çubuk, tüfek çubuğu [*<tchibouq, tufenk tchiboughy Baguette*] (73)

Yıkanmak [*<ieqanmaq Baigner (se)*] (73)

Hamam [*<hammam Bain*] (73)

Öpmek [*<eupmek Baiser*] (73)

Süpürge [*<supur Balai*] (73)

Süpürmek [*<supurmek Balayer*] (73)

Sürgün [*<surdjounn Bannissement*] (73)

Sakal [*<sou Bau*] (73)

Berber [*<berber Barbier*] (73)

Fuçı, varil (möt. fiçı, varil) [*<foutchou, varil Barrique*] (73)

Çorap [*<tchorab Bas (chaussettes)*] (73)

Liğen (möt. leğen) [*<lüen Bassin (lavabo)*] (73)

Semer [*<semer Bât (d'âne)*] (73)

Cenk (möt. savaş) [*<djeng Bataille*] (73)

Kayık [*<qaiq Bateau (nacelle)*] (73)

bina etmek [*<bina-etmek Bâtir*] (73)
Değnek [*<deinek Bâton*] (73)
Vurmak [*<vourmaq Battre*] (73)
Güzel [*<guzel Beau*] (73)
Güzellik, cemal [*<güzellik, djemal Beauté*] (73)
Bil, çapa (möt. bel, çapa) [*<bil, tchapa Béche*] (73)
Çoban [*<tchobann Berger*] (73)
Hacet (möt. ihtiyaç) [*<hadjett Besoin*] (73)
Hayvan [*<haïvann Bête*] (73)

[74]

Pancar [*<pandjar Betterave*] (74)
Tereyağı, yağ [*<téré iagh, iagh Beurre (frais), beurre fondu*] (74)
Arpasuyu [*<arpaçou, Bière*] (74)
Tabut [*<taboutt Bière*] (74)
Cevher [*<djevher Bijou*] (74)
Öd, safra [*<od, safra Bile (la)*] (74)
Peksimet (möt. bisküvi) [*<paksimatt Biscuit*] (74)
Zemmetmek (möt. kınamak, yermek) [*<zemmetmek Blâmer*] (74)
Ak, beyaz [*<âq, beiaz Blanc*] (74)
Çamaşırı yıkamak [*<tchâmâchryr üqamaq Blanchir*] (74)
Çamaşırıcı [*<tchamachirdji Blanchisseur*] (74)
Buğday [*<boghdai Blé (froment)*] (74)
Yaralanmış [*<iaralanmych Blessé*] (74)
Yaralamak [*<iaralamaq Blessier*] (74)
Mavi [*<mâvi Bleu*] (74)

Sığır, sığır eti, haşlama [*<syghyr, syghyr eti, hachlama* Boeuf, du boeuf] (74)

İçmek [*<itchmek* Boire] (74)

Aşkına içmek [*<echqiné itchmek* Boire á la santé] (74)

Odun, orman [*<odounn, ormann* Bois (á brûler), (forêt)] (74)

Şerbet [*<cherbett* Boisson (au miel et au sucre)] (74)

Kutu [*<qouty* Boîte] (74)

Topal [*<topal* Boiteux] (74)

İyi, hoş [*<éi, khouch* Bon] (74)

Devlet, baht, uğur [*<devlett, bakht, oghour* Bonheur, ou bien, et aussi] (74)

Kalpak [*<qalpaq* Bonnet (d'homme)] (74)

Akıl [*<aql* Bon sens] (74)

İyilik [*<eilik* Bonté] (74)

Etek, kenar [*<etek* Bord, bord de la mer] (74)

Boğaz [*<boghaz* Bosphore] (74)

Örküç (möt. hörgüç) [*<eurkoudj* Bosse] (74)

Kambur [*<qambour* Bossu] (74)

Keçi [*<ketchi* Bouc] (74)

Ağız [*<aghz* Bouche] (74)

Kasap [*<qâssâb* Boucher] (74)

Kapatmak [*<qâpâtmaq* Boucher (un trou)] (74)

Mum, balmumu [*<moum, balmoumi* Bougie, bougie (cire)] (74)

Kaynamak [*<qainamaq* Bouilir] (74)

Et suyu (möt. et suyu) [*<etsoui* Bouillon] (74)

Ekmekçi (möt. fırıncı) [*<ekmedji* Boulanger] (74)

Gülle [<*gullé* Boulet] (74)

Kese [<*kécé* Bourse] (74)

Kiblenüma (möt. pusula) [<*qyblé-numa* Boussole] (74)

Uç [<*oudj* Bout] (74)

Şişe [<*chiché* Bouteille] (74)

Dükkân [<*dukkiann* Boutique] (74)

Dükme (möt. düğme) [<*dukme* Bouton] (74)

İliklemek [<*iliklemek* Boutonner] (74)

Bodak (möt. dal, budak) [<*bodaq* Branche] (74)

Kol [<*qoll* Bras] (74)

Arpasuyu yapmak [<*arpaçouiou iâpmaq* Brasser] (74)

Maşallah [<*aferin, machallah* Bravo, très-bien] (74)

Gedük (möt. çentik) [<*gueduk* Brèche] (74)

Askı [<*asqa* Bretelles] (74)

Gem [<*sou* Bau] (74)

Gemlemek, gem vurmak [<*guiemlemek, guiem vourmaq* Brider] (74)

Dizgin [<*dizgoun* Bridon] (74)

Kerpiç [<*kerpidj* Brique] (74)

Kırmak [<*qyrmaq* Briser] (74)

Şiş [<*chich* Broche] (74)

Fırçalamak [<*fyrthalamaq* Brosser] (74)

Duman [<*doumann* Brouillard] (74)

Çalı [<*tchala* Broussailles] (74)

[75]

Ezmek [<*ezmek* Broyer] (75)

Şamata [<*chamata* Bruit] (75)

Yanmak [*<iannmaq Brûler*] (75)

Niyet, kast [*<neiiett, qasd But (dessein)*] (75)

Yağma [*<iaghma, tchapaoul Butin*] (75)

[C]

Meyhane [*<méikhané Cabaret (taverne)*] (75)

Saklamak, gizlemek [*<saqlamaq, guizlemek Cacher (conserver)*] (75)

Mühür [*<muhur Cachet*] (75)

Mühürlemek [*<muhurlemek Cacheter*] (75)

Cenaze, leş [*<djenazé, lech Cadavre*] (75)

Bahşiş [*<bakhchich Cadeau*] (75)

Kahve [*<kahhvé Café*] (75)

Sanduk (möt. sandık) [*<sandouq Caisse*] (75)

Haznedar (möt. kasiyer) [*<khaznadar Caissier*] (75)

Don [*<donn Caleçon*] (75)

İftira [*<iftira Calomnie*] (75)

Arkadaş [*<arqadach Camarade*] (75)

Şali (möt. gezgin tüccar) [*<châli Camelot (du)*] (75)

Ördek [*<ordek Canard*] (75)

Kalemtırış [*<kalemtrach Canif*] (75)

Top [*<top Canon*] (75)

Topçu [*<toptchi Canonnier*] (75)

Akıllı, marifetli [*<aqllu, marifetlu Capable*] (75)

Akil, marifet [*<aql, marifett Capacité*] (75)

Tabiat [*<tabiETT Caractère*] (75)

Sürahi [*<surâhhi Carafe*] (75)

Havuç [*<havoutch Carotte*] (75)

Hintov, araba [<*hintôv, araba* Carrosse] (75)
Kışla [<*qychla* Caserne] (75)
Fes [<*fez* Casquette (turque)] (75)
Ötürü [<*euturu* Cause, á cause de] (75)
Kırmak [<*qyrmaq* Casser] (75)
Atlı [<*atli* Cavalier] (75)
Boş yeri [<*boch ieri* Cavité] (75)
Kuşak [<*qouchaq* Ceinture] (75)
Namdar [<*chohretlu, nâmdâr* Célèbre] (75)
Kül [<*koul* Cendre] (75)
Tabut [<*tabout* Cercueil] (75)
Kiraz, vişne [<*kiraz: viçné* Cerise - Noire] (75)
Gerçek, bellü (möt. gerçek, belli) [<*guertchek, bellou* Certain] (75)
Beyin, dimağ (möt. beyin) [<*béin, dimagh* Cerveille] (75)
Kasavet (möt. üzüntü) [<*qaçavett* Chagrin] (75)
Zincir [<*zindjir* Châine] (75)
Et [<*ett* Chaire] (75)
İskemle [<*sandalié, iskemlé* Chaise] (75)
Sıcak [<*sıdjaq* Chaleur] (75)
Oda [<*oda* Chembre] (75)
Deve [<*deve* Chameau] (75)
Nasıpli [<*nacibli* Chanceux] (75)
Değişdirmek (möt. değiştirmek) [<*deichdyrmek* Changer] (75)
Şapka [<*chapqâ* Chapeau] (75)
Türki [<*turki* Chanson] (75)
Türkü çağır [<*turku tchaghyr* Cau] (75)

Kömür [<*kumur* Charbon] (75)

Yük [<*iouq* Charge] (75)

Yükletmek [<*ioukletmek* Charger] (75)

Araba [<*araba* Chariot] (75)

Dülger [<*dulguer* Charpentier] (75)

Saban, çift [<*sapann, tchift* Charrue] (75)

Av [<*âv* Chasse] (75)

Avcı [<*avdji* Chasseur] (75)

Kedi [<*kedî* Chat] (75)

[76]

Kestane [<*kestané* Châtaigne (marron)] (76)

Ceza [<*djeza* Châtiment] (76)

Sıcak [<*sidjaq* Chaud] (76)

Kazan [<*qazan* Chaudron] (76)

Acıtmak [<*ecitmaq* Chauffer] (76)

Çorap [<*tchorâb* Chaussette (bas)] (76)

Saray [<*sârai* Château (maison de campagne)] (76)

Saçsız, kel [<*satsız, kêtchel* Chauve] (76)

Kireç [<*kirédj* Chaux] (76)

Gömlek [<*guemlek* Chemise] (76)

Pahalı [<*pahali* Cher (coûteux)] (76)

Aramak [<*aramaq* Chercher] (76)

Beygir, at [<*béiguir, âtt* Cheval (hongre)] (76)

Keçi [<*ketchi* Chèvre] (76)

Köpek, it [<*kiopek, itt* Chien] (76)

Cerrah [<*djerrâkh* Chirurgien] (76)

Birini aramak [<*birini aramaq* Choisir] (76)
Şey [<*chéi* Chose] (76)
Lahana [<*lahana* Chon] (76)
Karnabahar [<*qarnabitt* Chou-fleur] (76)
Baykuş [<*baiqouch* Chouette] (76)
Hazreti İsa [<*hazreti yça* Christ] (76)
Sus [<*souç* Chut] (76)
Gök [<*guiok, guioï* Ciel] (76)
Mezarlık [<*mezarlyq* Cimetière] (76)
Pabuç boyası [<*papoutch boiaci* Cirage] (76)
Keyfiyet, hâl, ahvâl [<*keifiyett, hal, ahhval* Circonstance] (76)
Balmumu (möt. balmumu) [<*bal inoumy* Cire] (76)
Muşamma [<*muchemma* Ciré] (76)
Makas [<*maqaç* Ciseaux] (76)
Sarnıç [<*sarnidj* Citerne] (76)
Limon [<*limonn* Citron] (76)
Edeblü çelebi (möt. edepli çelebi) [<*edebly tchelebi* Civil (poli)] (76)
Çelebilik (möt. nezaket) [<*tchelebilik* Civilité] (76)
Anahtar [<*anakhtâr* Clef] (76)
Çivi [<*tchivi* Clou] (76)
Arabacı [<*arabadji* Cocher] (76)
Domuz [<*doumouz* Cochon] (76)
Yürek [<*iourek* Coeur] (76)
Ayva [<*aïva* Coing] (76)
Sancı [<*sandja* Colique] (76)
Direk [<*direk* Colonne] (76)

Boyamak [*<boiamaq Colerer*] (76)

Kaç [*<qatch Combien*] (76)

Bunu kaç satacağız (möt. bunu kaç satacağız) [*<bouny qatcha satacyz, ne qadar Combien vend – te cela?*] (76)

Yiyecek [*<iéiédjek Comestibles*] (76)

Zabit [*<zabitt Commandant*] (76)

Emir [*<emr Commandement*] (76)

Buyurmak [*<bouiourmaq Commander*] (76)

Gibi [*<guibi Comme*] (76)

Öyle, böyle [*<oilé, boilé Comme cela, comme ci comme ça*] (76)

Başlamak [*<bachlamaq Commencer*] (76)

Alışveriş [*<alich-verich Commerce (prise et donnée)*] (76)

Yoldaş [*<ioldâch Compagnon*] (76)

Hesap [*<hiçâb Compte*] (76)

Saymak [*<saimaq Compter*] (76)

Netice [*<netidjé Conclusion*] (76)

Hıyar [*<khyar Concombre*] (76)

Şerait [*<chertt Condition*] (76)

Kılavuz [*<qolaghouz Conducteur*] (76)

Götürmek [*<guetourmek Conduire*] (76)

Suluk [*<sulouk Conduite (moeurs)*] (76)

[77]

Şekerleme [*<chekerlemé Confiture*] (77)

Yalvarmak [*<ialvarmaq Conjurer (obsécrer)*] (77)

Anlamak, tanımak [*<anlamaq, tanymaq Connaître*] (77)

Saklamak [*<saqlamaq Conserver*] (77)

Tecelli [*<tecelli* Consolation] (77)
Sormak [*<sourmaq* Consulter] (77)
Hoşnut [*<khochnoud* Content] (77)
Daim [*<daim* Continuel] (77)
Muhalif [*<mukhalif* Contraire] (77)
Karşı [*<qarché* Contre] (77)
Karşı söylemek [*<qarchi soilemek* Contredire] (77)
Huruz (möt. horoz) [*<khurouç* Coq] (77)
Sepet [*<sepett* Corbeille] (77)
İp [*<ip* Corde] (77)
Pabuççu [*<papoutchidji* Cordonnier] (77)
Boynuz [*<boïnouz* Corne] (77)
Ten [*<tenn* Corps] (77)
Kulluk [*<qoullouq* Corps de garde] (77)
Bozmak [*<bozmaq* Corrompre] (77)
Yan [*<iann* Côté] (77)
Pamuk [*<pamouq* Coton (du)] (77)
Boyun [*<boiounn* Cou] (77)
Yatmış [*<iâtmich* Couché] (77)
Yatmak [*<iatmaq* Coucher] (77)
Akmak [*<aqmaq* Couler] (77)
Kesmek [*<kesmek* Couper] (77)
Suçlu [*<soutchlu* Coupable] (77)
Gayret [*<ghaïrett* Courage] (77)
Eğri [*<eiri* Courbé] (77)
Kabak [*<qabaq* Cource] (77)

Taç [*<tadj Couronne*] (77)

Pıçak (möt. bıçak) [*<pytchaq, bitchaq Couteau*] (77)

Kapak [*<qapaq Couvercle*] (77)

Yorgan [*<iorghann Couverture (de lit)*] (77)

Kapamak [*<qapamaq Couvrir*] (77)

Tükürmek [*<tukurmek Cracher*] (77)

Çamur [*<tchamour Craire*] (77)

Korkmak [*<qorqmaq Craindre*] (77)

Korku [*<qorqou Crainte*] (77)

Korkak [*<qorqaq Craintif*] (77)

Kurşun kalem [*<qourchoun kalem Crayon*] (77)

Yaratıcı [*<iaradji Créateur*] (77)

Yaratmak [*<iaratmaq Créer*] (77)

Kaymak [*<qaimâq Crème*] (77)

Kazmak [*<qazmaq Creuser*] (77)

Çatlatmak [*<tchatlatmaq Crever*] (77)

Ses [*<sess Cri*] (77)

Kalbur [*<qalbour Crible*] (77)

Bağırmak [*<baghyрмаq Crier*] (77)

İnanmak [*<inanmaq Croire*] (77)

Haç [*<khatch Croix*] (77)

Batak [*<bataq Croix*] (77)

Testi [*<desti Cruche*] (77)

Zalim [*<zâlim Cruel (barbare)*] (77)

Kaşık [*<qachyq Cuiller*] (77)

Meşin, deri [*<mechin, déry Cuir*] (77)

Ismak [*<ismaq Cuire*] (77)

Mutfak [*<matbakh Cuisine*] (77)

Aşçı [*<âchtchi Cuisinier*] (77)

But [*<boutt Cuisse*] (77)

Bakır [*<baqyr Cuivre*] (77)

[D]

Kadın [*<khadounn Dame (madame)*] (77)

muhatara [*<moukhatara Danger*] (77)

[78]

Bağçenin etrafında (möt.bahçenin etrafında) [*<baghtchenyn etrafinde*
Dans, dedans, de, da] (78)

Horos tepmek (möt.dans etmek) [*<khoros tepmek Danser*] (78)

Rakkas [*<raqqaç Danseur*] (78)

Yüksük [*<iouksouk Dé (à coudre)*] (78)

İndirmek [*<endirmek Débarquer*] (78)

Borçlu [*<bordjlou Débiteur*] (78)

Ayaküstü [*<aïaq uzré Debout*] (78)

Baş kesmek [*<bach keçmek Décapiter*] (78)

Ölmüş [*<eulmuch Décédé*] (78)

Yük çıkartmak [*<iouq tchiqartmaq Décharger*] (78)

Yırtmak [*<yrtmaq Déchirer*] (78)

Nişan [*<nichann Décoration (ordre)*] (78)

İçeri [*<itcheri Dedans*] (78)

İçerde [*<itcherdé Dedans (au)*] (78)

Gaip [*<sou Dau*] (78)

Derece [*<deredjé Dagré*] (78)

Dışarı [<*dychari* Dehors] (78)
Kahvaltı [<*qahvéalty* Déjeuner (subst.)] (78)
Kahvaltı etmek [<*qahvéalty etmek* Déjeuner (verbe)] (78)
Durmaklık [<*durmaqliq* Délai] (78)
İnce [<*İndjé* Délicat] (78)
Lezzetli (möt.lezzetli) [<*lezzetlu* Délicieux] (78)
Kurtarmak [<*qourtarmaq* Délivrer] (78)
Yarın [<*iarynn* Demain] (78)
Sual [<*suvâl* Demande] (78)
Sormak [<*sormaq* Demander] (78)
Konak [<*qonaq* Demeure] (78)
Yarı, buçuk [<*iari, boutchouq* Demi] (78)
Yarım [<*iarim* Demi] (78)
Yıkmak [<*İiqmaq* Démolir] (78)
Diş [<*dich* Dent] (78)
Gidiş [<*guidich* Départ] (78)
Harç [<*khardj* Dépense] (78)
Emanet [<*émanett* Dépôt] (78)
Akılsızlık söylemek [<*aqlsyzlyq soilemek* Déraisonner] (78)
Yerinden çıkarmak [<*ierinden tchiqarmaq* Déranger] (78)
Son [<*sonn* Dernier] (78)
Silah soymak [<*silahh soımaq* Désarmer] (78)
İnkâr etmek [<*İnkıar etmek* Desavouer] (78)
İnmek [<*İnnmek* Descendre] (78)
Çöl [<*tchol* Désert] (78)
Umudu kesmek [<*umudu kesmek* Désespérer] (78)

Rezil etmek [*<reziletmek Déshonorer*] (78)
Arzu [*<arzou Désir*] (78)
İtaat etmemek [*<itaatt- etmemek Désobéir*] (78)
Nizamsızlık [*<nizamsyzliq Désordre*] (78)
Alt, altında [*<alıt, altynde Dessous*] (78)
Üstüne, üzerine [*<ustiné, uzriné Dessus*] (78)
Bozmaq [*<bozmaq Détruire*] (78)
Borç [*<bordj Dette*] (78)
Tahminde bulunmak [*<tekhmimilé boulmaq Deviner*] (78)
Muhlis [*<muhkliç Dévoué*] (78)
Şeytan [*<scheitann Diable*] (78)
Allah [*<allah, tanri Dieu*] (78)
Güç [*<goutch Difficile*] (78)
Lâyık [*<laiq Digne*] (78)

[79]

Çabuk [*<tchapouk Ddiligent*] (79)
Eksiklik [*<eskiklik Diminution*] (79)
Öğle yemeği [*<oiléniémek Dîner (verbe)*] (79)
Haddini bilir [*<haddini bilir Discret (modeste)*] (79)
Kıtlık [*<qytlyq Disette*] (79)
Dağıtmak [*<daghetmaq Dispenser*] (79)
Kavga [*<qavgha Dispute*] (79)
Aralık [*<araliq Distance*] (79)
Fark etmek [*<farq itmek Distinguer*] (79)
Başka [*<bachqa Divers*] (79)
Eğlenmek [*<eiglenmek Divertir*] (79)

İlâhî [*<ilahhy* Divin] (79)

Bölmek [*<beulmek* Diviser] (79)

Hekim [*<hekim* Docteur (médecin)] (79)

Hizmetkâr [*<khizmetkiâr* Domestique] (79)

Ne yazık, yazıklar olsun [*<ne iazaq, iazaqlar olsounn* Dommage, quel, ou bien] (79)

Peşkeş [*<pechkech, vergui* Don (cadeau)] (79)

Yalduzlu (möt.yaldızlı) [*<ialdezlu* Doré] (79)

Bundan böyle [*<boundann beuilé* Dorénavant] (79)

Uyumak [*<ouioumaq* Dormir] (79)

Sırt, arka [*<sirt, arqa* Dos] (79)

Gümrük [*<guiomruk* Douane] (79)

Yavaş [*<iavach* Doucement] (79)

Ağrı [*<aghri* Douleur] (79)

Şüphe [*<chubhhé* Doute] (79)

Şüphelenmek [*<chubhhenlemek* Douter] (79)

Tatlı, şirin [*<tatlou, chirinn* Doux (a manger ou á boire)] (79)

Onikilik [*<onikilyq* Douzaine] (79)

Çuha (möt.kumaş) [*<tchokha* Drap] (79)

Bayrak, sancak [*<bairaq, sandjaq* Drapeau] (79)

[E]

Su [*<sou* Eau] (79)

Rakı [*<raqy* Eau de vie] (79)

Kamaştırmak [*<qamachtyрмаq* Éblouir] (79)

Dökülmek [*<deukulmek* Ebouler (s')] (79)

Ayırmak [*<airmaq* Écarter] (79)

Kaçmak [<*qatchmaq* Échapper] (79)
Isıtmak [<*ecetmaq* Échauffer] (79)
Merdiven [<*merdivenn* Échelle] (79)
Şimşek [<*chimchek* Éclair] (79)
Medrese, mektep [<*medrésé, mekteb* École] (79)
Dinlemek, kulak açmak [<*dinlemek, qoulaq-açmaq* Écouter] (79)
Istakoz [<*istaqoç* Écrevisse] (79)
Yazmak [<*iazmaq* Écrire] (79)
Yazı [<*iazı* Écriture] (79)
Yazıcı [<*iazıcı* Écrivain] (79)
Yıklmak [<*iqylmaq* Écrouler] (79)
Ahor [<*âkhor* Écurie] (79)
Korkmuş [<*qorqmuch* Effrayé] (79)
Akran, beraber [<*aqrân, beraber* Égal (de quelqu'un)] (79)
İkram, hatır [<*ikram, khatyr* Égard] (79)
Boğazlamak [<*boghazlamaq* Égorger] (79)
Güzellik [<*guzellik* Élégance] (79)
Şakird (möt.öğrenci) [<*chaghird* Élève (disciple)] (79)
Uzak [<*ouzaq* Éloigné] (79)
Fesahat [<*façahhatt* Éloquence] (79)
Gemiye koymak [<*guémié qoumaq* Embarquer] (79)
Zinetlemek (möt.süslemek) [<*zinetlemek* Embellir] (79)

[80]

Boğaz [<*boghaz* Embouchure] (80)
Kucaklamak [<*godjaqlamaq* Emrasser (s')] (80)
Doldurmak [<*doldourmaq* Emplir] (80)

Zehirlemek [*<z ehirlemek Empoisonner*] (80)

Ödünç para almak [*<eudundj para almak Emprunter (de l'argent)*]
(80)

rk, alar (m t. r k) [*<eurq, alar Enclume*] (80)

Daha [*<daha Encore*] (80)

Mürekkep [*<murekheb Encre*] (80)

Uyumak [*<ouioumaq Endormir*] (80)

Yer [*<ier Endroit*] (80)

ocuk [*<tchioudjouq Enfant*] (80)

Kapanmak [*<qapanmaq Enfermer*] (80)

Sonunda [*<sonounnda Enfin*] (80)

Batmak [*<batmaq Enfonce (s')*] (80)

G mmek [*<gueummek Enfouir*] (80)

Düşman [*<duchmann Ennemi*] (80)

Sıklet vermek [*<siqlett vermek Ennuyer*] (80)

Zengin etmek [*<zenguinetmek Enrichir*] (80)

ğrenmek [*<oirenmek Enseigner*] (80)

Beraber [*<beraber Ensemble*] (80)

Birbiriyle [*<bir-biri il  Ensemble, les uns avec les autres*] (80)

G mmek [*<gueiemmek Ensevelir*] (80)

Sonra [*<sonra Ensuite*] (80)

Bütün [*<butunn Entier*] (80)

Defin [*<defn Enterrement*] (80)

İnatçı [*<ynaddji Ent t *] (80)

Girmek [*<guirmek Enter*] (80)

Elçi [*<eltchi Envoyé (ambassadeur)*] (80)

Göndermek [<*guendurmek* Envoyer] (80)
Yollamak [<*iollamaq* Envoyer] (80)
Kahn [<*qalyyn* Epais, grossier] (80)
Omuz [<*omouz* Epau] (80)
Meç (möt.kılıç) [<*metch* Epée] (80)
Mahmuz [<*mahmouz* Eperon] (80)
Bahar [<*bahar* Epiceries] (80)
Diken [<*dikenn* Epine] (80)
Başak [<*bachaq* Epi] (80)
Toplu [<*toplou* Epingle] (80)
Sünger [<*sunguer* Éponge] (80)
Merdiven [<*merdivenn* Escalier] (80)
Yesirlik [<*iecirlik* Esclavage] (80)
Yesir kul [<*iecir qoull* Esclave] (80)
Umut [<*ummud* Espérance] (80)
Umudu etmek [<*ummudu etmek* Espérer] (80)
Casus [<*djacouç* Espion] (80)
Ruh [<*rouhh* Esprit] (80)
Tecrübe etmek, sınamak [<*tedjribé etmek, synamaq* Essayer] (80)
Peşkir (möt. havlu) [<*pechkir* Essuie-mains] (80)
Karn, mide (möt. karın) [<*qârn, midé* Estomac] (80)
Sakat [<*saqatt* Estropié] (80)
Silmek [<*silmek* Essuyer] (80)
Kalay [<*qalai* Étain(de l')] (80)
Menzil [<*menzil* Etape] (80)
Hâl, mizaç [<*hâl mezadj* État (disposition)] (80)

Söndürmek [*<sondurmek Éteindre*] (80)

Bayrak, sancak [*<béiraq, sandjaq Étendard*] (80)

Ebedi [*<ébédi Éternel*] (80)

Aksırmak [*<aqsirmaq Éternuer*] (80)

[81]

Kumaş [*<qomach Étolle*] (81)

Yıldız [*<ieldyz Étoile*] (81)

Acayip [*<adjaib Étonnant*] (81)

Şaşırmaq [*<chachermaq Étonner*] (81)

Şaşmak [*<chachmaq Étonner (s')*] (81)

Şaşkın [*<chachqynn Étourdir*] (81)

Başı ağrımaq [*<bach agrytmaq Étourdir*] (81)

Sersemlik [*<sersemlik Étourdissement*] (81)

Garip [*<gharib Étranger*] (81)

Boğmaq [*<boghmaq Étrangler*] (81)

Bahşiş [*<bakhchich Étrennes*] (81)

Üzengi [*<ouzeng Étrier*] (81)

Dar [*<dâr Étroit*] (81)

İncil [*<indjil Évangile*] (81)

Uyandırmak [*<oianndyрмаq Éveiller (act.)*] (81)

Uyanmaq [*<oiannmaq Éveiller (s')*] (81)

Teftiş teftiş [*<teftich Examen*] (81)

Bok [*<bokh Excrément*] (81)

Mazur [*<mâzour Excusable*] (81)

İbret [*<ybret Exemple*] (81)

Mesela [*<mecela Exemple (par)*] (81)

Temsil [*<temsil* Exemple (modele)] (81)
Sürgünlük [*<sourghounnlık* Exil] (81)
Sürgün [*<sourgounun* Exilé] (81)
Olan [*<olann* Existant] (81)
Var, vücut [*<var, vudjoud* Existence] (81)
Tecrübe [*<tedjribé* Expérience] (81)
Beyan [*<beiann* Explication] (81)
Mahsus [*<makhçouç* Exprés] (81)
Dışarı [*<dichary* Extérieur] (81)
Yok etmek [*<ioqetmek* Exterminer] (81)
Acayip [*<adjaib* Extraordinaire] (81)
Uç, son [*<oudj, sonn* Extrémité] (81)
[F]
Kürkhane [*<kiarkhané* Fabrique] (81)
Dargın [*<darghounn* Fâché] (81)
Gücenmek [*<goudjenmek* Fâcher (se)] (81)
Kolay [*<qolai* Facile] (81)
Zayıf, kuvvetsiz [*<zaiif, qouvvetssyz* Faible] (81)
Açlık [*<adjiliq* Faim] (81)
Etmek, yapmak [*<etmek, iapmaq* Faire] (81)
Familya, aile [*<familia âiâl* Famille] (81)
Un [*<ounn* Farine] (81)
Yorulmak [*<iorulmaq* Fatiguer] (81)
Yorgun [*<iorghounn* Fatigué] (81)
Bıçmek, tırpanlamak [*<sadyq* Fidèle] (81)
Orak [*<oraq* Faucille] (81)

Suç, kabahat [<*souch, qabahhatt* Faute] (81)

Tırpan [<*tirpann* Faux] (81)

Yalan [<*ialann* Faux] (81)

Tebrik etmek [<*tebrik etmek* Féliciter] (81)

Karı, avrat, gelin [<*qâri, avratt, guélin* Fidèle] (81)

Pencere [<*pendjeré* Fenêtre] (81)

Demir [<*demir* Fer] (81)

Teneke [<*ténéké* Fer-blanc] (81)

Kapanmış [<*qâpanmych* Fermé] (81)

Çiftlik, beylik [<*tchiflik, bélik* Ferme (campagne)] (81)

çiflik kahyası [<*tchiflik kiaiaci* Fermier] (81)

Yortu, bayram [<*iortou, baïram, donanma* Fête, publique] (81)

Yortu tutmak [<*iortou toutmaq* Fêter] (81)

Ateş [<*âtech* Feu] (81)

Yaprak [<*iapraq* Feuille] (81)

[82]

Bakla [<*baqla* Féve] (82)

Nişan [<*nichann* Fiançailles] (82)

Sicim [<*sidjim* Ficelle] (82)

Sadık [<*sadyq* Fidèle] (82)

Sıtma [<*cytmá* Fièvre] (82)

İncir [<*indjir* Figue] (82)

İplik [<*iplik* Fil (du)] (82)

Eğirmek [<*eguirmek* Filer] (82)

Ağ, balık ağı [<*agh, balyq aghy* Filet] (82)

Kız [<*qyz* Fille] (82)

Oğlu [<*oghlou* Fils] (82)

Tamam, sonunda [<*tamam, sonounda* Fin, á la fin] (82)

Tükendi, bitti [<*tükendi, bitti* Fini (c'est)] (82)

Bitmek, tüketmek [<*bitmek, teuketmek* Finir] (82)

Çiçek [<*tchitçek* Fleur] (82)

Çiçeklenmek [<*tchitçeklemek* Fleurir] (82)

Çay [<*tchai* Fleuve] (82)

Dalga [<*dalga* Flot, vagues] (82)

Donanma, gemi alayı [<*donanma, guemi alai* Flotte] (82)

Düdük [<*doudouk* Flûte] (82)

İman, din [<*imann, din* Foi] (82)

Panayır [<*panaiir* Foire] (82)

Çeşme [<*tchechmé* Fontaine (puits)] (82)

Zorlamak [<*zoretmek* Forcer] (82)

Orman [<*ormann* Forêt] (82)

Demirci [<*demirtchi* Forgeron] (82)

Boy, suret [<*boi, sourett* Forme] (82)

Defa, kere [<*dafa, kerré, iki dafa* Fois, deux fois] (82)

Kuvvetli [<*qouvvetli* Fort, vigoureux] (82)

Çukur [<*tchouqour* Fosse] (82)

Hendek [<*khanndeq* Fossé] (82)

Deli [<*deli* Fou] (82)

İldırım (möt. yıldırım) [<*ildyrym* Foudre] (82)

Gamçı (möt. kamçı) [<*gamtchy* Fouet] (82)

Furun (möt. fırın) [<*furounn* Four] (82)

Yem [<*iem* Fourrage] (82)

Kın [*<qenn Fourreau*] (82)
Taze, yeni [*<tazé, ieni Frais, fraîche*] (82)
Çilek [*<tchilek Fraise*] (82)
Böğürtlen [*<bugurtlen Framboises*] (82)
Gerçek, doğru [*<guertchek, dogróu Franc, che*] (82)
Vurmak [*<vourmaq Frapper*] (82)
Korkmak, titremek [*<qorqmaq, titermek Frémir, frissoner*] (82)
Sıkça varmak [*<syqtché varmaq Fréquenter*] (82)
Kardeş [*<qardach Frère*] (82)
Soğuk [*<sôouq Froid*] (82)
Peynir [*<peinir Fromage*] (82)
Buğday [*<boghda Froment*] (82)
Alın [*<alenn Front*] (82)
Sürtmek, ovmak [*<sürtmek, ovmaq Frotter*] (82)
Fıski bok [*<fichki, boq Fumier*] (82)
Tütün içmek [*<tutunn itchmek Fumer*] (82)
Meyve [*<méivé Fruit*] (82)
Kaçmaklık [*<qatchmaqlyq Fuite*] (82)
Tüfenk [*<tufenk Fusil*] (82)
Kaçan [*<qatchann Fuyant*] (82)
[G]
Keyifli, şen [*<kieifli, chenn Gai*] (82)
Fayda [*<faïda Gain*] (82)
Eldiven [*<eldivenn Gant*] (82)
Oğlan, oğlu [*<oghlann, oghlu Garçon*] (82)
Bekçi, karakol [*<bektchi, qaraoul Garde (sentinelle)*] (82)

Redif (möt. muhafız) [*<redif Garde national*] (82)

Saklamak [*<saqlamaq Garder*] (82)

[83]

Sakın ha [*<saqyn há Gare*] (83)

Bozmaq, berbat etmek [*<bozmaq, berbad etmek Gâter*] (83)

Sol [*<sol Gauche (côté)*] (83)

Solda [*<solda Gauche (á)*] (83)

Don [*<donn Gelée*] (83)

Dişeti [*<dich-eti Gencive*] (83)

Güvey, damat [*<guevei, damad Gendre*] (83)

Serasker (möt. general) [*<séraskier Général*] (83)

Cömert [*<djeumerd Généreux*] (83)

Diz [*<diz Genou*] (83)

Buz [*<bouz Glace*] (83)

Açgözlilik (möt. açgözlülük) [*<atch guezlilik Gourmandise*] (83)

Tatmaq [*<tatmaq Goûter*] (83)

Damla [*<damla Goutte*] (83)

Devlet [*<devlett Gouvernement*] (83)

Yağlamak [*<iaghlamaq Graisser*] (83)

Büyük [*<bouiouq Grand*] (83)

Yağlı, semiz [*<semiz, iaghly Gras*] (83)

Ambar [*<ambar Grenier*] (83)

Kurbağa [*<qourbargha Grenouille*] (83)

Mırıldanmaq [*<mereldanmaq Gronder*] (83)

Geçit [*<guetchid Gué*] (83)

Şifa vermek [*<chifa-vermek Guérir*] (83)

Ceng, sefer [<*djeng, sefer* Guerre] (83)

Kolaguz (möt. kılavuz) [<*qolaghouz* Guide] (83)

[H]

Mahir [<*mâhir* Habile] (83)

Kabiliyet, liyakat [<*qabiliyet, liaqatt* Habileté] (83)

Giymek [<*gueimek* Habiller (s')] (83)

Urba, libas (möt. giysi) [<*ourba, libâss* Habit (vêtement)] (83)

Oturan, yerli [<*otourann, ierli* Habitants (les)] (83)

Konak [<*qonaq* Habitation] (83)

Oturmak [<*outourmaq* Habiter] (83)

Âdet [<*adett* Habitude] (83)

Balta [<*balta* Hache] (83)

Gayretli, yürekli [<*ghâiretli, iurekli* Hardi] (83)

Cesaret [<*djeçarett* Hardiesse] (83)

Bakla, fasulye [<*baqla, façoulia* Haricot] (83)

Acele [<*adjelé* Hâte] (83)

Yokarı (möt. yukarı) [<*ioqari* Haut (adv.)] (83)

Yüksek, yokarıdan (möt. yüksek, yukarıdan) [<*iouksek, ioqardann* Haut, d'en haut] (83)

Gel bakalun (möt. gel bakalım) [<*guel baqaluun* Hé, hé bien] (83)

Gemi çağırmaq [<*guemi tchaghyрмаq* Héler] (83)

Rafizi [<*rafezi* Hérétique] (83)

Miras [<*miraç* Héritage] (83)

Dilir (möt. cesur) [<*dilir* Héros (brave)] (83)

Saat, erken saat, erken [<*saatt, erkenn* Heure, de bone heure] (83)

Bahthlı [<*bakhtyly* Heureux] (83)

Dün [*<dounn Hier*] (83)
Bana bak, baksana [*<bana baq, baq sana Holá*] (83)
Ehli irz (möt. namuslu) [*<ehli irz Honnête*] (83)
Utanmak [*<outanmaq Honte*] (83)
Mahcup [*<mahdjoub Honteux*] (83)
Başka [*<bachqa Hormis*] (83)
Zeytinyağı [*<zéitounn iaghy Huile*] (83)
Yaş [*<iach Humide*] (83)

[84]

[I]
Burada [*<bourda Ici*] (84)
Cahil [*<djâhil Ignorant*] (84)
Şöhretli [*<cheuhretli Illustre, glorieux*] (84)
Edebsiz [*<edebisz Impoli*] (84)
Bastırmak [*<bosdyрмаq Impremer*] (84)
Basma [*<baçma Imprimeie*] (84)
İhtiyatsız [*<ihtiatsız Imprudent*] (84)
Tahkiksiz [*<tahhqysyz Incertain*] (84)
Merhamet [*<merhemett Indulgence*] (84)
Nankör [*<nâmkieur Ingrat*] (84)
Nahak (möt. haksız) [*<nahaqq Injuste*] (84)
Günahsız [*<gunahsyz Innocent*] (84)
Rahatsız [*<rahatsız Inquiet*] (84)
Böcek [*<bodjek Insecte*] (84)
Hoca, muallim [*<khodja, moellim Instructeur*] (84)
Azarlamak [*<azarlamaq Insulter*] (84)

Terciman (möt. tercüman) [*<terdjimann Interpréte*] (84)

Faydasız [*<faïdasyz Inutile*] (84)

Davet etmek [*<davetetmek Inviter*] (84)

Fildişi [*<fildichi Ivoire*] (84)

Sarhoş [*<sarkhoch Ivre*] (84)

Budaycı (möt. ayyaş) [*<boudaidji Ivrogne*] (84)

Sarhoşluk (möt. sarhoşluk) [*<sarkhochlyq Ivresse*] (84)

[J]

İleri [*<iléri Jadis, auparavant*] (84)

Kıskançlık [*<qyzqandjlyq Jalousie*] (84)

Asla [*<asla Jamais*] (84)

Bağçe, bostan (möt. bahçe, bostan) [*<baghtché, bostann Jardin, jardin potager*] (84)

Bostancı [*<bostandji Jardinier*] (84)

Atmak [*<atmaq Jeter*] (84)

Oyun [*<oiounn Jeu*] (84)

Genç [*<guendj Jeune*] (84)

Perhiz [*<perhiz Jeûne*] (84)

Perhiz tutmak [*<perhiz toutmaq Jeûner*] (84)

Zevk, sefa [*<zefq, sefa Jouissance*] (84)

Gün, gündüzün [*<gunn, goundouzounn Jour, pendant le jour*] (84)

Mesrur (möt. sevinçli) [*<mesrour Joyeux*] (84)

Çifut (möt. Yahudi) [*<tchifoutt Juif*] (84)

Kırsak [*<qyrsaq Jument*] (84)

Fistan [*<fistann Jupe (une)*] (84)

Kadar, değın [*<qadar, deguin Jusque, Jesqu'á*] (84)

Doğru [*<dogrou* Juste, véridique] (84)

[L]

Orada, oraya [*<orada, oraia* Lá (dans cet endroit) (vers cet endroit)]
(84)

Sürmek [*<surmek* Labourer] (84)

Çiftçi [*<tchiflidji* Laboureur] (84)

Göl [*<goull* Lac] (84)

Gevşek [*<guevchek* Lâche] (84)

Çirkin [*<thcirdinn* Laid] (84)

Yün [*<iounn* Laine (de la)] (84)

Bırakmak [*<braqmaq* Laisser] (84)

Süd (möt. süt) [*<sud* Lait] (84)

Yoğurt [*<ioghourt* Lait coupé] (84)

Lor peyniri [*<larpeinir* Lait, petit-lait] (84)

Marul [*<maroul* Laitue] (84)

Kandil [*<qendill* Lampe] (84)

[85]

Neşter [*<nichter* Lancette] (85)

Fener [*<fénerg* Lanterne] (85)

Enlu (möt. enli) [*<enlou, enli* Large] (85)

Enlik [*<enlik* Largeur] (85)

Gözyaşı [*<gueuz iâchi* Larme] (85)

Ayak yolu, kenef [*<aiaq ioly, kenef* Latrines] (85)

Yıkamaklık [*<iqamaqlyq* Lavement] (85)

Yıkamak [*<iqamaq* Laver] (85)

Sebzevat (möt. sebze) [*<sebzevatt* Légumes] (85)

Ertesi gün [*<ertéci gunn* Lendemain, le lendemain] (85)

Yavaş [*<iavach* Lentement] (85)

Kul suyu [*<kul souiou* Lessive] (85)

Mektup [*<maktoub* Lettre] (85)

Maya [*<maié* Levain] (85)

Kaldırmak, kalkmak [*<qaldyrmaq, qalqmaq* Lever(soulever), (se)] (85)

Dudak [*<dudak* Lèvre] (85)

Azad, serbest [*<azad, serbest* Libre] (85)

Yular [*<ioular* Licou] (85)

Yer [*<ier* Lieu] (85)

Yerine [*<ieriné* au Lieu de] (85)

Tavşan [*<tavchann* Lièvre] (85)

Eğe, törpü [*<eié, teurpou* Lime] (85)

Had, sınır [*<hadd, sounour* Limite] (85)

Ketan (möt. keten) [*<kétann* Lin] (85)

Çamaşır [*<tchamachyr* Linge (du)] (85)

Amberik [*<amberic* Liqueur] (85)

Okumak [*<oqoumaq* Lire] (85)

Düşek, yatak (möt. döşek, yatak) [*<duçek, iataq* Lit] (85)

Kitap [*<kitâb* Livre (un)] (85)

Oturacak yer [*<outouradjaqier* Logement] (85)

Konakçı [*<qonaqtchi* Logeur] (85)

Kanun [*<qanounn* Loi] (85)

Uzun [*<ouzounn* Long] (85)

Uzunluk [*<ouzounlyq* Longueur] (85)

Kiracı [*<kiraié Louage*] (85)
Hamd [*<hamd Louange*] (85)
Kurt [*<qourd Loup*] (85)
Dürbün [*<dourbinn Lunette (d'approche)]* (85)
Gözlük [*<geuzluk Lunettes*] (85)

[M]

Makarna [*<maqarna Macaron*] (85)
Çi[ğ]nemek [*<tchenemek Mâcher*] (85)
Çene [*<tchené Mâchoire*] (85)
Yapıcı [*<iapytchi Maçon*] (85)
Kadın [*<qadyinn Madame*] (85)
Mahzen [*<mahhzenn Magasin*] (85)
Arık [*<aryq Maigre*] (85)
Arıklanmak [*<aryqlanmaq Maigrir*] (85)
El [*<el Main*] (85)
Şimdi [*<chimdi Maintenant*] (85)
Amma, lakin [*<amma, lakinn Mais*] (85)
Mısır buğdası [*<mycyr boghdaci Maïs*] (85)
Ev, hane, menzil [*<ev, khané, menzil Maison*] (85)
Ağa [*<agha Maître*] (85)
Çorbacı [*<tchorbadji Maître de la maison*] (85)
Hasta [*<khasta Malade*] (85)
Bela [*<bélâ Malheur*] (85)
Bahtsız [*<bahtsyz Malheureux*] (85)
Edebsiz [*<edebsiz Malhonnête*] (85)
Yaramazlık [*<iaramazliq Malice*] (85)

Yaramaz [*<iaramaz Malicieux*] (85)
Murdar [*<murdar Malpropre*] (85)
İncitmek [*<indjitmek Maltraiter*] (85)
Sap, yen [*<sap, ienn Manche(d'outil), (d'habit)*] (85)

[86]

Yemek [*<iemek Manger*] (86)
Yağmurluk [*<iaghmourliq Manteau*] (86)
Batak [*<battaq Marais*] (86)
Mermer [*<mermer Marbre*] (86)
Bazargân [*<bazarguiann Marchand*] (86)
Yürüyüş [*<iourich Marche*] (86)
Bazar (möt. pazar) [*<bazar Marché*] (86)
Ucuz [*<oudjouz Marché (bon)*] (86)
YürümeK [*<iouroumek Marcher*] (86)
Çilincir [*<tchilindjir Maréchal-ferrant*] (86)
Er, güvey, koca [*<er, guévéi, qodja Mari*] (86)
Evlenmek [*<evlennmek Marier (se)*] (86)
Tava, çömlek [*<tâvâ, tcheumlek Mortier*] (86)
Çekiç [*<tchekidj Marteau*] (86)
Direk [*<direk Mât*] (86)
Minder [*<minder Matelas*] (86)
Gemici [*<guémidji Matelot*] (86)
Sabah [*<sabahh Matin*] (86)
Fena [*<féna Mauvais*] (86)
Hain, yaramaz [*<khainn, iaramaz Méchant*] (86)
Hekim [*<hekim Médecin*] (86)

Karışmak, karışdırmak [*<qarychmaq, qarychdyрмаq* Mêler, faire mêler] (86)

Angur, kavun [*<anngour, qavounn* Melon] (86)

Karpuz [*<qarpouz* Melon d'eau] (86)

Dilenci [*<dilenndji* Mendiant] (86)

Yalan [*<ialann* Mensonge] (86)

Yalancı [*<ialantchi* Menteur] (86)

Marangoz [*<marannghos* Menuisier] (86)

Deniz [*<deniz* Mer] (86)

Şükür [*<chukur* Merci] (86)

Ana, valide [*<ana, validé* Mère] (86)

Yararlık [*<iararlyq* Mérite] (86)

Peyam, haber [*<khaber, peiam* Message] (86)

Ölçü [*<eultchou* Mesure] (86)

Ölçmek [*<eultchmek* Mesurer] (86)

Evi döşemek [*<evi douchmek* Meubler] (86)

Değirmenci [*<deirmindji* Meunier] (86)

Öldürme, kan [*<culdourmé, qân* Meurtre] (86)

Öğle [*<euile* Midi] (86)

Bal [*<bâl* Miel] (86)

Orta [*<orta* Millieu] (86)

Seferli, cenkçi [*<seferlu, djenkdji* Militaire] (86)

Darı [*<dary* Millet] (86)

İnce [*<indjé* Mince] (86)

Gece yarısı [*<guedjé iarici* Minuit] (86)

Ayna [*<âiné* Miroir] (86)

Fakirlik [<*faqyrlyq* Misère] (86)

Uslu [<*ouslu* Modeste] (86)

Eksik [<*eskik* Moins] (86)

Hiç, değil [<*hitch, deil* Moins, au moins] (86)

Ay [<*ái* Mois] (86)

Küf [<*kouf* Moisissure] (86)

Orak [<*oraq* Moisson] (86)

Yarı [<*iari* Moitié] (86)

An [<*ann* Moment] (86)

Dünya [<*dunia* Monde] (86)

Dağ [<*dagh* Montagne] (86)

Binmek [<*bünmek* Monter á cheval] (86)

Saat [<*sâatt* Montre] (86)

Maskara etmek [<*maskhara etmek* Moquer (se)] (86)

Isırmak [<*ecermaq* Mordre] (86)

[87]

Ölüm [<*eulum, eulou, eulmich* Mort(trépas); (cadavre)] (87)

Dibek [<*dibek* Mortier] (87)

Sinek [<*sinek* Mouche] (87)

Burnunu silmek [<*bourouny silmek, moumyn fitilini almaq* Moucher (le nez), la chandelle] (87)

Mendil, yağlık [<*menndil, iaghliq* Mouchoir] (87)

Değirmen [<*deïrmann* Moulin] (87)

Islanmış [<*yslanmych* Mouillé] (87)

Ölmek [<*eulmek* Mourir] (87)

Hardal [<*khardal* Moutarde] (87)

Koyun [*<qoiounn, qoiounn eti Mouton, du mouton*] (87)

Hareket [*<harekett Mouvement*] (87)

Salmak [*<salmaq Mouvoir*] (87)

Dilsiz [*<dilsyz Muet*] (87)

Katır [*<qatyr Mulet*] (87)

Eşilmiş [*<ietilmich Mûr*] (87)

Duvar [*<divar, douvâr Muraille, et aussi*] (87)

Dut [*<doutt Mûre*] (87)

Sazendelik [*< sazendelik Musique*] (87)

[N]

Yüzmek [*<iouzmek Nager*] (87)

Sofra bezi [*<sofra bezi Nappe*] (87)

Burun deliği [*<hourounn delii Narine*] (87)

Millet [*<millet Nation*] (87)

Gemi batması [*<guemi batmaci Naufrage*] (87)

Takamet (möt. mide bulantısı) [*<taqamett Nausée*] (87)

Şalgam [*<chalgham Navet*] (87)

Gemi işleyen [*<guemi ichliann Navigble*] (87)

Lâzım [*<lazim Nécessaire*] (87)

Temizlemek [*<temizlemek Nettoyer*] (87)

Yeni [*<ieni Neuf*] (87)

Burun [*<bourounn Nez*] (87)

Yuva [*<iouvâ Nid*] (87)

Budala [*<boudala Nigaud*] (87)

Şerif [*<chérif Noble*] (87)

Şeriflik [*<chériflyq Noblesse*] (87)

Evlenme, düğün [<evlenme, douiounn Noce] (87)

Kara [<qara Noir] (87)

Siyahlamak [<siâhlamaq Noircir] (87)

Fındık [<fyndyk Noisettes] (87)

Ceviz [<djeviz Noix] (87)

Pas, yok [<pas, ioq Non] (87)

Beslemek [<beslemek Nourrir] (87)

Taam [<taamm, iemek Nourriture] (87)

Yeni [<ieni, ienidenn Nouveau, de nouveau] (87)

Boğulmak [<boghoulmaq Noyer(se)] (87)

Çıplak [<tchiplaq Nu] (87)

Gece [<guedjé Nuit] (87)

[O]

Muti (möt. itaat eden) [<mouty Obéissant] (87)

Söz karşılmaq [<soz qarchelmaq Objecter] (87)

Karanlık [<quaranlyq Obscurité] (87)

Tutuk [<toutouq Obstacle] (87)

Fırsat, vakit [<firsett, vaqitt Occasion] (87)

Meşgul [<machgoul Occupé] (87)

Koku [<qoqou Occupé] (87)

Yumurta [<ioumourta OEufs (des)] (87)

Zabit (möt. subay) [<zabitt Officier] (87)

Kaz [<qâz Oie] (87)

Soğan [<soghann Oignon] (87)

Kuş [<qouch Oiseau] (87)

Avarelik, işsizlik [<ichsizlik, avaralik Oisiveté] (87)

Zeytin [<zéitounn Olive] (87)

[88]

Kaygana, çılıbır (möt. omlet) [<qaighaié, tchilbir Omelette] (88)

Tırnak [<ternaq Ongle] (88)

Göz ağrısı [<guiozagrici Ophthalmie] (88)

Afyon [<afiounn Opium] (88)

Altun, altın [<altoun, altyn Or (de l')] (88)

Fortuna, bora (möt. fırtına, bora) [<fortounâ, bora Orage] (88)

Boyurmak (möt. buyurmak) [<boiourmaq Ordonner] (88)

Nizam [<nizam Ordre (régularité)] (88)

Necaset (möt. pislik) [<nedjacett Ordure] (88)

Arpa [<arpa Orge] (88)

Mağrur [<maghour Orgueilleux] (88)

Bezek [<bezek Ornement] (88)

Öksüz [<euksyz Orphelin] (88)

Kemik [<kemik Os] (88)

Çıkarmak [<tchyqarmak Oter] (88)

Nerede [<nérédé Oû] (88)

Unutmak [<ounoutmaq Oublier] (88)

Evet [<evvett Oui] (88)

Alet [<alett Outil] (88)

Gayrı [<ghairi Outre] (88)

işleyici [<ichleidji Ouvrier] (88)

Açmak [<âtchmaq Ouvrir] (88)

[P]

Saman [<samânn Paille] (88)

Ekmek [*<ekmek Pain(du)*] (88)
Otlamak [*<otlamaq Paître*] (88)
Barışık [*<barychyq Paix*] (88)
Sararmak [*<sararmaq Pâlır*] (88)
Sorguç [*<sorghoudj Panache*] (88)
Yarayı sarmak [*<iarai sarmaq Panser, cheval*] (88)
Atı timar etmek [*<ati timar etmek Panser, cheval*] (88)
Şalvar [*<chalvar Pantalon*] (88)
Pabuç [*<papouch Pantoufle*] (88)
Kâğıt [*<kiahad Papier*] (88)
Görünmek [*<guiorunmek Paraître*] (88)
Zirâ [*<zirâ Parce que*] (88)
Af, aman [*<af, amann Pardon*] (88)
Akraba [*<aqrâba Parents(proches)*] (88)
Tembel [*<tembel Paresseux*] (88)
Söylemek [*<sevilmek Parler*] (88)
Söz [*<soz Parole*] (88)
Hisse, pay [*<hissa, pai Part*] (88)
Taksim etmek [*<taqsym etmek Partager*] (88)
Gitmek [*<guitmek Partir*] (88)
Her yerde [*<herierde Partout*] (88)
Geçen [*<guetchen Passé*] (88)
Tezkire [*<tezkiré Passe-port*] (88)
Geçmek [*<guetchmek Passer*] (88)
Hamur [*<khamour Pâte*] (88)
Börek [*<beurek Pâté(du)*] (88)

Sabır [*<sabr Patience*] (88)
Otlak [*<otlaq Pâturage*] (88)
Fakir [*<faqir Pauvre*] (88)
Fakirlik [*<faqarlıq Pauvreté*] (88)
Ulufe [*<ulufé Paye*] (88)
Vilayet [*<vilaiett Pays(province)*] (88)
Reaya [*<raya Paysan*] (88)
Günah [*<gunâhh Péché*] (88)
Balıkçı [*<balyqtchi Pécheur*] (88)
Tarak [*<tharaq Peigne*] (88)
Tüy çıxarmak [*<toui tchiqarmaq Peler*] (88)
Kürk [*<kiork Pelisse*] (88)
Fikir [*<fıkr Pensée*] (88)
İniş [*<enich Pente*] (88)
Keklik [*<kieklık Perdrix*] (88)

[89]

Ata, baba [*<âtâ, bâbâ Père*] (89)
İncü, mirvari [*<inndju, mevâri Perle*] (89)
İzin [*<izinn Permission*] (89)
Maydanoz [*<magdanos Persil*] (89)
Kişi [*<kichi Personne (une)*] (89)
Hiç kimse [*<hitch bir kimse Personne*] (89)
İnandırmaq [*<inandermaq Persuader*] (89)
Ziyan, zarar [*<ziann, zarar Perte*] (89)
Ağır [*<âghyr Pesant(lourd)*] (89)
Tartmaq [*<tartmaq Peser*] (89)

Taun [*<taounn Peste*] (89)

Küçük [*<kutchuk Petit*] (89)

Az, biraz [*<az, bir az Peu, en peu*] (89)

Halk, reaya [*<khalq, raya Peuple*] (89)

Korku, korkmak [*<qorqou, qorqmaq Peur*] (89)

Belki [*<delil Peut-être*] (89)

Ayak [*<aiaq Pied*] (89)

Taş [*<tach Pierre*] (89)

Yayan [*<iaiann Piétion, a pied*] (89)

Değnek, kazık [*<deinek, qazyq Pieu*] (89)

Güvercin [*<gueverdjinn Pigeon*] (89)

Yağmalamak [*<iaghmalamaq Piller*] (89)

Dümenci [*<doumendji Pilote*] (89)

Maşa [*<macha Pince*] (89)

Bel [*<bel Pioche*] (89)

Çubuk [*<tchoubouq Pipe*] (89)

Sokmak [*<soqmaq Piquer*] (89)

İşemek [*<ichemek Pisser*] (89)

Mansab (möt. meydan) [*<mannçab Place*] (89)

Beğenmek [*<beienmek Plaire*] (89)

Düzlük (möt. düzlük) [*<duzlik Plaine*] (89)

Zevk, sefa, haz [*<zevq, safa, hazz Plaisir, et aussi, ou bien*] (89)

Tahta [*<takhta Planche*] (89)

Dikmek [*<dikmek Planter*] (89)

Alçı (möt. alçı) [*<altchu Plâtre*] (89)

Dolu [*<dolu Plein*] (89)

Ağlamak [*<aghlamaq Pleurer*] (89)
Bükmek [*<bukmek Pleurer*] (89)
Kurşun [*<qourchounn Plomb*] (89)
Daldırmak [*<daldyrmaq Plonger*] (89)
Yağmur [*<iagmour Pluie*] (89)
Tüy [*<toi Preuve*] (89)
Yolmak [*<iolmaq Plumer*] (89)
Ziyade [*<ziadé, artyq Plus, trop*] (89)
Hançer [*<khandjer Poignard*] (89)
Kel [*<qel Poil*] (89)
Yumruk [*<ioumroug Poing*] (89)
Nokta [*<noqta, hitch, asla Point, (subst., adv.)*] (89)
Armud [*<armoud Poire*] (89)
Nohut [*<nokhoutt Pois chiches*] (89)
Zehir [*<zehir Poison*] (89)
Balık [*<balyq Poisson*] (89)
Biber [*<biber Poivre*] (89)
Edepli [*<edebli Poli*] (89)
Sürtük [*<surtouk Polisson*] (89)
Çeleblik (möt. incelik, kibarlık) [*<tcheleblük Politesse*] (89)
Elma [*<elmâ Pomme*] (89)
Tulumba [*<touloumba Pompe*] (89)
Köpri [*<kiopri Pont*] (89)
Fağfur (möt. porselen) [*<faghfour Porcelaine*] (89)
Liman, iskele [*<limann, iskélé Port(de mer)*] (89)
Kapı [*<qapy, qapou Porte*] (89)

Hammal [*<hammâl Portefaix*] (89)

[90]

Götürmek [*<guetourmek Porter*] (90)

Kapıcı [*<qapidji Portier*] (90)

Çömlek [*<tchemlek Pot*] (90)

Çorba [*<tchorba Potage*] (90)

Bal kabağı [*<bal quabaghy Potiron*] (90)

Bit [*<bitt Pou*] (90)

Barut [*<baryt, barout Poudre*] (90)

Tavuk [*<taouk Poule*] (90)

Piliç [*<djoudjé, pilidj Poulet*] (90)

Niçün (möt. niçin) [*<nitchounn, neitchounn Pourquoi*] (90)

Çürümek [*<tchurumek Pourrir, corrompre*] (90)

Toz [*<toz Poussière*] (90)

Edebilmek [*<edé bilmek Pouvoir*] (90)

Şair [*<tchair Prairie*] (90)

Evvel [*<evvell Premier*] (90)

Evvelâ [*<evvelâ Premièrement*] (90)

Tutmak, almak [*<toutmaq, almaq Prendre*] (90)

Yakın [*<iaqynn Prés*] (90)

Şimdi [*<chimmdi Présent, á présent*] (90)

Hemen [*<hemann Presque*] (90)

Sıkmak [*<syqmaq Presser*] (90)

Hazır [*<hazyr Prét*] (90)

Para vermek, ödünç vermek [*<para vermek, ödünç vermek Prêter, et aussi*] (90)

Papaz [<*papas* Prêtre (chrétien)] (90)

Delil [<*delil* Preuve] (90)

Allaha yalvarmak [<*allaha ialvarmaq* Prier Dieu, l'implorer] (90)

Bey, emir, beyzade [<*bey, emir, beyzadé* Prince] (90)

Alış, tutma [<*alich, toutma* Prise] (90)

Hapis [<*habss* Prison] (90)

Baha, kıymet [<*beha, qymett* Prix] (90)

Müsrif [<*müsrif* Prodigue] (90)

Fayda [<*faida* Profit] (90)

Derin [<*derinn* Profond] (90)

Yasak [<*iaçaq* Prohibition] (90)

Gezmek, seyretmek [<*guezmek, seir etmekl* Promener] (90)

Söz, vaad [<*seuz, vad* Promesse] (90)

Himayet (möt. koruma) [<*himaiett* Protection] (90)

Peygamber [<*peighamber* Prophète] (90)

Temiz [<*temiz* Propre] (90)

Uslu [<*ouslu* Prudent] (90)

Erik [<*erik* Prune] (90)

Aşikâra (möt. aşikâr) [<*achkiara* Publiquement] (90)

Pire [<*pire* Puce] (90)

Kuyu [<*qoiou* Puits] (90)

Tahtabiti [<*takhtabiti* Punaise] (90)

Hakkından gelmek, cezasını vermek [<*haqqyndan guelmek, djézâcinn vermek* Punir] (90)

Siyaset [<*siâcett* Punition] (90)

Temiz, safi [<*safi, temiz* Pur] (90)

[Q]

Keyfiyet [<kiefiett Qualité] (90)

Ne vakit [<ne vaqitt Quand] (90)

Çeyrek [<tcheirek Quart] (90)

Kavga [<qavgha Querelle] (90)

Soruş [<sourouch Question] (90)

Kuyruk [<qoirouq Queue] (90)

Terk etmek [<terkitmek Quitter] (90)

Ne, nice [<né, nidje Quoi] (90)

Her günki [<hergunnki Quotidien] (90)

[91]

[R]

Yamalamak [<iamalamaq Raccomoder] (91)

Kısaltmak [<qyçaltmaq Raccourcir] (91)

Nakletmek [<naql etmek Raconter] (91)

Soğutmak, serinletmek [<soqoutmaq, serinnletmek Rafrachir] (91)

Üzüm [<uzum Raisin] (91)

Akıl [<aql Raison] (91)

Kürek [<kourek Rame] (91)

Rendelemek [<renndelemek Raper] (91)

Tez [<tez Rapide] (91)

Seyrek [<seirek Rarement] (91)

Ustura, traş [<oustoura, trâch Rasoir] (91)

Doyurulmuş, doymuş [<doiourulmouch Rassasié] (91)

Soğan, turp [<salgann, tourp Rave] (91)

Mükâfat [<anamm, mukiafatt Récompense] (91)

Mükâfat etmek [*<mukiafatetmek Récompenser*] (91)

Barıştırmak [*<barichtyrmaq Réconcilier*] (91)

Eyilik bilen [*<eilik bilenn Reconnaissant*] (91)

Yardımd istemek [*<iardym istemek Recourir*] (91)

Kabz [*<qabz Reçu*] (91)

Sığınacak yer [*<syghanadjaq ier Refuge*] (91)

Yok demek [*<ioq demek Refuser*] (91)

Bakmak [*<baqmaq Regarder*] (91)

Defter [*<defter Registre*] (91)

Pıřman olmak [*<pichmann olmaq Regretter*] (91)

Böbrek [*<beubrek Rein*] (91)

Karalıçe (möt. kralıçe) [*<qaralitcha Reine*] (91)

Kavuşmak [*<qavouchmaq Rejoindre*] (91)

Sevinmek [*<sevinmek Réjouir*] (91)

Millet, mezhep [*<millett, mazheb Religion*] (91)

Teşekkür etmek [*<téchékkuretmek Remercier*] (91)

Şükür [*<chukur Remerciement*] (91)

Doldurmak [*<doldourmaq Remplir*] (91)

Tilki [*<tilki Renard*] (91)

Döndürmek [*<deundourmaq Renverser*] (91)

Düzeltmek [*<douzeltmek Réparer*] (91)

Yemek, taam [*<iemek, taam Repas*] (91)

Pıřman [*<pichmann Repentir*] (91)

Cevap [*<djeváb Réponse*] (91)

Rahat [*<rahatt Repos*] (91)

Rahatlamak [*<rahatlamaq Reposer*] (91)

Çam sakızı [*<tcham saqyzy Résine*] (91)
Hürmet [*<hurmett Respect*] (91)
Nefes almak [*<nefess almaq Respirer*] (91)
Benzer olmak [*<benzer olmaq Ressembler*] (91)
Kalmak [*<qalmak Rester*] (91)
eylenme [*<eilenmé Retard*] (91)
Geri kalmak [*<guéri qalmaq Retarder*] (91)
Dönüş [*<deunouch Retour*] (91)
Dönmek [*<deunmek Retourner*] (91)
Biriktirmek [*<biriktirmek Réunir*] (91)
Başa çıkmak [*<bacha tchiqmaq Réussir*] (91)
Dönmek [*<donmek Revenir (retourner)]*] (91)
Zorbalık etmek [*<zorbalyq etmek Révolter*] (91)
Nezle [*<nezlu Rhume*] (91)
Zengin [*<zenguinn Riche*] (91)
Harva, güncit (möt. teker) [*<kharva, guindjitt Ricin*] (91)
Perde [*<perdé Rideau*] (91)
Maskara [*<guledjek chei, maskhara Ridicule*] (91)
Hiç [*<hitch Rien*] (91)
Yalı [*<ialy Rivage*] (91)
Çay, ırmak [*<tchai, irmaq Rivière*] (91)

[92]

Pirinç [*<pirindj Riz*] (92)
Kaftan [*< qaftann Robe (une)]*] (92)
Gül [*< gul rose (une)]*] (92)
Kamış [*<qamyeh Roseau*] (92)

Bülbül [*<bulbul* Rossignol] (92)

Kebab (möt. kebab) [*<kebâb* Rôti] (92)

Tekerlek [*<tekerlik* Roue] (92)

Pas [*<pass* rouille] (92)

Yol [*<ioll* Route] (92)

Ağlamak [*<iqlımaq* Ruiner] (92)

Hile, dolap [*<hile,dolap* Ruse] (92)

[S]

Kum [*<qoum* Sable] (92)

Kılıç [*<qylidj* Sabre] (92)

Mukaddes [*<mouqaddass* Sacré] (92)

Akıl [*<âqyl* Sage] (92)

Kan almak, kanamak [*<qann almaq* Saigner] (92)

Sağ, sağlıklı [*<sâgh* Sain] (92)

Fırsatı kaçırmamak [*<fyrçatt qatchyrtmamaq* Saisir l'ocassion] (92)

Tuzlamak [*<touzlamaq* Saler] (92)

Avlu, divanhane [*<avli divânkhané* Salle] (92)

Selam [*<Salamm* Salutation] (92)

Kan [*<qann* Sang] (92)

Sağlık [*<saghlyq* Santé] (92)

Çam [*<tcham* Sapin] (92)

Gönül hoşluğu [*<guionul khochlughy* Satisfaction] (92)

Taam terbiyesi, salça [*<taam terbieci, salça* Sauce] (92)

Sucuk, mumbar [*<soudjouq, boumbar* Saucisson] (92)

Sıçramak [*<sytchramaq* Sauter] (92)

Kurtarmak [*<qourtarmaq* Sauver] (92)

Okumuş [*<oqoumouch Savant*] (92)
Bilmek [*<bilmek Savoir*] (92)
Sabun [*<sapounn Savon*] (92)
Testere [*<testeré Scie*] (92)
Akrep [*<aqreb Scorpion*] (92)
Silkmek [*<silkmek Secouer*] (92)
Yardım etmek [*<iarinn etmek Secourir*] (92)
Yardım [*<iardym Secours*] (92)
Gizli [*<guizli Secret*] (92)
Gizlice [*<guizlidjé Secrètement*] (92)
Oturmak [*<outourma Séjour*] (92)
Tuz [*<touz Sel*] (92)
Göre [*<gueuré Selon*] (92)
Ekin vakti [*<ekin vaqty Semaille*] (92)
Benzer [*<benzer Semblable*] (92)
Görünmek [*<guerounmek Sembler*] (92)
Taban [*<tabann Semelle*] (92)
Ekmek [*<ekmek Semer*] (92)
Bekçi, nöbetçi [*<bektchi, nevbetchi Sentinelle*] (92)
Duymak, koklamak [*<daimaq, qoqlamaq Sentir*] (92)
Ayırmak [*<aiarmaq Séparer*] (92)
Hokna (möt. şırınga) [*<hoqna Seringue*] (92)
İman [*<imann Serment*] (92)
İlân [*<ilânn Serpent*] (92)
Sıkmak [*<syqmaq Serrer*] (92)
Çilingir [*<tchélinnguer Serrurier*] (92)

Besleme [*<beslemé Servante*] (92)

Peşkir [*<pechkir Serviette*] (92)

Yaramak [*<iaramaq Servir*] (92)

Kulluk [*<qoullouq Servitude*] (92)

Yalnız [*<ialynyz Seul, seulement*] (92)

Nişan [*<nichann Signe*] (92)

Sükût [*<sukioutt Silence*] (92)

[93]

sadelik [*< sadelik simplicité*] (93)

doğru [*< doghrou sincere*] (93)

maymun [*< maimounn singe*] (93)

kız kardeş, hemşire [*< kyz-qardach, hemchire soeur*] (93)

divan [*< divann sofa*] (93)

ipek [*< ipek soie (de la)*] (93)

susuzluk [*< souçouzlyk soif*] (93)

güneş [*< gounech soleil*] (93)

uyku [*< oiouqou, sommeil*] (93)

düş [*< douch songe*] (93)

çan çalmak [*< tchan tchalmag sonner*] (93)

çıkma [*< tchiqmaq sortir*] (93)

ahmak [*< ahhmaq sot*] (93)

üfürmek, rüzgar eser [*< enfourmek, rouzguiar ecer, souffler, le vent souffler*] (93)

silli (möt. körük) [*< silli soufflet (coup)*] (93)

Kükürt, kibrit [*< kougourtt, kibritt, soufre (le)*] (93)

arzu [*< arzou souhait*] (93)

istek [*< istek souhait*] (93)

budamak [*< boudamaq souler (se)*] (93)

kundura [*< koundoura souliers*] (93)

başmak (möt. ayakkabı) [*< bachmaq souliers*] (93)

akşam mancası (möt. akşam yemeği) [*< akhcham mandjaci, souper*]
(93)

kaş [*< qach, sourcil*] (93)

sağır [*< saghyr, sourd*] (93)

altına [*< altyne, sous, au-dessous*] (93)

sıçan, [*< sitchann, souris, rat*] (93)

dayandırmak [*< daiandyрмаq, soutenir*] (93)

yer evi [*< ier evi, souterrain*] (93)

dayak [*< daiiaq, soutien*] (93)

hatırda olmak [*< khatyrda ollmaq, souvenir (se)]* (93)

çok [*< tchoq, souvent*] (93)

gıcır [*< qycyr, sterile*] (93)

çalışkan, okumağa hevesli, [*< tchalycqann, ouqoumaga-hevesli,*
studieux, et aussi] (93)

gelen ertesi [*< guelenerteci, successeur*] (93)

emmek [*< emmek, sucer*] (93)

şeker [*< cheker, sucre (du)*] (93)

terlemek [*< terlemek, suer*] (93)

ter [*< ter, sueur*] (93)

ardına gelmek [*< arindhe guelmek, suivre*] (93)

farz etmek [*< farz itmek, supposer, faire supposition*] (93)

totalım ki [*< toulalim ki, supposons que*] (93)

eminlik [< *eminliq*, surete] (93)

şaşırmiş [< *chahmych*, surpris] (93)

husussa [< *khouçouça*, surtout] (93)

açmak [< *açmaq*, suspendre] (93)

[T]

Tütün, içecek tütün [< *tutun*, *itchedjek tutun*, tabac (a fumer)] (93)

Enfiye [< *enfie*, tabac a priser] (93)

enfiye kutusu [< *enfie-koutouçou*, tabatiere] (93)

sofra [< *sofra*, table] (93)

futa, fita (möt. önlük) [< *fouta*, *fyta*, tablier] (93)

boy [< *boi*, taille] (93)

terzi [< *terzi*, tailleur] (93)

sus olmak [< *souç olmaq*, taire (se)] (93)

ökçe [< *euktche*, talon] (93)

şiv, yokuş [< *chiv*, *ioquouch*, talus] (93)

davul, [< *davoul*, tambour] (93)

tabakçı [< *tabbagh*, tanneur] (93)

şamata, [< *chamata*, tapage] (93)

halı, [< *khaly*, tapis] (93)

geç [< *guedj*, tard] (93)

cesur [< *djeçour*, temeraire] (93)

şehaded (möt.şehadet) [< *chehadett*, temoignage] (93) [94]

vakit [< *vaqitt* temps] (94)

karanlık [< *qaranlyk* tenebres] (94)

çadır [< *tchadyr* Tente] (94)

son [< *sonn* Terme] (94)

cila bozmak [*< djila-bozmaq Ternir*] (94)

toprak [*< topraq Terre*] (94)

yer [*< ier Terre*] (94)

görgülü [*< qorqoulu Terrible*] (94)

taşak [*< tachaq Testicule*] (94)

baş [*< bach Tete*] (94)

meme [*< meme Teton (sein)*] (94)

çay [*< tchai the*] (94)

ılıcak [*< eledjaq tiede*] (94)

Üçte bir [*< uctchde bir Tiers*] (94)

atma [*< atma tir*] (94)

çekmek, atmak [*< tchekmek, atmaq tirer*] (94)

dokumak [*< doqoumaq tisser*] (94)

işleme [*< ichleme tissu*] (94)

Bez, kirpas [*< bez, kirpass toile (de lin ou de coton)*] (94)

Mezar, kabir [*< mezar, qabr tombeau*] (94)

düşmek, [*< duchmek tomber*] (94)

gürleme [*< guerleme tonnerre*] (94)

sel, [*< seil torrent*] (94)

hata, hakkı yok, ikisinin daha davası na-hakdır [*< khata, haqqy ioq, ikincinyñ daha davacı na haqq dyr tort, il a tort, il ont tort tous les deux*] (94)

iri [*< eiri tortu*] (94)

kaplumbağa [*< qaploumbagha tortue*] (94)

hepsi, bütün [*< hepici, butounn total*] (94)

büsbütün [*< busbutounn totalement*] (94)

hususuna [< *khoucoucina*, touchant, eu egard a] (94)

dokunmak [< *douqanmaq* toucher] (94)

daima, herise [< *daima*, *hemiche* toujours] (94)

nevet, dolaşma (möt. nöbet, dolaşma) [< *nevbett*, *dolachma* tour, a mon tour, a votre tour] (94)

kumru [< *goumrou* tourterelle] (94)

öksürmek [< *euksourmek* tousser] (94)

öksürük [< *euksourouk* toux] (94)

incitmek [< *indjitmek* tracasser] (94)

iz [< *izz* trace] (94)

terceme, Fransızcadan Türkçeye çeviri (möt. tercüme Fransızcadan Türkçeye çeviri) [< *terdjeme*, *ferancidjedenn turktcheie terdjeme etmek* traduction, traduiredu français en turc] (94)

ihanet etmek [< *khianett etmek* trahir (faire trahison)] (94)

sağmak [< *saghmaq* traire] (94)

kesmek [< *kesmek* trancher] (94)

rahat [< *rahatt* tranquille] (94)

iri [< *terlemek* transpirer] (94)

işlemek [< *ichlemek* travailler] (94)

geçmek [< *guetchmek* traverser] (94)

emzik [< *emdjek* trayon] (94)

iri [< *eiri* tortu] (94)

yonca [< *iondje* trefle] (94)

titremek [< *titremek* trembler] (94)

kazma [< *khazma* tresor] (94)

haznedar [< *khaznadar* tresorier] (94)

işkembe [< *ichkembe* tripe] (94)

kederli [< *mekedder, kederli* triste, et aussi] (94)

aldatmak [< *aldatmaq* tromper] (94)

sorma [< *sourma* trompette (la)] (94)

buruncu (möt. trompet) [< *bourounndji* trompette (le)] (94)

delik [< *delik* trou] (94)

soru [< *sourou* troupeau] (94)

boğulmak [< *boulmaq* trouver] (94)

katlolmuş maktul [< *qatl olumnuch, maqtoul* tue] (94)

katletmek [< *qatletmek, oldurmaq* tuer] (94)

zulüm [< *zoulm* tyrannie] (94) [95]

[U]

Bir, [< *bir* un] (95)

yekdil [< *iekdil* unanime] (95)

birlik [< *birlik* onion] (95)

birleştirmek [< *bilichtermek* unir] (95)

bevl, sidik [< *bevl, sidek* urine] (95)

Adet, adetten haricidir [< *adett, adettden kharidji* dyr usage, cela est hors d'usage] (95)

kullanılır [< *qoullanilir* usuel] (95)

muamele [< *mouamela* usure] (95)

zorla almak [< *zor-ile almaq* usurper] (95)

faydalı (möt. faydalı) [< *faidelou* utile] (95)

[V]

Cederi-i bakarı (möt. sığırdada çiçek hastalığı) [< *djederi baqari* vaccine] (95)

Aşlamak [< *achlamaq* vacciner] (95)

İnek [*< inek vache*] (95)

Boş, faydasız [*< boch, faideciz vain*] (95)

Galib gelmek, üst gelmek [*< ghalib guelmek, ust guelmek vaincre*] (95)

Ceng gemisi (möt. savaş gemisi) [*< djeng guemici vaisseau (de guerre)*] (95)

Sofra takımı [*< sofrta taqeme vaisselle*] (95)

Dere [*< dere vallee*] (95)

Boş şey [*< boch chei vanite*] (95)

Savurmak [*< savourmaq vanner*] (95)

Buhur (möt. buhar) [*< boukhour vapeur*] (95)

Kayde, git buradan (möt. haydi, git buradan) [*< kaide, guett bourdan va-t-en*] (95)

Yaramaz [*< iaramaz vaurien (criminel)*] (95)

Dana, buzağı [*< dana, bouzaghe veau*] (95)

Dana eti [*< dana eti veau (du)*] (95)

Uyanık olmak [*< oianyq olmaq veiller (ne oas dormir)*] (95)

Damar [*< damar veine*] (95)

Kadife [*< qadhife velours*] (95)

üzüm kesmek [*< uzum kecmek vendanger*] (95)

satmak [*< satmaq vendre*] (95)

gelmek [*< guelmek venir*] (95)

el [*< iel vent*] (95)

satma [*< satma vente*] (95)

karın [*< qarn ventre*] (95)

kurt [*< qourd ver*] (95)

yeşillik [*< iechillik verdure*] (95)

gerçek [*< guertchek veritable*] (95)

gerçeklik [*< guertcheklik verite*] (95)

rugan sürmek [*< roughann sourmek vernir*] (95)

çiçek [*< tchitchek verole (petite)*] (95)

kadeh [*< qadeh verre (un)*] (95)

cam [*< djamm verre (du)*] (95)

sürgü [*< surgu verrou*] (95)

hüner [*< hunner vertu (merite)*] (95)

mintan [*< mintann verste*] (95)

et [*< ett viande*] (95)

feth (möt. fetih) [*< fatkh victorie*] (95)

boşaltmak [*< bochatmaq vider*] (95)

Ömür, hayat [*< umr, haiatt vie*] (95)

İhtiyar olmak, ihtiyarlamak [*< ikhtiar- olmaq, bien ikhtiarlanmaq*
vieillir, devenir vieux] (95)

bağ, [*< bahg vignoble*] (95)

alçak [*< altchaq vil*] (95)

köy [*< keui, keuv village*] (95)

şehir [*< cheir ville*] (95)

şarab, şarab getirin bize [*< charab, charab gueturounn bize vin (du),*
apportez-nous du vin] (95)

sirke [*< sirke vinaigre*] (95)

zor [*< zor violence*] (95)

engerek [*< ennguerék vipere*] (95)

erlik [*< erlik virilite*] (95) **[96]**

Karşı be karşı [*< qarchy be qarchy vis a vis*] (96)

dikik, burma [*< dikik, bourma vis*] (96)

Yüz [*< iouz visage*] (96)

Cam [*< djam vitre*] (96)

Yaşamak [*< iachamaq vivre*] (96)

İşte [*< ichte voici*] (96)

Yelken [*< ielkenn voile (de vaisseau)*] (96)

Görmek [*< guiormek voir*] (96)

Uçma, çalmak, uğurlamak [*< outchma, tchalmaq tchalmaq, oughourlamaq vol (de voleur), (derober)*] (96)

Hırsız [*< khysyz voleur*] (96)

Kendi iradeti ile [*< kendi iradett ile volontairement*] (96)

İradet, murad [*< iradett, murad, volonte*] (96)

kalın, [*< qalynn volimineux*] (96)

kusmak, kusacağım [*< quosmaq, quouçadjaghem vomir, j'ai envie de vomir*] (96)

istemek [*< istemek vouloir*] (96)

sefer, yol, yolunuz mübarek olsun, [*< sefer, ioll, ioulounouz mubarek olsounn voyage, je vour souhaite un bon voyage*] (96)

yola gitmek [*< iolla guitmek voyager*] (96)

yolcu, müsafir [*< ioldji, muçafir voyageur*] (96)

Gerçeklik, gerçek midir?? [*< guertcheklik, Guertchek mi dyr? vrai, haqq, est-ce vrai?*] (96)

gerçekten, [*< guertchektenn vraiment*] (96)

doğruya benzer, muhtemel [*< dogrouia benzer, muhhtemil vraisemblable*] (96)

burgu [*< bourghou vrille*] (96)

görme, göz, meram, kast [< *gueurme, geuz, meram, qasd* vue (but)]
(96)

avamunnas, bayağı [< *avaminnaç, baiaghy* vulgaire (le)] (96)

[Y]

Orada mıdır? O tarafa gitmek ister misin? Ben ona cevap vereceğim [< *oradamydyr? Ol tarafa guitmek istermicin? Ben ona djevab veredjeim* Y est-il? Voulez-vous y aller? J'y repondrai] (96)

[Z]

Gayret [< *ghairett* ze] (96)

Gayretlü (möt. gayretli) [< *ghairetlu* ze] (96)

Sıfır [< *syfr* zero] (96)

Samur [< *samour* zibeline] (96)

yılan kavi (möt. kıvrımlı) [< *ilann qavi zigzag*] (96)¹

¹ NB, Tekrardan kaçınmak için, Diyaloglar 9'un satırlar arası çevirisinde açıklanan kelimelerin çoğu Sözlükten çıkarılmıştır.

SONUÇ

Bu tezde, akademisyen ve yazar olan Alexandre-Edmond Chodzko tarafından kaleme alınan *Le drogman Turc* adlı eser ele alındı. Eser belli bir transkripsiyon yöntemi ile tekrar sunuldu, eserdeki söz varlığı tespit edildi, kelimelerdeki ses, şekil ve anlam özellikleri incelendi. Beş bölümden oluşan tezin birinci bölümünde transkripsiyon metinlerinden bahsedilmiştir. Tezin ikinci bölümünde eserin müellifi hakkında genel bilgi, eserin tarihçesi ve genel özellikleri verildi. Tezin üçüncü bölümünde metnin ilk dört bölümünü oluşturan gündelik hayat bilgisi içeren notlar ve günlük hayattan alınan diyaloglar üzerinden Türkçe söz varlığı aktarıldı. Tezin dördüncü bölümünde metnin beşinci bölümündeki muhtasar Osmanlı Türkçesi grameri verildi. Tezin beşinci ve son bölümde ise metnin altıncı bölümündeki Fransızca-Türkçe lügatçe sunuldu.

Osmanlı Devleti'nin Avrupa'da etkili ve güçlü bir devlet olmasıyla, Türkçe tercüman yetiştirmek, ticari faaliyetleri düzenli hâle getirmek, Hristiyanlığı yaymak, askerî ve siyasî ilişkileri geliştirmek, aldatılmalardan korunmak, başka halklarla kolay iletişim kurmak ve bilimsel faaliyetlerde bulunmak gibi çeşitli maksatlarla Türkçe öğretimi üzerine eserler yayınlanmaya başlanılmıştır.

Le drogman Turc askerî ve siyasî ilişkileri geliştirmek amacına yönelik bir rehber, dilbilgisi ve sözlük nitelikli Fransızca hazırlanmış bir kitapçuktur. Bundan önce hazırlanmış çok sayıda Fransızca transkripsiyon metninin yanı sıra İngilizce, Almanca ve Rusça yazılmış olanları da vardır. Osmanlı Türkçesinin yazıldığı alfabe olan Arap alfabesi dışında ses temelli harf sistemi kullanan alfabelerle oluşturulmuş eserlere transkripsiyon metinleri adı verilmektedir. Ses temelli Latin, Grek ve Kiril alfabeleri o dönemki sesletimlerin tesbitinde kolaylık sağlamaktadır. Bu tür transkripsiyon metinleri üzerine şimdiye kadar yazılmış pek çok çalışma mevcuttur. Betimleyici nitelikli bu çalışmalar arasında bizzat eser monografileri, haklarında yazılmış araştırma kitapları, tezler ve makaleler mevcuttur. Bu tez de monografik nitelikli betimleyici bir çalışmadır.

98 sayfalık bir dil rehberi olan *Le drogman Turc* altı bölümden meydana gelmektedir. **1. Başlık**'ta on dört madde hâlinde *Doğuda takip edilecek sağlık rejimi* başlıklı metin yer alır. **2. Başlık**'ta Osmanlı İmparatorluğu'nda kullanılan para çeşitleri diğer devletleri paralarıyla kıyaslı biçimde verilmiştir. Beraberinde alışverişte kullanılan kavram ve kelimeler, sayılar, haftanın günleri, mevsim adları ve diğer zaman kavramları, askere faydalı olabilecek kelimeler listesi sıralanmıştır. **3. Başlık**'ta yedi kısım hâlinde çeşitli konuşma parçaları verilmiştir. Sonra dini kavramlar ve kelimeler, İstanbul mahkemelerinde kullanılan kavram ve kelimeler, millet adları, şehir ve bölge adları verilmiştir. **4. Başlık**'ta çeşitli konuların ele alındığı diyaloglar verilmiştir. **5. Başlık**'ta Osmanlı Türkçesinin kısa özeti yer alır. Bu özet kapsamında *Osmanlı* kavramı, durum ekleri, sıfatlar, zamirler, fiiller ve çekimleri, *olmak* ve *imek* fiilleri, sıfat-fiiller, takılar, zarflar, bağlaçlar, ünlemler yer almaktadır. **6. Başlık**'ta Fransızca-Türkçe sırayla düzenlenmiş olup toplam 1571 Fransızca madde başı kelimenin yer aldığı sözlük bulunmaktadır.

Transkripsiyon metinleri, ana dili Türkçe olmayanların dışarıdan bir gözlemci olarak Türkçeyi öğrenmeleri, kullanmaları ve öğretmeleri sonucu ortaya çıkan betimleyici çalışmalardandır. Dolayısıyla ana dili Türkçe olan konuşurların fark edemediği ayrıntıları bu eserleri hazırlayanlar fark edebilir. Bu açıdan, Türkçe ve Türkoloji üzerine yapılacak araştırmalarda bu tür eserlerin değeri yadsınamaz.

Bu tezde Kırım Harbi'nde (1853-1856) savaşmak için gelen Fransızca konuşuru askerlerin temel ihtiyaçlarına yönelik temel Türkçe bilgisi içeren 1854 tarihli *Le Drogman Turc* adlı dil rehberinin Latin harfli Osmanlı Türkçesi kısımları günümüz Türk alfabesi ile tekrar yazılmış, Fransızca kısımları da Türkçeye tercüme edilmiştir. Bir yöntem dâhilinde tahlil edilmeye çalışılan bu metnin alan yazınına kazandırılmasıyla Türkoloji sahasında transkripsiyon metinleri üzerine yapılan çalışmalara bir yenisi daha katılmış olmaktadır. Bu tezin, hem genel mânâda Türkçe ve sözlükçülük, hem de Türkçenin askerî kullanımı üzerine yapılacak çalışmalarda yardımcı olacağı ümit edilmektedir.

KAYNAKÇA

- Akar, A. (2016). *Türk Dili Tarihi*. İstanbul: Ötüken.
- Aksan, D. (2000). *Her Yönüyle Dil* (3. baskı b., Cilt I). TDK .
- Ayverdi, İ. (2011). *Misalli Büyük Türkçe Sözlük* (2 b.). İstanbul: Kubbealtı-Milliyet.
- Banguoğlu, T. (1990). *Türkçenin Grameri* (3. baskı b.). TDK.
- Bekar, B. (2016). 1788 YILINDA J. M. KORABINSKY TARAFINDAN YAZILMIŞ TÜRKÇE GRAMER KİTABI. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*(7), 20-34.
- Bekar, B. (2017). A. Wahrmund'un Praktische Handbuch Der Osmanisch-Türkischen Sprache Adlı Eserindeki Türk Atasözleri. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*(9), 1-14.
- Bekar, B. (2018). 1789 Yılında Askerî Personel İçin Yazılmış Almanca-Türkçe Transkripsiyon Metni. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*(12), 19-34.
- Bekar, B. (2019). Transkripsiyon metinlerinde Türk atasözleri. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*(Ö5), 1-13.
- Bekar, B. (2019). Transkripsiyon Metinlerinde Türk Atasözleri. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*(Ö5), 1-13.
- Berk, Ö. (2005). *Çeviribilim Terimcesi*. İstanbul: Multilingual Yabancı Dil Yayınları.
- Besse, J. C. (1829). *Abrege de la Grammaire Turque et un Petit Vocabulaire en Français, Turc en Hongrois*. Budapeşte.
- Biçer, N. (2011). *Kıpçak Dönemi Eserlerinin Yabancılara Türkçe Öğretimi Açısından İncelenmesi*. Erzurum: Atatürk Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Biçer, N. (2017). *Türkçe Öğretimi Tarihi*. İstanbul: Kesit.

- Calmard, J. (2020, 2 22). [www.iranicaonline.org](http://www.iranicaonline.org/articles/chodzko-aleksander-borejko).
<http://www.iranicaonline.org/articles/chodzko-aleksander-borejko>
adresinden alındı
- Chodzko, A. (1854). *Le Drogman Turc donnant les mots et les phrases les plus nécessaires pour la Conversation-Vade mecum- Indispensable a l'armée d'orient-Régime sanitaire, Monnaies, Dialogues, Vocabulaire, Abrégé de Grammaire*. Paris: Benjamin Duprat.
- Coşkun, O. (2014). Grammaire Turque à l'usage des Français et Anglais Kitabında Hedef Dillere Aktarılan Deyim ve Kalıpların Çeviride Eşdeğerlilik (équivalence) ve Yöntemine Göre Tahlili. *Hacettepe Üniversitesi Yabancı Dil Olarak Türkçe Araştırmaları Dergisi*, 19-39.
- Çotuksöken, Y. (2003). *Uygulamalı Türk Dili* (Cilt II). İstanbul: Papatya.
- Demirci, O. (2015). *Preindl'in Türkçe Grameri - inceleme, sözlük*. Kırklareli Üniversitesi: (Yüksek Lisans Tezi).
- Ergin, M. (2008). *Türk Dil Bilgisi*. İstanbul: Bayrak.
- Ergin, M. (2013). *Türk Dil Bilgisi*. İstanbul: Bayrak.
- Ertem, R. (1991). *Elifbe'den Alfabe'ye -Türkiye'de harf ve yazı meselesi-*. İstanbul: Dergah.
- Foy, K. (1901). Die ältesten Transkriptionstexte in gothischen Lettern; zugleich ein Beitrag zur altosmanischen Literatur. *Mitteilungen des Seminars für Orientalische Sprachen, Westasiatische Studien*, 4, 230-277.
- Foy, K. (1902). Die ältesten Transkriptionstexte in gothischen Lettern; zugleich ein Beitrag zur altosmanischen Literatur. *Mitteilungen des Seminars für Orientalische Sprachen, Westasiatische Studien*, 5, 233-293.
- Göktürk, A. (2006). *Çeviri: Dillerin Dili*. İstanbul: Yapı Kredi .

- Gümüşkılıç, M. (1992). *Viguiet'in "Elemens de la Langue Turque (Türk Dilinin Unsurları)" adlı eserinin ses uyumları bakımından incelenmesi*. İstanbul Üniversitesi: (Yüksek Lisans Tezi).
- Gümüşkılıç, M. (2000). Viguiet ve Elemens de la Langue Turque Adlı Eseri. *İlmi Araştırmalar*(10), 39-64.
- Hazai, G. (2012). *Türkiye Türkçesinin Dünü ve Bugünü*. Ankara: TDK.
- Hazai, G. (2012). *Türkiye Türkçesinin Dünü ve Bugünü: Türk Dili Araştırmalarına Kısa Bir Giriş*. Ankara: Türk Dil Kurumu.
- Hengirmen, M. (2005). *Yabancı Dil Öğretim Yöntemleri ve Tömer Yöntemi*. Ankara: Engin.
- Karaahmetoğlu, A. (2015). *Fono Fransızca Standart Sözlük*. İstanbul: FONNO.
- Kartallıoğlu, Y. (2010). Çeviri yazılı Metinlerde Türkçenin Ünlüleri. *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*(27), 85-112.
- Korkmaz, Z. (2001). Dil Nedir? H. Z. Zeynep Korkmaz içinde, *Türk Dili ve Kompozisyon Bilgileri* (s. 1-52). Ankara: Yargı.
- Léger, L. (1892). Chodzko. *Revue encyclopédique* (Cilt 32/2, s. 491-494). içinde Paris.
- Ölmez, M. (2013). Stanisław Stachowski, Lexique turc dans le Vocabulaire de P. F. Viguiet (1790). *FSM İlmi Arařtırmalar İnsan ve Toplum Bilimleri Dergisi*(1), 391-394.
- Özevren, M. S. (2018). *Amédée Jaubert'in Elements de la Grammaire Turke'ü*. Kırklareli Üniversitesi: (Yüksek Lisans Tezi).
- Özkırımlı, A. (2002). *Türk Dili Dil ve Anlatım-Yaşayan Türkçe Üzerine Bir Deneme* (2.baskı b.). İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi.
- Özkurt, E. (2019). *William Burckhardt Barker'ın Gramer ve Sözlüklü Türk Dili Okuma Kitabı(İnceleme – sözlük)*. Kırklareli Üniversitesi: (Yüksek Lisans Tezi).

- Özönder, F. S. (2002). Türk Dilinin Tarihî Dönemleri Üzerine Birkaç Söz. *Türkbilig*, 203-210.
- Sapir, E. (1983). *XX. Yüzyıl Dilbilimi*. TDK.
- Toklu, M. O. (2003). *Dilbilime Giriş*. Ankara: Akçağ.
- Torun, A., & Güler, K. (2006). *Üniversiteler İçin Türk Dili ve Kompozisyon Bilgileri*. Kütahya: Dumlupınar Üniversitesi.
- Uygur, K. (2019). *Charles Boyd'un Türk tercümanı veya Türk dilinin yeni grameri*. Kırklareli Üniversitesi: (Yüksek Lisans Tezi).
- Yağmur, Ö. (2013). *Latin harfli çeviri yazılı metinlerde Türkçe söz dizimi (16.-19. yüzyıllar)*. İstanbul Üniversitesi: (Doktora Tezi).
- Yağmur, Ö. (2014). Erken Dönem Türkçe Transkripsiyon Metinleri ve Bunların Dil Araştırmaları Açısından Önemi. *FSM İlmî Araştırmalar İnsan ve Toplum Bilimleri Dergisi*(4), 201-217.
- Yağmur, Ö. (2014). Erken Dönem Türkçe Transkripsiyon Metinleri ve Bunların Dil Araştırmaları Açısından Önemi. *FSM İlmî Araştırmalar İnsan ve Toplum Bilimleri Dergisi*(4), 201-217.
- Yıldız, H. (2019). *Thomas Vaughan'ın A Grammer of the Turkish Language adlı eseri-İnceleme, gramer, söz varlığı*. Kırklareli Üniversitesi: (Yüksek Lisans Tezi).
- Yılmaz, Y. (2018). 18. ve 19. Asırda Fransızca Hazırlanmış Transkripsiyon Anıtlarında Okuma Metinlerinin Özellikleri. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, Ö4, 86-92.
- Yılmaz, Y. (2019). Transkripsiyon metinlerinde çok dilli eserler: Sözlükler, gramer kitapları, rehberler. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*(Ö6), 79-95.
- Yılmaz, Y., & Aksoy, C. (2019). Besse'nin Grammaire Turque'ü ve Eserindeki İdyotizmler. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, 82-93.

Yılmaz, Y., & Özevren, M. (2017). P. A. Jaubert'in Elements de la grammaire turke'ündeki Atasözleri. *RumeliDe Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*(9), 31-68.

Yılmaz, Y., & Toktar, S. (2017). Transkripsiyon anıtlarına göre yabancıların Türkçe öğrenme gerekçeleri. *VII. Uluslararası Eğitimde Araştırmalar Kongresi* (s. 1). Çanakkale: ULEAD.

